

De energietransitie in Ridderkerk



De rekenkamercommissieleden:
De heer J.J. Démoed (voorzitter)
De heer W.de Lange
De heer P.J.M. van der Valk

September 2021

Leeswijzer

Het rapport is opgebouwd uit twee delen. Dit eerste deel is de bestuurlijke nota en is een op zichzelf leesbaar rapport. Hierin zijn de hoofdlijnen van het onderzoek en de belangrijkste uitkomsten op hoofdlijnen beschreven. Ook wordt hierin inzichtelijk gemaakt in welke mate de gemeente Ridderkerk:

- uitvoering geeft aan de 33 taken bij het uitvoeren van het klimaatakkoord waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn (zoals opgesteld door de Raad voor het Openbaar bestuur).
- uitvoering heeft gegeven aan de eigen doelstellingen uit het Milieu & Duurzaamheidsprogramma. Vervolgens zijn de conclusies en aanbevelingen geformuleerd. De bestuurlijke reactie van het college is integraal opgenomen. Het nawoord van de rekenkamercommissie sluit de bestuurlijke nota af.

Deel twee is de nota van bevindingen. Hierin is het integrale onderzoek opgenomen met daarin de beantwoording van de onderzoeksvragen en de onderbouwing van de conclusies en aanbevelingen. Dit deel is ook voorzien van alle bijlagen.

BESTUURLIJKE NOTA

Inhoud

Hoofdstuk 1	Inleiding	3
1.1	Energietransitie: een gezamenlijke opgave	3
1.2	Aanleiding onderzoek	3
1.3	Doelstelling en vraagstelling onderzoek	3
	Beleid	4
	Organisatie en uitvoering	4
	Resultaten en financiën	4
	Evaluatie en verantwoording	4
Hoofdstuk 2	Conclusies en aanbevelingen	5
2.1	Conclusies	5
2.2	Aanbevelingen	10
	Bestuurlijke reactie	12
	Nawoord rekenkamercommissie	15

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Energietransitie: een gezamenlijke opgave

Bijna alle landen ter wereld hebben in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Het doel van het Klimaatakkoord is het overstappen van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare bronnen zoals wind en zon. De afspraken over de energietransitie in Nederland zijn in dit Klimaatakkoord vastgelegd. Om de klimaatverandering te keren heeft Nederland als doel om tussen nu en 2030 de CO₂-uitstoot met 49% te verminderen.

Gemeenten spelen een belangrijke rol in de energietransitie. Dat wordt onderstreept door recent onderzoek van de Raad voor het Openbaar bestuur.¹ Bij de energietransitie zijn lokaal beleid en regionaal/internationaal beleid sterk met elkaar verbonden. Dit is duidelijk te zien bij de Regionale Energiestrategie (RES) die in regionaal verband wordt opgesteld, maar die wel weer door elke individuele gemeente wordt vastgesteld. De keuzes die zijn gemaakt op verschillende niveaus kunnen elkaar versterken of tegenwerken. Daarbij zijn er verschillende partijen actief op het gebied van de energietransitie die elk hun eigen legitimiteit hebben. Bijvoorbeeld de gemeenteraad en Provinciale Staten aan de publieke kant en de aandeelhouders of de leden in de coöperatieve vereniging aan de (semi)private kant.

1.2 Aanleiding onderzoek

Duurzaamheid en milieu in het algemeen, en de energietransitie in het bijzonder, zijn thema's die momenteel veel aandacht vergen. Keuzes die nu gemaakt worden, zowel regionaal als lokaal hebben mogelijk ook gevolgen voor andere taken van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van wonen, de leefomgeving, het afvalbeleid, de infrastructuur, enzovoorts. Het onderwerp staat de laatste tijd dan ook volop in de schijnwerpers, zowel landelijk als in de gemeente Ridderkerk.

De Rekenkamercommissie Ridderkerk is vanuit de oriëntatie op doelmatigheid en doeltreffendheid benieuwd naar de stand van zaken op het gebied van de energietransitie. De Rekenkamercommissie heeft daarom besloten een onderzoek uit te voeren naar de energietransitie binnen de gemeente Ridderkerk, waarbij tevens aandacht uitgaat naar de regionale aspecten van de energietransitie.

1.3 Doelstelling en vraagstelling onderzoek

Met dit onderzoek is inzichtelijk gemaakt in hoeverre het beleid en de uitvoering bijdragen aan het behalen van de doelstellingen op het gebied van de energietransitie. Wat is er gerealiseerd van de ambities op energiegebied en wat staat er nog te gebeuren? Om dit alles in perspectief te plaatsen, is ook gekeken naar de ambities en doelen van een aantal andere (buur)gemeenten. Ten slotte wordt met dit onderzoek een doorkijk gegeven richting de toekomst. De Rekenkamercommissie Ridderkerk heeft gekoppeld aan de doelstelling, de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd:

Op welke wijze wordt de taakstelling energietransitie vormgegeven in Ridderkerk en wat is de effectiviteit van de gestelde beleidskaders bij de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is verder geoperationaliseerd door middel van veertien deelvragen. De deelvragen zijn onderverdeeld onder de aspecten die tezamen de beleidscyclus vormen die

¹Raad voor het Openbaar Bestuur, Van Parijs naar praktijk; bekostiging en besturing van de decentrale uitvoering van het Klimaatakkoord, 2021.

gemeenten normaliter hanteren bij de voorbereiding, de organisatie, de uitvoering en de evaluatie van beleid.

Beleid

1. Welke landelijke en regionale kaders zijn er?
2. Welke kaders en richtlijnen hebben raad en college met elkaar afgesproken ten aanzien van de energietransitie? En welke ambities, doelen en bijbehorende effect- en prestatie-indicatoren heeft de gemeente daarbij opgesteld en zijn deze SMART geformuleerd?
3. Welke andere beleidsthema's worden ingezet ten behoeve van de ambities op het gebied van energietransitie?

Organisatie en uitvoering

4. Hoe is de energietransitie (lokaal) georganiseerd en welke instrumenten worden hiervoor ingezet (met een overzicht van de 33 taken van de Raad van het Openbaar Bestuur)?
5. Welke partijen betreft de gemeente Ridderkerk bij de energietransitie?
6. Wat zijn de ervaringen van stakeholders met de energietransitie in Ridderkerk? Hoe verloopt de samenwerking? En hoe gaat de gemeente om met duurzaamheids-/energie-initiatieven die vanuit de samenleving komen?

Resultaten en financiën

7. Wat is de omvang van de inzet op energietransitie in structurele en incidentele middelen (inclusief eventuele revolverende fondsen)? En wordt er ook gezocht naar landelijke subsidies en regelingen?
8. Welke resultaten (prestaties en effecten) heeft de gemeente Ridderkerk inmiddels bereikt?
9. Hoe verhoudt de energietransitie van Ridderkerk zich tot de omliggende gemeenten qua ambitie, roloppvatting en (financieel) instrumentarium?

Evaluatie en verantwoording

10. Hoe wordt de gemeenteraad over de voortgang van het beleid geïnformeerd (en is dit tijdig, juist, volledig en begrijpelijk)?
11. Op welke wijze kan de gemeenteraad regie voeren en grip houden op de energietransitie? Welke instrumenten zijn er, aan welke knoppen kan gedraaid worden en wanneer kan de raad dit doen?
12. Welke mogelijke effectieve beleidsmaatregelen worden niet door Ridderkerk ingezet, met andere woorden wat zouden ze kunnen missen c.q. welke extra kansen zijn er?
13. Wat zijn de specifieke uitdagingen voor Ridderkerk waar het de energietransitie betreft?
14. Welke lessen zijn er te trekken met betrekking tot de lokale energietransitie en de RES 1.0?

Hoofdstuk 2 Conclusies en aanbevelingen

2.1 Conclusies

Hoofdconclusie

Tijdens het onderzoek is met alle respondenten op een constructieve en open wijze gesproken over de energietransitie en de opgave op dit vlak voor de gemeente Ridderkerk. Uit het onderzoek en de gesprekken is naar voren gekomen dat de gemeente een gedegen en goed uitgewerkte Klimaatvisie & Warmtetransitie Visie heeft waarin rekenschap wordt gegeven van maatschappelijke ontwikkelingen en trends, zoals duurzaamheid, circulaire economie en het leefbaar houden van de kernen en wijken. Deze bouwen voort op het eerdere Milieu & Duurzaamheidsprogramma en zijn consistent met de Regionale Energiestrategie (RES). Er kan dan ook geconcludeerd worden dat er sprake is van een integraal beleid.

Tegelijkertijd zien we dat de uitwerking hiervan in (uitvoerings)plannen nog niet voldoende concreet is gemaakt. Op dat punt heeft de gemeente (net als andere gemeenten) wel een uitdaging, want het aantrekken en vasthouden van de juiste expertise in een krappe arbeidsmarkt zal geen eenvoudige opgave zijn. Een andere uitdaging voor de gemeente is het vervullen en goed invullen van de regierol binnen de energietransitie. In de samenwerking mag de gemeente volgens respondenten nog meer de regie pakken bij de verschillende processen en initiatieven, zodat hiermee meer snelheid gemaakt kan worden en zodat stakeholders weten dat er door de gemeente ook echt vaart achter gezet wordt. Met andere woorden: de gemeente kan en moet meer het voorbeeld geven en de partijen samenbrengen. Het inzichtelijk maken van de resultaten op het gebied van de energietransitie en de terugkoppeling hierover is nog niet op orde volgens de raad, zo komt uit het onderzoek naar voren. De raad mist op dit moment een overkoepelend beeld, maar zou ook graag een nadere toelichting op de cijfers willen; tekst en uitleg op dit complexe thema is een noodzakelijkheid om goed te kunnen controleren en kaderstellen. Dus ook op dit punt geldt, zorg dat regie gevoerd kan worden, niet alleen door de gemeente in het veld, maar ook door de raad in de zaal.

Conclusies ten aanzien van beleid

Het lokaal beleid van de gemeente Ridderkerk is nauw verbonden met nationaal en regionaal beleid. Ridderkerk maakt onderdeel uit van de RES-regio Metropoolregio Rotterdam Den Haag. De regionale inzet komt uit binnen de bandbreedte van 3,2-2,8 TWh aan grootschalige wind- en zonne-energie (tot 2030). Zo draagt de MRDH tussen de 8% en 9% bij aan de nationale opgave. Tevens zet de RES in op het realiseren van 0,8 TWh voor kleinschalige opwekking van zon- en windenergie. Het in 2019 opgestelde Energieperspectief vormde een bouwsteen voor de RES 1.0. De CO₂-reductie doelstellingen zijn in de loop van de tijd aangescherpt:

- In het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 en in de Omgevingsvisie werd de toenmalige landelijke doelstelling gevolgd van 40% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.
- In de Klimaatvisie en de Concept RES wordt de landelijke doelstelling gevolgd van 49% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.
- In de landelijke discussie lijkt de doelstelling omhoog te gaan naar 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.

Ridderkerk heeft een integrale benadering van de energietransitie. Dit komt tot uiting in het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 én wordt doorgetrokken in de Klimaatvisie. De Klimaatvisie wordt de opvolger van het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020.

De gemaakte beleidskeuzes zijn op dit moment nog redelijk globaal. De uitwerking van de exacte locatiekeuzes en energievoorzieningen of warmtebronnen moet nog gemaakt worden. Dit is ook te zien bij andere gemeenten (zoals ook uit de benchmark blijkt in hoofdstuk 7). Het einddoel is SMART geformuleerd (CO2-reductie) in zowel het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma als de RES, de stappen op weg naar het einddoel zijn globaal geformuleerd (meer, beter, et cetera).

Als het gaat om doelstellingen en indicatoren, dan hebben de meeste doelen in Ridderkerk voorsnog een 'procesmatig' karakter. De doelen zijn gericht op het opstellen van uitvoeringsplannen, het tot stand brengen van samenwerkingen, et cetera. De monitoring is vooral kwalitatief. Ook dit sluit aan bij het landelijke beeld.

Als gekeken wordt naar de verschillende beleidsvisies en documenten die aanpalend zijn aan de energietransitie, dan moet geconcludeerd worden dat hier sprake is van een integrale visie; er worden veel referenties gemaakt naar de energietransitie in het andere beleid. De opgave is op beleidsniveau goed verweven met andere beleidsterreinen zoals groen, afval & grondstoffen, mobiliteit en wonen.

Conclusies ten aanzien van de organisatie en uitvoering

De BAR-organisatie verzorgt de ambtelijke ondersteuning voor de gemeente Ridderkerk. Er is hierbij sprake van een zogenaamde matrixorganisatie. Er is een BAR-breed organisatiemodel opgezet waarbij de opgaven in beeld zijn gebracht. Hieronder vallen diverse thema's die elk een eigen projectgroep kennen. Voor de Warmtevisie bijvoorbeeld bestaat de projectgroep uit ambtelijke beleidsmedewerkers, vertegenwoordigers van de woningbouwcorporaties en de netbeheerder, en inwoners. Voor de Klimaatvisies is de opgave BAR-breed uitgezet. Het beleid komt voor de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk grotendeels overeen. Elke gemeente kent zijn eigen Klimaatvisie, maar de projectteams werken voor alle drie de gemeenten. Met de verplichte inzet op het beleidsdossier, zoals de RES en de Warmtetransitie Visie, is de werkdruk volgens sommige respondenten hoog. Er is maar beperkt tijd om te reflecteren.

Het maken van beleid wordt zelfstandig uitgevoerd, maar voor de uitwerking is ook samenwerking met andere partijen nodig; dit vraagt om andere skills van medewerkers en het vraagt om veel tijd en energie. Het omzetten van de ambities uit beleid naar concrete en lokale activiteiten krijgt minder aandacht omdat de agenda vol staat met wettelijke en regionale verplichtingen (zoals het RES-proces).

De gemeente streeft er naar de organisatie te versterken om in te kunnen spelen op de opgave van de energietransitie (zowel in omvang als in specifieke expertise). Hiervoor is budget beschikbaar gesteld vanuit het budget uit de bestemmingsreserve. Door relatief eerder te gaan werven dan andere gemeenten hoopt Ridderkerk de juiste expertise aan zich te kunnen binden. De werving hiervoor is inmiddels in gang gezet.

De gemeente Ridderkerk levert inzet op alle relevante taakgebieden van de energietransitie zoals benoemd in een recent onderzoek van de Raad voor het Openbaar Bestuur. Wanneer we de ingezette instrumenten van de gemeente Ridderkerk afzetten tegen deze 33 taken, dan zien we dat de gemeente Ridderkerk een brede benadering heeft van de energietransitie. De gemeente onderschrijft dat meer middelen noodzakelijk zijn om de doelstellingen te halen. Hiervoor heeft de VNG een claim ingediend bij de kabinetsformatie én heeft de gemeente aangekondigd dat voor fysieke investeringen separate raadsvoorstellen zullen worden gedaan.

De gemeente Ridderkerk mag volgens verschillende respondenten meer regie pakken in het ontwikkelen en uitdragen van uitvoeringsplannen. Wanneer initiatieven bij de gemeente binnenkomen worden deze toegejuicht, maar het daadwerkelijk uitvoeren van initiatieven blijft regelmatig achter.

In de regio wordt samengewerkt met diverse partners, waaronder de MRDH, het Waterschap Hollandse Delta en Stedin. Inwoners en lokale partners hebben minder geparticipeerd in het regionale RES-proces dan bij de Warmtetransitie Visie. Hoe concreter het onderwerp hoe beter het lukt om inwoners en lokale partners te betrekken. Het behouden of vergroten van draagvlak in de samenleving voor de uitvoering van de RES is daarmee een belangrijk aandachtspunt. Het algemene beeld over de deelname van de BAR-organisatie in de RES is dat ze een open houding hebben, op samenwerking gericht zijn en nieuwsgierig zijn naar nieuwe mogelijkheden.

Een groot aantal lokale en regionale partijen is actief op het gebied van de energietransitie. Uiteindelijk is het een opgave voor alle inwoners en ondernemers. Veel inzet is gericht op bewustwording, gestreefd wordt naar een groot bereik. Maatschappelijke initiatieven worden waar mogelijk ondersteund. De oprichting van de coöperatie De Groene Stroom, de duurzaamheidskring en Hart voor Klimaatzaken zijn hier goede voorbeelden van. Het daadwerkelijke bereik is op dit moment nog wel bescheiden of nog niet altijd in beeld.

Uit gesprekken blijkt dat het lastig is om iedereen te bereiken. De gemeente doet haar best door activiteiten te organiseren, subsidies voor ondernemers inzichtelijk te maken en mee te denken in ondersteuning (bijvoorbeeld door het aanstellen van een energiecoach). Zo organiseert Ridderkerk in samenwerking met de Duurzaamheidskring elk jaar een duurzaamheidsbeurs voor lokale ondernemers. Er moet ook nog flink gewerkt worden om de inwoners attent te maken op de energietransitie. Gevreesd wordt dat zo'n 80% van de Ridderkerkse inwoners niet weet wat de energietransitie inhoudt. Vermoedelijk worden zij pas wakker wanneer de daadwerkelijke uitvoeringswerkzaamheden gaan starten. De gemeente mag hierin wat assertiever communiceren, bemerken respondenten.

Conclusies ten aanzien van resultaten en financiën

De gemeente Ridderkerk heeft substantieel meer inzet gepleegd op het thema energietransitie dan initieel beoogd in het Milieu & Duurzaamheidsprogramma uit 2016. De opgestelde Warmtevisie en bijdrage aan de RES zijn daar voorbeelden van. Het jaar 2020 was met vaststelling van de Warmtevisie en oplevering van de (concept)RES ook budgettair een kanteljaar. Besloten is om de bestemmingsreserve uit te breiden met € 4 miljoen (die met de Klimaatvisie en het uitvoeringsprogramma nader is uitgewerkt).

Aanvullende investeringen zijn noodzakelijk. Ridderkerk kijkt primair naar aanvullende rijksmiddelen en streeft ernaar om subsidies en financieringsregelingen voor inwoners en ondernemers te ontsluiten. Daarbij zijn de verschillende regelingen in beeld (deze zijn uiteengezet in de Nota van Bevindingen). De succesvolle aanvraag van de RRE-regeling is daar een voorbeeld van. Vastgesteld moet worden dat het op dit moment ontbreekt aan een overzicht van in welke mate inwoners en ondernemers succesvol gebruikmaken van landelijke en provinciale regelingen.

Om in dit onderzoek de resultaten ten aanzien van de energietransitie te duiden is onder andere gekeken naar de benoemde doelen en ambities uit de programmabegrotingen en de resultaten uit de jaarrekeningen.

De gemeente Ridderkerk hanteert twee prestatie-indicatoren in de begroting op het gebied van de energietransitie. Het gaat om:

- Percentage hernieuwbare elektriciteit (bron: waarstaatjegemeente.nl).
- De voorraad lucht op basis van de uitstoot van CO₂, stikstofoxiden, fijnstof en vluchtige organische stoffen (bron: [waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energie en Klimaat](http://waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Energie%20en%20Klimaat)).

Beide indicatoren zijn zogenaamde outcome-indicatoren. De maatregelen van de gemeente dragen daaraan bij, maar zijn niet zelfstandig bepalend voor het bereiken van de doelen. Vastgesteld moet worden dat voor de periode 2018-2020 niet in beeld is in welke mate de inzet van de gemeente Ridderkerk heeft bijgedragen aan deze prestatie-indicatoren. De evaluatie van het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma zet deze doelen ook niet centraal. Dit maakt het voor de raad lastig om te monitoren in hoeverre de gestelde doelen en ambities behaald zijn.

Voor dit onderzoek is op een aantal (extra) kernindicatoren een korte benchmark uitgevoerd die zijn terug te vinden in hoofdstuk 6 en bijlage 3 van de Nota van bevindingen. De resultaten van Ridderkerk zijn alleen in beeld op het niveau van output, namelijk de activiteiten die de gemeente heeft uitgevoerd. Noch de bijdrage aan de in de begroting opgenomen prestatie-indicatoren noch de bijdrage aan de CO₂-reductie doelstelling zijn op dit moment in beeld. Dit is ook herkenbaar bij andere gemeenten in Nederland.

De inzet van Ridderkerk in de periode 2018-2020 is in hoge mate vergelijkbaar met omliggende gemeenten. De meeste inzet was proces georiënteerd en gericht op het maken van beleid en plannen. Met de inzet van de bestemmingsreserve onderscheidt Ridderkerk zich door substantiële budgetten beschikbaar te stellen (vooruitlopend op eventuele extra rijksmiddelen).

Net als in de andere benchmarkgemeenten is de opwek van grootschalige energie voor Ridderkerk vooral beoogd via zon, en in mindere mate via wind. Ten opzichte van de benchmarkgemeenten kent Ridderkerk een aanzienlijk hogere score op energieverbruik. Dit kan verklaard worden door de ligging langs de A15 en A16. Ridderkerk scoort ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten laag op de totaal bekende hernieuwbare warmte en de totaal bekende hernieuwbare energie.

Conclusies ten aanzien van evaluatie en verantwoording

Er wordt veel informatie over de energietransitie gedeeld met de raad, zowel vanuit de P&C-cyclus als in de commissie Samen Wonen waarin regelmatig presentaties worden gegeven. Daarnaast wordt de raad regelmatig geïnformeerd via raadsinformatiebrieven. Bovendien worden de visies die raakvlakken hebben met de energietransitie, zoals de Warmte- en Klimaatvisie, regelmatig geëvalueerd met de raad.

De raad wordt ook in de voortgang van de uitvoering meegenomen. De focus ligt daarbij met name op de output omdat deze goed meetbaar is. De outcome is lastiger omdat dit ook afhankelijk is van externe factoren. De outcome vraagt ook een langere periode om inzichtelijk te maken. De gemeente beschikt niet over een eigen instrument om de outcome te monitoren, daarom wordt aangehaakt op landelijke instrumenten. Het is volgens de gemeente op dit moment niet realistisch om als gemeente een eigen monitoringsysteem op te zetten.

Uit verschillende gesprekken (waaronder die met de raad) komt naar voren dat opgave vanuit de energietransitie dusdanig groot en complex is, dat het moeilijk is om de hele raad tevreden te houden in de informatievoorziening. In het gesprek met de raad is aangegeven dat ze wel het idee hebben dat alle benodigde informatie met hen gedeeld wordt.

De raad wordt ook mondeling geïnformeerd over de energietransitie. Zo is de raad in de Commissie Samen Wonen op meerdere momenten meegenomen in het proces rondom strategie en visievorming binnen de energietransitie middels presentaties. Naast presentaties in de commissie worden er ook raadsbijeenkomsten georganiseerd. Uit gesprekken komt naar voren dat de lokale bijeenkomsten over het algemeen goed door raadsleden worden bezocht, maar voor regionale bijeenkomsten is minder animo.

Er is op dit moment geen werkgroep in de gemeente Ridderkerk die zich bezighoudt met de energietransitie. Het vermoeden bestaat dat naarmate het proces rondom de energietransitie vordert er meer behoefte aan een werkgroep ontstaat. In de Commissie Samen Wonen staat de RES in ieder geval wel steeds op de agenda. Voor raadsleden is dat op dit moment ook het gewezen gremium om zaken met elkaar te bespreken. De raad geeft aan dat ze op dit moment meer behoefte hebben aan overzicht en stippen op de horizon, met daarbij een route die valt te monitoren. Een scenario-analyse van de kosten en effecten zou daarbij ook wenselijk zijn, zodat raadsleden scherpe en duidelijke keuzes kunnen maken.

Er zijn de afgelopen jaren weinig moties en geen amendementen ingediend (slechts een aangenomen motie). Datzelfde geldt voor raadsvragen. Als gekeken wordt naar de thematiek van de moties en raadsvragen, dan komt duidelijk naar voren dat de raad zich op specifieke onderdelen heeft gericht, zoals zonnepanelen en leges. De vragen die er zijn gesteld gaan in op kleine (uitvoerings)onderdelen. Er zijn via de geijkte (bij)sturingsinstrumenten geen fundamentele beleids- of koerswijzigingen voorgesteld vanuit de raad. Dat is ook bevestigd in het gesprek met de raad. Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is, voelen ze zich vaak nog niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op het thema.

De informatievoorziening inrichten op de behoefte van de raad zou dus hoog op het prioriteitenlijstje moeten staan.

De raad is op meerdere momenten door het college meegenomen middels raadsinformatiebijeenkomsten over de totstandkoming van de RES. Er zijn verschillende vormen van informatievoorziening vanuit de RES: schriftelijk, raadsinformatiebrieven, bijeenkomsten met brainstormsessies en regionale/facultatieve bijeenkomsten. De regionale informatievoorziening vanuit de RES wordt als adequaat gewaardeerd door de raad. Dit betekent volgens hen niet gelijk dat ze ook genoeg invloed hebben. Sommige raadsleden hebben het idee dat er niet veel met hun input is gedaan. De consensus is dat een individuele gemeente scherp moet blijven om niet op alle punten meegezogen te worden in de regio.

De raad is in zijn algemeenheid goed aangehaakt bij de RES en er wordt constructief meegedacht, bemerken respondenten. Het wordt vanuit de raad zelf gewaardeerd dat ze vanaf het begin af aan zijn betrokken bij de RES. Uit gesprekken komt naar voren dat raadsleden zeer geïnteresseerd zijn in de regio, maar dat betrokkenheid groter is op het moment dat het dichterbij komt en tastbaarder wordt. Opvallend is wel dat verschillende raadsleden zelf opmerken dat in de regionale energiestrategie een duidelijke lange termijn ambitie is geformuleerd, die volgens hen in het lokale beleid juist ontbreekt.

Vanuit verschillende stakeholders wordt opgemerkt dat Ridderkerk qua ambitie of betrokkenheid er niet bovenuit steekt in de regio; men doet wat het moet doen. De gemeente Ridderkerk hecht een groot belang aan samenwerking, er heerst begrip voor de regionale context, maar ze bewaken daarin wel hun eigen belang.

2.2 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies en bevindingen komen wij tot de volgende aanbevelingen.

Aanbevelingen ten aanzien van beleid

- A. College: Zorg voor uitwerking van de beleidskeuzes en scenario's waaruit raadsleden kunnen kiezen bij de kaderstelling. Besteed hierbij ook aandacht aan de tussenliggende doelen op weg naar 2030 en 2050. De gemaakte beleidskeuzes zijn op dit moment nog redelijk globaal. De uitwerking van de exacte locatiekeuzes en energievoorzieningen of warmtebronnen moeten nog gemaakt worden. Het is goed om de raad hier al vroeg bij te betrekken en hen via bijvoorbeeld scenarioanalyses ook de kans te geven om echt keuzes te maken.
- B. College: Zorg er als college voor dat procesdoelstellingen op termijn vertaald worden in concrete en meetbare indicatoren die systematisch en periodiek kunnen worden gemonitord; kijk daarbij ook of er naast output-indicatoren ook outcome- indicatoren opgesteld kunnen worden. De verzameling cijfers en indicatoren die nu in verschillende stukken naar voren komt, biedt gefragmenteerd inzicht in de voortgang maar toont niet aan of de hoofddoelstelling op het gebied van CO₂-reductie dichterbij komt.

Aanbevelingen ten aanzien van de organisatie en uitvoering

- C. College en raad: Zorg dat er de komende tijd genoeg capaciteit (en middelen) beschikbaar blijven voor de interne organisatie om de energietransitie ook in de uitvoering handen en voeten te geven. Het aantrekken en vasthouden van de juiste expertise in een krappe arbeidsmarkt is een aandachtspunt. Het ter beschikking stellen van budget alleen is niet voldoende.
- D. College: Pak meer regie in de samenwerking. De gemeente Ridderkerk zou in de samenwerking nog meer regie mogen pakken bij processen en initiatieven zodat partijen meer snelheid kunnen

maken, discussies eerder gevoerd kunnen worden en partijen elkaar in het vervolgtraject beter kunnen vinden. Het zou goed zijn als alle partijen gezamenlijk een duidelijke agenda of routekaart creëren zodat stakeholders weten wanneer zij mee kunnen praten over de energietransitie én hoe zij mee kunnen doen. Voorheen was een vaste ambtenaar bij Ridderkerk aangesteld om contact te houden met alle platforms. Nu is het de betreffende thema-ambtenaar die zaken aandraagt. Hierdoor is de integraliteit in burgerparticipatie versnipperd. Er kan meer aandacht besteed worden aan deze integraliteit.

- E. College: Blijf inzetten op het betrekken en bereiken van ondernemers en inwoners. Uit gesprekken komt naar voren dat er nog flink gewerkt moet worden om de inwoners attent te maken op de energietransitie. Gevreesd wordt dat veel Ridderkerkse inwoners (nog) niet weten wat de energietransitie voor hen inhoudt. De gemeente mag hierin wat assertiever communiceren, bemerken respondenten.

Aanbevelingen ten aanzien van resultaten en financiën

- F. College: Zorg dat inwoners en ondernemers meer gebruikmaken van beschikbare subsidies en regelingen voor de energietransitie. Aanvullende investeringen blijven noodzakelijk. De gemeente Ridderkerk streeft er al naar om subsidies en financieringsregelingen voor inwoners en ondernemers te ontsluiten, maar vastgesteld moet worden dat het op dit moment ontbreekt aan een overzicht van in welke mate inwoners en ondernemers hier succesvol gebruik van maken. Dit overzicht geeft weer waar de behoefte ligt en wat er in additionele financiële middelen mogelijk is. Breng dit bijvoorbeeld via een (bewoners)enquête in beeld.
- G. College: Kijk naar mogelijkheden om een dashboard in te richten dat aansluit op de relevante indicatoren voor Ridderkerk. Op dit moment komen de cijfers over de voortgang binnen via verschillende kanalen en worden ze nog niet actief ontsloten voor de raad. Het zou goed zijn om na te denken over een platform of dashboard waarin dit resoneert.

Aanbevelingen ten aanzien van evaluatie en verantwoording

- H. College: Betrek de gemeenteraad actief bij het inrichten van de proces- en informatievoorziening, zodat raadsleden mee kunnen bepalen hoe en wanneer ze worden ingelicht over zowel de inhoudelijke taakuitvoering als de voortgang op de doelstellingen en de indicatoren. Zorg dat de P&C-cyclus en de overige informatiestromen op inhoud aan elkaar gerelateerd zijn zodat er samenhang en overzicht in de informatievoorziening ontstaat.
- I. College: Zorg dat de informatiebehoefte aan een overkoepelend beeld (over voortgang en resultaten) wordt vervuld. Met name door een toelichting te geven op de indicatoren, cijfers en aantallen. Kortom, reflecteer duidelijk op het gebruik van gekwantificeerde informatie.
- J. Raad: Richt de blik meer naar buiten en leer van andere gemeenten en regio's. Zoals hierboven al genoemd zijn er op verschillende vlakken, zowel in de uitvoering als in de governance, best practices waar de gemeente Ridderkerk van kan leren. Kijk als raad ook of het mogelijk is om experts of ambassadeurs zo nu en dan in te schakelen voor kennissessies om meegenomen te worden op het thema. Er zijn tijdens de interviews voor dit onderzoek al mooie initiatieven en samenwerkingen genoemd, waaronder die met de Erasmus Universiteit. Om goed kaders te kunnen stellen bij dit thema, is een bepaald kennis- en expertiseniveau nodig, maar er zou ook nagedacht kunnen worden over de Duisenberg Methode waarin specialisatie plaatsvindt binnen de raad op bepaalde thema's.



Bestuurlijke reactie

Rekenkamercommissie Ridderkerk
Mw. C. Garama, Secretaris

Uw brief van: -	Ons kenmerk: 399886
Uw kenmerk: -	Contact: Mw. J. Rombouts
Bijlage(n): -	Telefoonnummer: 0180-451623
	E-mailadres: j.rombouts@ridderkerk.nl
	Datum: 8 oktober 2021

Betreft: Bestuurlijke reactie op het rekenkameronderzoek “Onderzoek naar de energietransitie in Ridderkerk”

Geachte mevrouw Garama,

Met aandacht en belangstelling hebben wij kennis genomen van het rekenkameronderzoek “Onderzoek naar de energietransitie in Ridderkerk”. In deze brief geven wij onze reactie op het uitgevoerde onderzoek en de geformuleerde conclusies en aanbevelingen.

Doelstelling rekenkameronderzoek “Onderzoek naar de energietransitie in Ridderkerk”

Het doel van het onderzoek in opdracht van de rekenkamercommissie was om inzichtelijk te maken in hoeverre het beleid en de uitvoering bijdragen aan het behalen van de doelstellingen op het gebied van de energietransitie. Wat is er gerealiseerd van de ambities op energiegebied en wat staat er nog te gebeuren? Om dit alles in perspectief te plaatsen, is ook gekeken naar de ambities en doelen van een aantal andere (buur)gemeenten. Tenslotte wordt met dit onderzoek een doorkijk gegeven richting de toekomst. De Rekenkamercommissie Ridderkerk heeft de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd: *Op welke wijze wordt de taakstelling energietransitie vormgegeven in Ridderkerk en wat is de effectiviteit van de gestelde beleidskaders bij de uitvoering daarvan?*

Reactie op de conclusies en aanbevelingen uit de Bestuurlijke nota

De conclusies en aanbevelingen zijn op heel veel punten herkenbaar voor de onderzochte periode. We zijn tevreden te lezen dat op alle relevante taakgebieden van de energietransitie inzet is geweest en dat we daarmee een brede en integrale benadering hebben gehanteerd. Het onderzoek geeft een positieve weergave van de inzet. Zo is er veel informatie gedeeld met de raad, hebben we meer gedaan dan beschreven in ons beleid en onderhouden we een goede samenwerking met partners en stakeholders.

De conclusies en aanbevelingen hebben ook ons nadrukkelijke aandacht, zoals de spanning tussen enerzijds de forse ambities en anderzijds de beschikbare invloed. En dat de gemeenteraad goed is aangehaakt, maar het complex en dynamisch is om bijvoorbeeld de voortgang te monitoren. In de meeste conclusies en aanbevelingen kunnen wij ons vinden. In een enkele conclusie herkennen we ons minder. Daarnaast hebben we een deel van uw aanbevelingen al meegenomen in (het opstellen van) de nieuwe Klimaatvisie Ridderkerk. Dit proces liep parallel aan het rekenkameronderzoek. Hieronder vindt u onze reactie.

1. Zorg voor een goede vertaling, concretiseringsslag en uitwerking naar uitvoering

Parallel aan het rekenkameronderzoek heeft de gemeenteraad de Klimaatvisie Ridderkerk vastgesteld. Voor de uitvoering van de Klimaatvisie hebben we het Uitvoeringsprogramma opgesteld. In het Uitvoeringsprogramma zijn de thema's uit de Klimaatvisie verder uitgewerkt en is reeds een concretiseringsslag gemaakt. Gezien de omvang van de opgave heeft - of zal in de nabije toekomst - elk thema een eigen uitvoeringsprogramma / plan (krijgen), zoals het wijkplan warmte voor Bolnes en het uitvoeringsprogramma circulaire samenleving.

Kortom, we herkennen dat de gemaakte beleidskeuzes in de Klimaatvisie redelijk globaal zijn en dat dit meer en meer uitwerking vraagt in separate uitvoeringsprogramma's of plannen. We zijn ervan overtuigd dat we hiervoor de juiste weg hebben ingeslagen met de vastgestelde Klimaatvisie en hiermee de uitvoering van de Klimaatvisie voldoende concreet kunnen gaan maken.

2. Geef meer het voorbeeld, pak meer regie, breng partijen samen en blijf inzetten op het betrekken en bereiken van ondernemers en inwoners om draagvlak in de samenleving te behouden of te vergroten

De gemeente vervult een belangrijke regierol in de energietransitie. Onderdeel van een goede regie op de sturing en uitvoering van de nieuwe Klimaatvisie is een goede communicatie en intensieve samenwerking en afstemming met stakeholders. We richten ons daarvoor o.a. op het volgende:

- Het meer en meer positioneren, verbreden en versterken van (bestaande) samenwerkingsverbanden. Sinds jaar en dag zetten we ons in om samen te werken aan de energietransitie en duurzaamheid, want zonder onze partners en stakeholders kunnen we de energietransitie niet realiseren. Voorbeelden hiervan zijn de Duurzaamheidskring, De Groene Stroom en de website HartvoorKlimaatzaken. Het uitbreiden, goed positioneren en versterken van samenwerkingen heeft onze nadrukkelijk aandacht. Een voorbeeld is de recent gestarte Mkb-deal *Verkenning reststromenhub Dutch Fresh Port* dat als doel heeft om samen met bedrijven vorm te geven aan minder afvalverspilling uit de AGF sector door een 'reststromenhub' op te zetten.
- Inzetten op peer-to-peer communicatie
We zijn ons ervan bewust dat we met onze communicatie- en bewustwordingsacties nog lang niet iedereen kunnen bereiken. Dit is ook allerm minst eenvoudig. Inwoners en partners ervaren het klimaatvraagstuk op verschillende manieren, ze verschillen in de waarde die ze eraan hechten en ze verschillen in de wijze waarop ze willen participeren. Deze diversiteit stelt ons voor een belangrijke opgave, aangezien het belangrijk is om zoveel mogelijk inwoners en partners aan te spreken. Eén van de recent ingezette koersen is dat we aan de slag gaan met peer-to-peer communicatie. Dit betekent dat we in de samenleving zoeken naar sleutelfiguren, koplopers en early adopters die met verhalen en goede voorbeelden anderen aan het denken zetten. Hiervoor is een on- en offline communitymanager aangesteld, om o.a. de wijken in te gaan om contact en samenwerking op te starten met de doelgroepen.
- Samenwerking met Erasmus Universiteit
Daarnaast hebben we een 5 jarig onderzoeksprogramma met de Erasmus Universiteit Rotterdam opgestart met als onderwerp 'Duurzaamheid als collectieve opgave'. We voeren hierbij onderzoek uit naar manieren om verschillende inwonersgroepen te bereiken en te stimuleren om duurzamere keuzes te maken in alledaagse activiteiten.

Met deze acties willen we de samenwerking met onze stakeholders meer en meer intensiveren.

3. Maak resultaten inzichtelijk, koppel dit terug en maak de stappen en stip op de horizon inzichtelijk voor de gemeenteraad

We herkennen deels dit beeld. De conclusie dat het inzichtelijk maken van de resultaten en de terugkoppeling hierover niet op orde is, bevreemdt ons iets. Na vaststelling van het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma in 2015 is er jaarlijks een evaluatie aangeboden aan de gemeenteraad. We herkennen hierbij dat de evaluaties zich hebben gericht op de resultaten of voortgang van de acties van de gemeente (output) en dat het niet mogelijk was te meten in hoeverre het lokale beleid heeft geleid tot CO₂-reductie (outcome).

We hopen bovendien dat de stappen en stip op de horizon voor de gemeenteraad voldoende zijn geland in de nieuwe Klimaatvisie, een proces dat parallel liep aan dit onderzoek.

We zien, net zoals u, ook de kans om met een nieuw te ontwikkelen voortgangsrapportage (gekoppeld aan de nieuwe Klimaatvisie) met een dashboard / infographic de bereikte doelen en acties beter in beeld te brengen met een duidelijker overkoepeld beeld met cijfers. Want we begrijpen dat de energietransitie veelomvattend, dynamisch en complex is. En dat monitoring meer vraagt dan alleen kwalitatieve informatie over de voortgang van de acties. We geven hier gehoor aan bij de nieuwe voortgangsrapportages.

Uiteraard is het aan de raad zelf om te bezien hoe zij haar kennispositie kan versterken. We kunnen ons vinden in de aanbevelingen die u hiervoor doet.

4. Breng in beeld in welke mate de inzet van de gemeente heeft bijgedragen aan de prestatie-indicatoren

De gemeente draagt met haar beleid en acties bij aan de twee prestatie-indicatoren in de begroting (% hernieuwbare energie en voorraad lucht). We hebben echter niet in beeld in welke mate *de inzet* van de gemeente Ridderkerk heeft bijgedragen aan de prestatie-indicatoren. Daarom herkennen we dat de prestatie-indicatoren onvoldoende meetbaar zijn. We gaan graag in gesprek met de gemeenteraad over passende, meetbare indicatoren die we systematisch en periodiek kunnen monitoren.

Tot slot

Wij danken u voor uw onderzoek en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen. Het heeft ons inzicht gegeven in wat we kunnen verbeteren aan de uitvoering van de recent vastgestelde Klimaatvisie. We voelen ons hiermee gesteund in de deels al ingeslagen weg.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Ridderkerk,

de secretaris,

de burgemeester,

dhr. H.W.J. Klaucke

mw. A. Attema

Nawoord rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie dankt het college voor zijn reactie. Zij waardeert dat het college met de brief van 8 oktober 2021 aangeeft dat de conclusies en aanbevelingen op heel veel punten herkenbaar zijn voor de onderzochte periode. Het college merkt terecht op dat een deel van de aanbevelingen al meegenomen is in (het opstellen van) de nieuwe Klimaatvisie Ridderkerk. Tegelijkertijd biedt deze Klimaatvisie kansen: concretisering van de gemaakte beleidskeuzes in separate uitvoeringsprogramma's of plannen, een nieuw te ontwikkelen voortgangsrapportage en vaststelling van passende, meetbare indicatoren.

De energietransitie is een proces is waar we nog middenin zitten en dat aan verandering onderhevig is. De ambities zijn groot en de invloed is beperkt. De aanpak en betrokkenheid van het bestuur zijn daarmee anders dan bij reguliere kerntaken. Het is aan de raad zelf om te bezien hoe zij haar kennispositie kan versterken. De rekenkamercommissie hoopt dat dit rapport bij zal dragen aan de gesprekken tussen college en gemeenteraad over de uitvoering van de recent vastgestelde Klimaatvisie.

De rekenkamercommissie bedankt alle betrokkenen voor hun bijdrage aan dit onderzoek.

NOTA VAN BEVINDINGEN

Nota van bevindingen

Onderzoek naar de energietransitie in Ridderkerk

Rekenkamercommissie Ridderkerk



BMC Onderzoek
Augustus 2021
Tom Plat, Joris Stok, Lieke Vogels
Projectnummer: PO017603
Correspondentienummer: DH-1208-1177

BMC Onderzoek
Laan van Zuid Hoorn 70
2289 DE Rijswijk

KVK 32078667
www.bmc.nl
IBAN NL91ABNA0504035754
BTW NL80.86.63.598 B.01

Inhoud

Hoofdstuk 1 Onderzoeksverantwoording	3
1.1 Hoofd- en deelvragen	3
1.2 Onderzoeksmodel	4
1.3 Onderzoeksmethoden	5
Hoofdstuk 2 Beleid	7
2.1 Landelijke en regionale kaders	7
2.2 Lokale kaders en richtlijnen ten aanzien van de energietransitie	9
2.3 Andere beleidsthema's die samenhangen met de energietransitie	12
Hoofdstuk 3 Organisatie en uitvoering	14
3.1 Organisatie van de energietransitie en inzet instrumenten	15
3.3 Taakgebieden	18
3.4 Samenwerkingspartners	19
3.5 Ervaringen van stakeholders met de energietransitie in Ridderkerk	22
Hoofdstuk 4 Resultaten en financiën	24
4.1 Omvang van de energietransitie in structurele en incidentele middelen	25
4.2 Resultaten (prestaties en effecten)	27
4.3 Verhouding energietransitie van Ridderkerk tot de omliggende gemeenten	29
Hoofdstuk 5 Evaluatie en verantwoording	36
5.1 Informatievoorziening	37
5.2 (Bij)sturen en controleren	40
Bijlage 1 Bestudeerde documenten	44
Bijlage 2 Lijst van geïnterviewde personen	47
Bijlage 3 Normenkader	48
Bijlage 4 De 33 taken van de ROB	51
Bijlage 5 Benchmark	52

Dit document (inclusief eventuele bijlagen) is opgesteld door BMC en de (auteurs)rechten met betrekking tot de inhoud en het format van dit document berusten bij BMC. Dit document is uitsluitend bedoeld voor gebruik door de opdrachtgever en mag niet worden gepubliceerd of aan anderen ter beschikking worden gesteld zonder uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van BMC.

Hoofdstuk 1 Onderzoeksverantwoording

Deze Nota van bevindingen gaat gedetailleerder in op de bevindingen waarop de conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd. Dit deel kent de volgende hoofdstukindeling:

- Hoofdstuk 1: Onderzoeksverantwoording
- Hoofdstuk 2: Beleid
- Hoofdstuk 3: Organisatie en Uitvoering
- Hoofdstuk 4: Resultaten en financiën
- Hoofdstuk 5: Evaluatie en verantwoording

Deze Nota van bevindingen is voorzien van een uitgebreide set van bijlagen (bestudeerde documenten, lijst met geïnterviewde personen, normenkader, de 33 taken van de ROB, benchmark).

1.1 Hoofd- en deelvragen

De Rekenkamercommissie Ridderkerk heeft de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd:

Op welke wijze wordt de taakstelling energietransitie vormgegeven in Ridderkerk en wat is de effectiviteit van de gestelde beleidskaders bij de uitvoering daarvan?

De hoofdvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen. De deelvragen corresponderen met het onderzoeksmodel van de beleidscyclus:

Beleid

1. Welke landelijke en regionale kaders zijn er?
2. Welke kaders en richtlijnen hebben raad en college met elkaar afgesproken ten aanzien van de energietransitie? En welke ambities, doelen en bijbehorende effect- en prestatie-indicatoren heeft de gemeente daarbij opgesteld en zijn deze SMART geformuleerd?
3. Welke andere beleidsthema's worden ingezet ten behoeve van de ambities op het gebied van energietransitie?

Organisatie & uitvoering

4. Hoe is de energietransitie (lokaal) georganiseerd en welke instrumenten worden hiervoor ingezet (met een overzicht van de 33 taken van de Raad van het Openbaar Bestuur)?
5. Welke partijen betreft de gemeente Ridderkerk bij de energietransitie?
6. Wat zijn de ervaringen van stakeholders met de energietransitie in Ridderkerk? Hoe verloopt de samenwerking? En hoe gaat de gemeente om met duurzaamheids-/energie-initiatieven die vanuit de samenleving komen?

Resultaten en financiën

7. Wat is de omvang van de inzet op energietransitie in structurele en incidentele middelen (inclusief eventuele revolverende fondsen)? En wordt er ook gezocht naar landelijke subsidies en regelingen?
8. Welke resultaten (prestaties en effecten) heeft de gemeente Ridderkerk inmiddels bereikt?
9. Hoe verhoudt de energietransitie van Ridderkerk zich tot de omliggende gemeenten qua ambitie, rolopvatting en (financieel) instrumentarium?

Evaluatie en verantwoording

10. Hoe wordt de gemeenteraad over de voortgang van het beleid geïnformeerd (en is dit tijdig, juist, volledig en begrijpelijk)?
11. Op welke wijze kan de gemeenteraad regie voeren en grip houden op de energietransitie? Welke instrumenten zijn er, aan welke knoppen kan gedraaid worden en wanneer kan de raad dit doen?
12. Welke mogelijke effectieve beleidsmaatregelen worden niet door Ridderkerk ingezet, met andere woorden wat zouden ze kunnen missen c.q. welke extra kansen zijn er?
13. Wat zijn de specifieke uitdagingen voor Ridderkerk waar het de energietransitie betreft?
14. Welke lessen zijn er te trekken met betrekking tot de lokale energietransitie en de RES 1.0?

Scope van het onderzoek

In dit onderzoek ligt de nadruk op de beleidspraktijk tot en met 2020 binnen de gemeente Ridderkerk. Het is de bedoeling om na te gaan in hoeverre de (lokaal) geformuleerde ambities en doelstellingen behaald worden en hoe ver de gemeente is met de bijdrage aan de doelstellingen vanuit de regionale strategie. Omdat het onderzoek inzoomt op de huidige praktijk, gaan we niet verder terug dan 2018 toen het proces Regionale Energietransitie (RES) is gepresenteerd aan de gemeenteraad. De scope is daarmee geijkt op de lokale en huidige praktijk in Ridderkerk in de periode 2018 tot en met april 2021, maar met een doorkijk naar de toekomst die ook regionaal wordt vormgegeven.

1.2 Onderzoeksmodel

De beleidscyclus

De centrale onderzoeksvraag is verder geoperationaliseerd naar veertien deelvragen. De deelvragen zijn onderverdeeld naar de aspecten die tezamen de beleidscyclus vormen die gemeenten normaliter hanteren bij de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van beleid.

Figuur 1 Schematische weergave onderzoeksmodel



1.3 Onderzoeksmethoden

Deskresearch

Om inzicht te krijgen in de uitvoering en de stand van zaken van het energiebeleid (beleid, organisatie, uitvoering, resultaten en evaluatie) is een deskresearch uitgevoerd. Hiervoor is gekeken naar onder andere beleidsdocumenten, verantwoordingsdocumenten, visies en samenwerkingsafspraken. Op basis van de deskresearch zijn de topiclijsten opgesteld voor de interviews met betrokkenen. Een complete lijst van de bestudeerde documenten is opgenomen in bijlage 1.

Het is goed om hierbij te vermelden dat het aantal stukken van dermate grote omvang was dat deze niet allemaal tot op de letter zijn bestudeerd, wat ook in lijn is met de scope van dit onderzoek.

Benchmarking

Om de resultaten van de gemeente Ridderkerk in perspectief en in een bredere context te plaatsen, is een benchmark opzet op een aantal (kern)indicatoren. De benchmark bestaat uit twee componenten: 1) een vergelijking op beleid en 2) een vergelijking aan de hand van data.

Voor de benchmark zijn gegevens van de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Krimpenerwaard en Nissewaard gebruikt.

Op beleidsniveau is vooral gekeken naar ambitie en instrumentarium. Voor de vergelijking aan de hand van data is zoveel mogelijk aangesloten op de indicatoren die door het CBS, de VNG (waarstaatsgemeente) en <https://klimaatmonitor.databank.nl/Jive> zijn opgesteld. Hiermee zijn een aantal resultaten afgezet tegen landelijk en soms zelfs regionaal beleid.

Voor wat betreft de data van de gemeente Ridderkerk, is gebruikgemaakt van berekeningen en data die voor de betreffende gemeente zelf aanwezig zijn.

In het rapport zijn in het hoofdstuk 5 de belangrijkste resultaten van de benchmark opgenomen. In bijlage 5 is de volledige benchmark te vinden.

Interviews met stakeholders

Voor verdieping en nadere duiding zijn interviews gehouden. Er zijn intern gesprekken gevoerd met zowel bestuurlijk als ambtelijk verantwoordelijken. Op het gebied van de energietransitie waarin beleid en uitvoering sterk afhankelijk zijn van andere partijen is hun perspectief van groot belang. Daarom zijn tevens gesprekken gevoerd met maatschappelijke partners en ketenpartners, zoals de duurzaamheidskring, de woningbouwcorporatie, de netbeheerder, maar ook met een vertegenwoordiger van de RES-regio. Ook is er een groepsgesprek gevoerd met een delegatie van de gemeenteraad.

De complete lijst van geïnterviewde personen is te vinden in bijlage 2. Voor de interviews met intern en extern betrokkenen is een interviewprotocol opgesteld.

Hoofdstuk 2 Beleid

Dit hoofdstuk toont de landelijke, regionale en gemeentelijke (beleids)kaders ten aanzien van de energietransitie én het aanpalende beleid. Voordat we deze nader beschrijven, geven we onze belangrijkste bevindingen ten aanzien van het beleid weer. De belangrijkste bevindingen zijn:

- Nationaal, regionaal en lokaal beleid zijn nauw met elkaar verbonden. De CO₂-reductie doelstellingen zijn in de loop van tijd aangescherpt:
 - In het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 en in de Omgevingsvisie werd de toenmalige landelijke doelstelling gevolgd van 40% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.
 - In het Klimaatakkoord en de Concept RES wordt de landelijke doelstelling gevolgd van 49% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.
 - In de landelijke discussie lijkt de doelstelling omhoog te gaan naar 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. In de (concept) Klimaatvisie wordt genoemd dat Ridderkerk daarin wil meebewegen.
- Het einddoel voor 2030 en 2050 is SMART geformuleerd. De stappen op weg naar 2030 en 2050 zijn globale (meer, beter, et cetera). De meeste subdoelen hebben daarbij een 'procesmatig' karakter. Ze zijn gericht op het opstellen van een uitvoeringsplan, het totstandbrengen van samenwerking, et cetera. Monitoring is vooral kwalitatief. Dit sluit aan bij het landelijke beeld.
- Ridderkerk heeft een integrale benadering van de energietransitie. Dit komt tot uiting in het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 én wordt doorgetrokken in de (concept) Klimaatvisie.
- De beleidskeuzes zijn nog globaal. Uitwerking van exacte locatiekeuze en energievoorziening of warmtebron moeten nog gemaakt worden. Dit zien we ook bij andere gemeenten.

In dit hoofdstuk komen de volgende onderzoeksvragen aan de orde:

1. Welke landelijke en regionale kaders zijn er?
2. Welke kaders en richtlijnen hebben raad en college met elkaar afgesproken ten aanzien van de energietransitie (inclusief eventuele SMART-ambities, doelen en bijbehorende effect- en prestatie-indicatoren)?
3. Welke andere beleidsthema's worden ingezet ten behoeve van de ambities op het gebied van energietransitie?

2.1 Landelijke en regionale kaders

In deze paragraaf gaan we in op de landelijke en regionale kaders die als context gelden waarbinnen de gemeente kan opereren.

Internationale afspraken: VN-Klimaatakkoord van Parijs

Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend (2015). Met de afspraken uit dit akkoord willen de deelnemers de opwarming van de aarde beperken tot 2 graden Celsius in 2050, zo mogelijk 1,5 graden Celsius. Om dit doel te halen hebben EU-lidstaten

met elkaar afgesproken dat de EU in 2030 minimaal 40% minder moet uitstoten. Nederland werkt nu dus nationaal aan 49% minder uitstoot. Nederland wil, als andere landen daarmee instemmen, de Europese doelstelling verhogen. Niet 40% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030, maar 55%.

Nationale afspraken: Energieakkoord en Klimaatakkoord

In 2013 hebben 47 partijen, waaronder overheden, werkgevers, vakbewegingen, natuur- en milieuorganisaties, andere maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, het Energieakkoord voor duurzame groei ondertekend. Het doel is de energievoorziening van Nederland duurzamer te maken. De afspraken uit het Energieakkoord zijn integraal opgenomen in het Klimaatakkoord.

Op 28 juni 2019 heeft het kabinet het Klimaatakkoord gepresenteerd. Het belangrijkste doel van het Klimaatakkoord is de CO₂-uitstoot in 2030 met 49% verminderen vergeleken met 1990. In 2050 moet de uitstoot van broeikasgassen met 95% afgenomen zijn. Het klimaatakkoord richt zich op verschillende sectoren: elektriciteit, industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik.

Relevante wetgeving	
Energiewet 1.0	Het Ministerie van EZK heeft de Energiewet 1.0 op 17 december 2020 tot 11 februari 2021 formeel in consultatie gebracht. De Energiewet 1.0 moet de Gaswet en de Elektriciteitswet 1998 samenvoegen met als doel de energietransitie, onder meer door systeemintegratie, te faciliteren.
Warmtewet	Op 1 januari 2014 is de Warmtewet ingetreden. De warmtewet geeft onder andere regels op het gebied van collectieve warmtelevering, de wet stelt een maximumprijs voor het vastrecht en voor verbruik. In de praktijk leverde de Warmtewet veel knelpunten op. Op dit moment is de Warmtewet 2.0 in voorbereiding. Deze wet gaat impact hebben op de organisatie van nieuwe warmtenetten en de rol van de gemeenten daarbij.
Wet Milieubeheer	De Wet Milieubeheer is de belangrijkste milieuwet die bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen, het bevat de algemene regels en uitgangspunten voor het milieubeheer. De Wet Milieubeheer zal in de toekomst opgaan in de Omgevingswet.
Wet Voortgang Energietransitie (Wet VET)	De Wet VET vormt de basis voor het verbod op aardgas in nieuwbouw. Via de Wet VET is de gasaansluitplicht voor kleingebruikers bij nieuwbouw geschrapt.

Regionale afspraken: Regionale Energiestrategie (RES)

Om te zorgen dat iedereen kan deelnemen aan de verandering die het Klimaatakkoord met zich meebrengt, is Nederland ingedeeld in 30 energieregio's. Elke energieregio geeft invulling aan de afspraken uit het Klimaatakkoord die zijn gemaakt voor de sectoren Elektriciteit en Gebouwde omgeving én zet koers voor de Regionale Structuur Warmte. De 30 energieregio's hebben een gezamenlijk doel om in 2030 ten minste 35 TWh grootschalige hernieuwbare energie op land gerealiseerd te hebben.

Ridderkerk maakt onderdeel uit van de RES-regio Metropoolregio Rotterdam Den Haag. De regionale inzet komt uit binnen de bandbreedte van 3,2-2,8 TWh aan grootschalige wind- en zonne-energie (tot 2030). Zo draagt de MRDH tussen de 8% en 9% bij aan de nationale opgave. Tevens zet de RES in op het realiseren van 0,8 TWh voor kleinschalige opwek zon- en windenergie. Het in 2019 opgestelde Energieperspectief vormde een bouwsteen voor de RES 1.0.

2.2 Lokale kaders en richtlijnen ten aanzien van de energietransitie

Binnen de zojuist geschetste context van landelijke en regionale afspraken, is het de bedoeling dat de gemeente(raad) ook lokaal kaders en doelen vaststelt voor de energietransitie. Deze treffen we in Ridderkerk aan in diverse visies en beleidsstukken.

Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020

In 2015 is het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 vastgesteld door de gemeenteraad. De hoofddoelstelling van het programma is: 'met een proactieve houding naar een duurzame leefomgeving'. De rode draad uit het programma is: 'Doe zelf wat je kunt maar uiteindelijk sta je samen sterker'.

Het onderdeel **Duurzaamheid** is het centrale programmaonderdeel van de gemeente Ridderkerk dat gericht is op de energietransitie. De doelstelling is om te komen tot een CO₂-reductie van 40% ten opzichte van 1990.

Tabel 1 (SMART) acties en op te leveren producten uit het Milieu en Duurzaamheidsprogramma

Hoofddoelstelling	CO2-reductie van 40% t.o.v. 1990					
Deeldoelstellingen	Energiebesparing	Duurzame Energie-opwekking	Duurzame nieuwbouw	Mobiliteit en vervoer	Samenwerking partners	Interne duurzaamheid
Acties/producten	Actieve voorlichting via WoonWijzer Winkel	Oprichting energie-coöperatie	Ontwikkeling duurzaam Cornelisland	Realiseren elektrische oplaadpalen	Stimuleren en faciliteren Duurzaamheidskring	100% Duurzaam inkopen
	Actieve voorlichting via gemeentekanalen	Realisatie zonnepanelen Recreatiecentrum De Fakkel	Ontwikkeling duurzame nieuwbouwwoningen	Verduurzamen mobiliteit	Realisatie Kenniscentrum Duurzaamheid	Verduurzamen openbare verlichting
	Samenwerking met Woonvisie	Opstellen Warmte koude atlas				Verduurzamen gemeentelijke accommodaties
	Samenwerking met DCMR	Realiseren Energiesysteem gemaal				Vergroten klimaatbestendigheid
	Samenwerking Wijk West	Stimuleren uitvoering Motie Nieuw Reijerwaard				Behalen Fair Trade gemeente
	Milieubarometer	Onderzoeken mogelijkheden zonneweide				
	Kansen bij Verkassen					

Het einddoel is SMART geformuleerd (40% CO2-reductie ten opzichte van 1990). De subdoelen op energiebesparing, duurzame energieopwekking, et cetera zijn meer globaal geformuleerd. De acties en op te leveren producten zijn daarbij procesgeoriënteerd (opstellen plan, tot stand brengen van samenwerking). Daardoor zijn beoogde outcome (doel) en te leveren producten (middel) lastig aan elkaar te koppelen.

Indirect wordt vanuit de andere onderdelen van het programma ook bijgedragen aan de Energietransitie. De andere programmaonderdelen zijn Bodem, Externe Veiligheid, Lucht, Geluid en Communicatie & Educatie.

In december 2020 is de eindevaluatie van het programma aangeboden aan de gemeenteraad. De huidige vorm en inhoud van het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma sluit inmiddels onvoldoende aan bij de ontwikkelingen vanuit het Klimaatakkoord en de Klimaatwet. Op 3 juni 2021 is de 'Klimaatvisie Ridderkerk, de route naar 2050' (en het Uitvoeringsprogramma) aangeboden aan de gemeenteraad. De Klimaatvisie komt in de plaats van het programma.

Ridderkerk zit nu in een tussenperiode, het oude Milieu- en Duurzaamheidsprogramma is niet meer geldig. De Klimaatvisie en bijbehorende uitvoeringsprogramma komen in juni in de raad. In de tussenperiode tot de vaststelling van de klimaatvisie blijven projecten doorlopen in de begroting, de Klimaatvisie vormt de nieuwe kapstok.

(Concept) Klimaatvisie

De Klimaatvisie wordt de opvolger van het Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020. In de Klimaatvisie heeft de gemeente ligt de focus op de stimulerende en faciliterende rol die Ridderkerk heeft: Bij het uitvoeringsprogramma wordt de rol van de gemeente benoemt en wordt uiteengezet hoe de gemeente zo goed mogelijk kan ondersteunen en faciliteren. Tevens wordt nu de intensiteit van de acties bepaald (onder andere hoe intensief de gemeente wil communiceren en welke middelen beschikbaar worden gesteld). De intensiteit van de inzet is gecalculeerd en onderbouwd door een extern bedrijf. Er wordt gekozen voor integrale teams, daaropvolgend worden procesdoelen gesteld. Door middel van gesprekken met de wethouder en het college is bepaald waar de prioriteiten liggen en waar er, gezien de gegevens, kansen liggen.

Collegeprogramma 2018-2022

In het collegeprogramma 2018-2020 is aangegeven dat Ridderkerk streeft naar een betaalbare, betrouwbare, schone en veilige energievoorziening voor iedereen in 2050 (waarbij het energieverbruik volledig wordt gedekt door energie uit duurzame of restbronnen). Dit streven is (nog) niet SMART-uitgewerkt.

Transitievisie Warmte

Gemeenten zijn in het Klimaatakkoord aangewezen als de regisseurs van de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Samen met vastgoedeigenaren, bewoners, netbeheerders en medeoverheden moeten zij eind 2021 een TVW klaar hebben. In de TVW maakt de gemeente de afweging welke alternatieve warmtebronnen voor aardgas de voorkeur hebben per wijk. Op 10 december 2020 heeft de gemeente Ridderkerk de TVW, genaamd 'Warmtevisie, de route naar 2050' vastgesteld. De stip op de horizon is een aardgasvrij Ridderkerk in 2050. De opgave is als volgt:

- +/- 20.160 woningen (38% huur) + 1.260 utiliteitspanden.
- Tot 2030 moeten 4.030 woningen (20%) verduurzaamd worden om de landelijke doelstelling van 20% in 2030 te halen.
- Besparen: één particulier huishouden in 2019 verbruikt gemiddeld 1.309,3 aardgas per jaar en heeft warmtevraag van gemiddeld 84 kWh/m2.

Na de TVW volgen de uitvoeringsplannen op wijkniveau. Vanuit de TVW wordt de samenwerking en taakverdeling tussen (semi-)publieke, private en maatschappelijke partijen georganiseerd.

2.3 Andere beleidsthema's die samenhangen met de energietransitie

De energietransitie heeft nauwe samenhang met ander, aanpalend beleid zoals groenbeleid, afval- en grondstoffenbeleid, woonbeleid en mobiliteitsbeleid. Daarin zijn de volgende doelen benoemd.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Ridderkerk 2019

Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is in 2019 onder andere vernieuwd vanwege een hogere prioritering voor duurzaam maatschappelijk verantwoord inkopen. Het nieuwe beleid sluit zoveel mogelijk aan op onder andere de duurzaamheidsdoelstellingen. Bij inkopen neemt de gemeente de criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen in acht. De gemeente streeft ernaar om 100% duurzaam in te kopen. Middels de landelijke criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen wordt onder andere gestuurd op de effecten op duurzaamheid: milieu, klimaat, circulariteit en sociale aspecten. Zo inventariseert de gemeente bij product- en marktanalyses welke werken, leveringen of diensten op het gebied van duurzaamheid op de markt worden aangeboden. Daarnaast worden duurzaamheidscriteria en aanbestedingsstukken meegenomen.

Omgevingsvisie Ridderkerk

De gemeenteraad heeft op 17 september 2017 de omgevingsvisie Ridderkerk 2035 vastgesteld. De omgevingsvisie gaat uit van vijf opgaven die deels thematisch en deels gebiedsgericht zijn. Op het gebied van de energietransitie benoemd de omgevingsvisie dat Ridderkerk zich wil ontwikkelen als een duurzame gemeente: CO₂-neutraal in 2050 en 40% minder CO₂-uitstoot in 2030. Dit loopt achter bij het actuele klimaatbeleid. Na vaststelling van de RES zal gekeken worden naar eventuele bijstelling van gemeentelijk beleid waaronder de omgevingsvisie en het omgevingsplan. In de omgevingsvisie- en plan worden de ruimtelijke consequenties van de RES 1.0 juridische-planologisch vastgelegd.

Groenvisie 2021-2025: Groen is onze toekomst: Integrale visie per wijk op groen in de openbare ruimte

De gemeenteraad heeft in juli 2020 de Groenvisie 2021-2025 vastgesteld. In de Groenvisie worden kansen voor de energietransitie beschreven om het openbaar groen te verbeteren, functies slim te combineren en nieuwe ontwikkelingen te stimuleren. De ambitie is om de groenste gemeente van het eiland IJsselmonde te worden.

Beleidsplan afval en grondstoffen 2019-2023

De gemeenteraad heeft op 21 maart 2016 het Beleidsplan afval en grondstoffen 2019-2023 vastgesteld. De gemeente wil zoveel als mogelijk afvalloos en circulair zijn. Ridderkerk volgt de landelijke ambitie om in 2020 tenminste 75% grondstoffen te scheiden van huishoudelijk afval en om in 2050 een volledig afvalloze gemeente te zijn. Albrandswaard en Barendrecht hebben dezelfde ambitie.

Mobiliteitsplan Ridderkerk

De gemeenteraad heeft op 2 juli 2020 het Mobiliteitsplan Ridderkerk vastgesteld. Het mobiliteitsplan fungeert als kader op het gebied van verkeer en mobiliteit voor het college en de gemeenteraad bij de initiëring en uitvoering van ruimte-maatschappelijke vragen, plannen en projecten. Een van de beoogde effecten is het geven van prioriteit aan duurzame en gezonde (actieve) mobiliteit. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op

het programma Aanpak CO2-reductie/Duurzame mobiliteit van de MRDH. Tevens wordt een dashboard opgezet om de effecten van het mobiliteitsbeleid te meten.

(Concept) woonvisie

De Woonvisie Ridderkerk 2021-2026 is vastgesteld op 1 juli 2021. De ambtelijke voorbereiding heeft deels plaatsgevonden in 2020. De Warmtetransitie, circulariteit en klimaatadaptatie zijn benoemd als belangrijke bouwstenen voor de woonvisie. Een van de vijf centrale pijlers in de conceptvisie is verder het tot stand brengen van een duurzame woningvoorraad gericht op:

- stimuleren energiezuinig gedrag en bewustwording;
- wijkplannen maken met woningcorporaties en andere stakeholders.

Hoofdstuk 3 Organisatie en uitvoering

In dit hoofdstuk gaan we in op de manier waarop de gemeente Ridderkerk de uitvoering van de energietransitie in samenwerking met haar (keten)partners heeft georganiseerd. Daarbij gaan we in op de instrumenten en hoe de aanpak van Ridderkerk zich verhoudt tot de omliggende gemeenten. De belangrijkste bevindingen ten aanzien van de organisatie en uitvoering zijn:

- De BAR-organisatie verzorgt de ambtelijke ondersteuning voor de gemeente Ridderkerk. Inhoudelijke expertise wordt ingezet ten behoeve van de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk die wordt gecoördineerd door trekkers/adviseurs die specifiek voor Ridderkerk werken. De energietransitie vraagt veel van de organisatie. De werkdruk is fors. Er wordt gewerkt aan versterking van de organisatie.
- De gemeente Ridderkerk levert inzet op alle relevante taakgebieden van de energietransitie zoals benoemd in een recent onderzoek van de Raad voor het Openbaar Bestuur. De gemeente onderschrijft dat meer inzet noodzakelijk is om de doelstellingen te halen. Hiervoor heeft de VNG een claim ingediend bij de kabinetsformatie én heeft de gemeente aangekondigd dat voor fysieke investeringen separate raadsvoorstellen zullen worden gedaan.
- In 2020 is een fors budget vrijgemaakt voor inzet op de energietransitie. Het is nu zaak dit om te zetten in uitvoeringscapaciteit (maar ook in materiële kosten, zoals advies en communicatiemiddelen). Op de schaarse arbeidsmarkt is dat een aandachtspunt.
- De gemeente Ridderkerk zet een breed spectrum van instrumenten in. Ze onderscheiden in de nieuwe Klimaatvisie vijf verschillende rollen: regulerend, regisserend, stimulerend, faciliterend en aan de markt overlaten. De inzet en de rol van de gemeente (en de grootte daarvan) wisselen. De afgelopen jaren lag de focus vooral op de kaderstellende en faciliterende rol. De uitvoerende rol van de gemeente is beperkt. De uitvoerende rol ligt primair bij bewoners, ondernemers, ontwikkelaars, corporaties, maatschappelijke partners, et cetera. Het tot stand brengen van deze gezamenlijke inspanningen is één van de grootste uitdagingen van de energietransitie.
- Een groot aantal lokale en regionale partijen is actief op het gebied van de energietransitie. Uiteindelijk is het een opgave voor alle inwoners en ondernemers. Veel inzet is gericht op bewustwording. Gestreefd wordt naar een groot bereik.
- Verschillende partijen kijken naar de gemeente om een (nog) sterkere regisserende en aanjagende rol te pakken. Draagvlak en betrokkenheid van inwoners en ondernemers is de cruciale voorwaarde voor het laten slagen van de energietransitie. Voor iedereen moet helder zijn wat zij kunnen verwachten én op welke manier zij mee kunnen praten én doen.
- De betrokken partners ervaren een positief kritische houding vanuit het maatschappelijke middenveld. De vraagstelling van bewoners en ondernemers bij informatiebijeenkomsten is vooral inhoudelijk/feitelijk. Maatschappelijke initiatieven worden waar mogelijk ondersteund. De oprichting van de coöperatie De Groene Stroom, de duurzaamheidskring en Hart voor Klimaatzaken zijn hier goede voorbeelden van. Het exacte bereik is bescheiden/nog niet altijd in beeld.

- Vanuit een landelijk en regionaal perspectief wordt er voor gepleit om geen opties voor energie- en warmtebronnen uit te sluiten. Zon, wind, geothermie zijn allemaal nodig om de doelstelling te halen. Ridderkerk beperkt wind op land in de huidige plannen tot de drie windmolens op Nieuw Reijerwaard.

In dit hoofdstuk komen de volgende drie onderzoeksvragen aan de orde:

4. Hoe is de energietransitie (lokaal) georganiseerd en welke instrumenten worden hiervoor ingezet (met een overzicht van de 33 taken van de Raad van het Openbaar Bestuur)?
5. Welke partijen betreft de gemeente Ridderkerk bij de energietransitie en hoe verloopt de samenwerking?
6. Wat zijn de ervaringen van stakeholders met de energietransitie in Ridderkerk? Hoe verloopt de samenwerking? En hoe gaat de gemeente om met duurzaamheids-/energie-initiatieven die vanuit de samenleving komen?

3.1 Organisatie van de energietransitie en inzet instrumenten

Op het gebied van bedrijfsvoering werkt de gemeente Ridderkerk samen in de BAR-organisatie. De gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk maken tevens deel uit van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Hoewel de drie gemeenten samenwerken, kent iedere gemeente nog wel haar eigen visie en beleid. Ook als het gaat om de energietransitie kent Ridderkerk haar eigen beleid. Op het thema duurzaamheid en energietransitie is de gemeente onder andere actief op het gebied van aardgasvrij wonen, energie besparen, klimaatverandering, vergroenen, zonne-energie, duurzaam vervoer, hergebruik, luchtkwaliteit en windenergie.

De uitvoering van de energietransitie wordt BAR-breed opgepakt. Er is een BAR-breed organisatiemodel opgezet waarbij de opgaven in beeld zijn gebracht, hieronder vallen diverse thema's. Per thema is een projectleider aangesteld die een projectteam aanstuurt, bestaande uit 80% tot 90% ambtelijke medewerkers van de BAR-organisatie. De projectteams worden verder aangevuld met externe inhuur en betrokken maatschappelijke partners.

Voor de Warmtevisie bijvoorbeeld bestaat de projectgroep uit ambtelijke beleidsmedewerkers en partners van de woningbouwcorporaties en de netbeheerder, en inwoners. Hierbij hebben de projectgroep en inwoners criteria opgesteld voor het selecteren van mogelijke startwijken. Op basis daarvan zijn keuzes gemaakt en acties geformuleerd voor wijken of gebieden waar de komende jaren gestart wordt.

Voor de klimaatvisies is de opgave BAR-breed uitgezet. Het beleid komt voor de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk grotendeels overeen maar de aanpak per gemeente verschilt (o.a. door geografische verschillen). Elke gemeente kent zijn eigen klimaatvisie, maar de projectteams werken voor alledrie de gemeenten. De medewerkers schrijven een urenverantwoording naar de verschillende gemeenten. Er is een calculatie gemaakt voor de benodigde uren voor de acties uit het uitvoeringsprogramma van de klimaatvisie voor de gehele ketensamenwerking in de

organisatie. Dit betekent dat er inzicht is in de uren die er nodig zijn om de acties uit te voeren, van projectleiders tot juridische adviseurs.

Veel inzet is nu proces georiënteerd, er zijn relatief weinig acties gericht op daadwerkelijke realisatie zichtbaar. Beleidskaders kunnen worden ontwikkeld, maar voor de uitwerking is ook samenwerking met andere partijen nodig. Deze uitwerking vraagt om andere skills van de medewerkers en om veel tijd en energie.

De gemeente streeft er naar de organisatie capacitair te versterken om in te kunnen spelen op de opgave van de energietransitie (zowel in omvang als in specifieke expertise). Hiervoor is budget beschikbaar gesteld vanuit het budget uit de bestemmingsreserve. Door relatief eerder te gaan werven dan andere gemeenten hoopt Ridderkerk de juiste expertise aan zich te kunnen binden. De afgelopen maanden zijn er verschillende nieuwe vacatures vervuld: thematrekker circulair, thematrekker warmte, thematrekker klimaatadaptatie, projectondersteuner en twee communicatieadviseurs.

3.2 Spanning tussen ambitie en instrumentarium

Er heerst een sterke spanning tussen enerzijds de forse ambities voor de energietransitie en anderzijds de beschikbare invloed en het instrumentarium dat de gemeente Ridderkerk hiervoor ter beschikking heeft. Om de energietransitie uitvoerbaar te maken moeten alle randvoorwaarden geborgd worden.

Ridderkerk werkt aan diverse plannen, projecten en processen. Tussentijds vinden go/no-go momenten plaats zodat snel geschakeld kan worden. De uitdaging is om de stap te zetten van beleidsvoorbereiding naar realisatie. Ridderkerk wil bijvoorbeeld gebiedsmanagement, naar het voorbeeld bij bedrijventerrein Donkersloot, graag gemeentebreed inzetten. Ook onderzoekt de gemeente of de Gemeentelijke Verduurzamingsregelingen (GVR) lokaal ingezet kunnen worden. Daarnaast is Ridderkerk zoekende naar hoe ondernemers meegetrokken kunnen worden in het beschikbaar stellen van daken voor opwek via zon. Dit is erg lastig en er is geen instrumentarium voor. Hierbij heeft het gebruiken van dwang niet de voorkeur.

Regievoering

De rol van de gemeenten in de energietransitie verandert en is meervoudig. Per thema/activiteit wordt bepaald welke rol voor de gemeente is weggelegd.

Kaderstellende rol

De belangrijkste kaderstellende instrumenten (die reeds zijn toegelicht in het vorige hoofdstuk) zijn:

- Milieu en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020
- RES 1.0 (en Energieperspectief 2050)
- Transitie Visie Warmte (Warmtevisie Ridderkerk)
- (concept) Klimaatvisie Ridderkerk en Uitvoeringsprogramma Klimaatvisie Ridderkerk
- Opstellen Wijkuitvoeringsplannen (WTV)
- Uitwerken zoekgebieden (RES)
- Kanskaart Zon

Indirecte relevante kaderstellende instrumenten zijn:

- Mobiliteitsplan Ridderkerk (inclusief PVA elektrische laadpalen)
- Programma Duurzame Mobiliteit MRDH
- Beleidsplan afval en grondstoffen 2019-2023
- Groenvisie 2021-2025: Groen is onze toekomst: integrale visie per wijk op groen in de openbare ruimte
- Omgevingsvisie Ridderkerk

Opdrachtgeversrol

- Faciliteren Onderzoek De Bespaarcase op bedrijventerrein Donkersloot, inzet bedrijf Enerless en opstellen uitvoeringsprogramma Energietransitie Donkersloot
- Faciliteren Milieubarometer die duurzaamheidsprestaties zichtbaar maakt
- De energieneutrale en aardgasloze sporthal 'De Wissel'

Faciliterende rol

- Opzetten RRE subsidie, zoals het aanbieden van de WoonWijzerBox, inzet WoonWijzerWagen, HIER Bewonersspel in Bolnes (simulatiespel aardgasvrij wonen), energiecoaches, warmtebeeldcamera, Duurzame Huizen Route, Warme Truëndag, workshop inductie koken, cursus voor VvE's over verduurzaming pand, et cetera
- Ondersteunen (Oprichting) energiecoöperatie De Groene Stroom
- Ondersteunen Duurzaamheidskring Ridderkerk
 - Slim Verbouwen Beurs
 - platform en website Hart voor Klimaatzaken
- Ondersteunen WoonWijzerWinkel en WoonWijzerWagen
 - Collectieve inkoopacties opgezet voor o.a. zonnepanelen, zonneboilers en woningisolatie
- Faciliteren drie windturbines op Nieuw Reijerwaard (ENGIE en De Groene Stroom)
-
- Faciliteren opvolging advies stichting Stimular naar mogelijkheden voor verduurzaming op bedrijventerrein Cornelisland
-
- Faciliteren project Duurzaam Nieuw Reijerwaard
- Faciliteren voorbeeldprojecten
 - Binnenrijk (113 100% elektrische 0-energiewoningen)
 - Waterrijk (58 woningen met EPC waarde 0)
 -
 - Pilot SOFTS Point op sportpark Reijerpark (draaibare driehoekige zonnepanelen in combinatie met reclamebord)
 - Pilot FCR unit op Nieuw Reijerwaard (voor extra stabiliteit in het stroomnet op basis van hergebruikte accu's uit elektrische auto's)

Uitvoerende rol

- Uitvoeren duurzaamheidslening Ridderkerk ad € 287.500. Voor bewoners en non-profit organisaties (o.a. scholen, kerken, sportclubs)
- Handhaving Wet Milieubeheer door DCMR (uitvoeren van energiebesparende maatregelen die zich binnen vijf jaar terugverdienen)
- Opstellen en uitvoeren (programma) Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

- Aansluiting bij aanbesteding laadinfrastructuur in samenwerking met gemeente Rotterdam

3.3 Taakgebieden

De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft onderzoek gedaan naar de lokale uitvoering van het Klimaatakkoord. De Raad heeft 33 (nieuwe) taakgebieden onderscheiden waar gemeenten uitvoering aan moeten geven voor het realiseren van de doelen uit het Klimaatakkoord. Wanneer we de ingezette instrumenten van de gemeente Ridderkerk afzetten tegen deze 33 taken dan zien we dat de gemeente Ridderkerk een brede en integrale benadering heeft van de energietransitie. Op nagenoeg alle relevante taakgebieden levert de gemeente Ridderkerk inzet en met ingang van 2021 is budget gereserveerd.

Figuur 2 33 taakgebieden voor de energietransitie



De inzet per taakgebied is nader uitgewerkt in bijlage 4.

De (concept) Klimaatvisie geeft, met verwijzing naar dit ROB-onderzoek, aan dat aanvullende middelen noodzakelijk zijn op weg naar 2030. De begrote kosten die nu worden benoemd in dit uitvoeringsprogramma zijn nodig om het proces richting de te realiseren klimaatdoelstellingen vorm te geven. Concrete investeringen in de fysieke leefomgeving maken geen onderdeel uit van de (aanstaande) besluitvorming over de

Klimaatvisie. Die zullen via de reguliere procedure van college en raadsvoorstel worden voorgelegd ter besluitvorming.

3.4 Samenwerkingspartners

De gemeente Ridderkerk werkt voor de energietransitie samen met lokale en regionale partijen. In deze paragraaf beschrijven wij kort de belangrijkste partners waarmee wordt samengewerkt, waarbij we beginnen met de lokale partijen.

Duurzaamheidskring Ridderkerk

De Duurzaamheidskring Ridderkerk is het open netwerk van Ridderkerkse bedrijven, (gemeentelijke) organisaties, verenigingen en inwoners dat zich inzet voor een sociaal en economisch duurzamer Ridderkerk. De Duurzaamheidskring organiseert drie tot vier bijeenkomsten per jaar, zodat aanwezigen en deelnemers elkaar kunnen ontmoeten en kennis en ervaring kunnen delen ter bevordering van een duurzaam Ridderkerk. Samenwerken kan bijdragen aan verfrissende ideeën en het van de grond krijgen van duurzame initiatieven. Het gaat hier niet alleen om het verminderen van CO₂-uitstoot en energiebesparing maar ook om het verbeteren van de sociale samenhang. De Duurzaamheidskring heeft onder andere samen met Rabobank Ridderkerk Midden-IJsselmonde en de Duurzaamheidskring Barendrecht de Slim Verbouwen Beurs georganiseerd.

Platform Hart voor Klimaatzaken

Hart voor Klimaatzaken is een initiatief uit 2020 van de Duurzaamheidskring Ridderkerk. Het is een online en interactief platform voor zakelijk en duurzaam Ridderkerk. Het biedt duurzame initiatieven in Ridderkerk en een podium om andere ondernemers en (maatschappelijke) organisaties te inspireren. Hart voor Klimaatzaken voert o.a. communicatie over energiebesparing namens de gemeente Ridderkerk.

Energiecoöperatie De Groene Stroom

Energiecoöperatie De Groene Stroom is een burgerinitiatief van betrokken inwoners uit Ridderkerk en Barendrecht die fossiele energie graag willen inruilen voor schone, duurzame energie met een maximaal rendement voor de deelnemers. De Groene Stroom is duidelijk over haar onafhankelijke positie: ze geeft geen adviezen en heeft geen agenda om de politiek op andere ideeën te brengen. De Groene stroom heeft één doel, namelijk projecten opzetten om groene energie in Ridderkerk te stimuleren. De gemeente Ridderkerk heeft ondersteund bij de oprichting. De Groene Stroom wordt door de gemeenten Ridderkerk en de gemeente Barendrecht financieel ondersteund om een professionele doorontwikkeling te maken. De Groene Stroom heeft diverse projecten opgestart: Zonnedak de Werf, Zonnedak de Fakkell, Windturbines Nieuw Reijerwaard en Windmolens op de IJsselmonde. Ook is De Groene Stroom uitgenodigd om in gesprek te gaan over de realisering van zonnepanelen op een geluidswal. Daarnaast zijn een aantal ideeën in ontwikkeling. De activiteiten van De Groene Stroom worden nu ook uitgebreid naar de gemeente Barendrecht en de eerste contacten met Albrandswaard zijn gelegd.

Beleidsplatform Natuur, Milieu & Duurzaamheid (Beleidsplatform NMD)

Het Beleidsplatform NMD adviseert en signaleert richting het college over de natuur, het milieu en de duurzame ontwikkeling van Ridderkerk. Dit kan het platform gevraagd en op eigen initiatief doen. Het platform wil de koppeling tussen mondiale milieuproblemen en de

lokale bijdrage aan de oplossing van deze problemen onder de aandacht brengen. Het platform houdt zich primair bezig met beleid en niet met uitvoering of controle. Het platform geeft onder andere advies op beleid middels adviesdocumenten of grove concepten, maar ook gestructureerd in de notulen. Het platform krijgt terugkoppeling wanneer aanbevelingen worden overgenomen. Ongeveer 50% van de adviezen wordt naar eigen zeggen gelijk overgenomen, 25% wordt later overgenomen en 25% wordt niet overgenomen. Dit kan vanwege politieke of financiële redenen zijn. Het platform heeft een goede, intensieve en gestructureerde samenwerking met de betreffende ambtenaren. Het platform heeft onder andere advies gegeven bij de totstandkoming van het Milieu & Duurzaamheidsprogramma 2016-2020, de (concept) Klimaatvisie en het platform geeft advies over doelen met betrekking tot CO2-reductie.

Eneco

Dit is een landelijk opererend energiebedrijf. Tot en met de verkoop in 2020 was Ridderkerk mede-eigenaar. Ridderkerk had een belang van 1,13%, wat overeenkwam met een waarde van € 46 miljoen. De jaarlijkse dividend bijdrage is met de verkoop komen te vervallen.

MRDH

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) is een samenwerkingsverband tussen 23 gemeenten binnen de provincie Zuid-Holland. De gemeenten bundelen hun kennis, kunde en kracht voor enerzijds een sterke economie en anderzijds een uitstekende bereikbaarheid. Op het gebied van de energietransitie is de MRDH een procespartner.

Wooncompas

Wooncompas is een van de grootste sociale verhuurders van Ridderkerk, Barendrecht, Rhooen en Poortugaal. Wooncompas heeft een eigen duurzaamheidsbeleid en portefeuillestrategie ontwikkeld. Wooncompas is meegenomen in de totstandkoming van de Warmtevisie door deelname aan diverse bijeenkomsten. In de totstandkoming van de (concept) Klimaatvisie is Wooncompas ook BAR-breed geconsulteerd. Met betrekking tot de energietransitie zijn diverse zaken (o.a. lange termijn ambities, procesafspraken rond de warmtevisie, afspraken over participatie) vastgelegd in de prestatieafspraken voor de periode 2020-2024.

Engie

ENGIE is een internationaal opererend energie- en technologiebedrijf. Het bedrijf is onder andere betrokken bij integrale duurzame gebiedsontwikkeling en het realiseren van energiezuinige gebouwen. In Ridderkerk is ENGIE betrokken bij Nieuw Reijerwaard waarbij zij de mede-eigenaar wordt van de drie beoogde windmolens.

DCMR

De DCMR is de gezamenlijke milieudienst van de provincie Zuid-Holland en vijftien gemeenten in de regio Rijnmond en Goeree-Overflakkee. De gemeente Ridderkerk maakt deel uit van de gemeenschappelijke regeling DCMR Milieudienst Rijnmond (DCMR). De DCMR voert de wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving Wet milieubeheer en Wabo uit. De concrete uitwerking van de taken voor Ridderkerk wordt ieder jaar in een werkplan vastgelegd.

Erasmus Universiteit Rotterdam

Ridderkerk is samen met de gemeenten Albrandswaard en Barendrecht een samenwerking aangegaan met de Erasmus Universiteit Rotterdam. In een vijfjarig onderzoek wordt naast de technische opgave ook onderzoek gedaan naar de sociale en psychologische opgave. Belangrijke onderzoeksvragen hierbij zijn hoe participatie geregeld kan worden en wat er nodig is om de maatschappij in beweging te brengen op het gebied van de energietransitie. Dit moet handvatten bieden voor een effectieve inzet van instrumenten.

Waterschap Hollandse Delta

Het waterschap werkt voor bewoners en bedrijven aan leefbaar water en leefbaar land. Dat is het hogere doel. Het Waterschap zorgt voor voor veilig wonen achter de dijken. Ook draagt het waterschap bij aan voldoende, schoon en bruikbaar water voor alle gebruiksfuncties in ons gebied. Het waterschap en de gemeente Ridderkerk werken vooral samen op duurzaamheidsvraagstukken zoals klimaatadaptatie en waterbeheer. Tevens is het waterschap een energiepartner binnen de MRDH en de RES. De opgaven voor Ridderkerk uit het klimaatakkoord lopen parallel aan de opgaven van het waterschap. Met betrekking tot energie is het waterschap vooral bezig met het behalen van de eigen doelstellingen. Daarbij is de gemeente Ridderkerk niet vaak in beeld omdat het waterschap niet direct afhankelijk is van de gemeente. De gemeente en het waterschap overleggen bijvoorbeeld over vergunningen voor windturbines.

WoonWijzerWinkel

De WoonWijzerWinkel werkt aan een duurzame toekomst. Zij geven voorlichting en bieden handelingsperspectief voor inwoners. Zij ondersteunen, als onafhankelijke partij, bewoners van A-Z bij het verduurzamen van de woning: van oriëntatie, keuze oplossing tot offerte en uitvoering. De WoonWijzerWinkel vormt het energieloket voor de gemeente Ridderkerk. De WoonWijzerWinkel heeft enkele fysieke winkels, maar Ridderkerk heeft geen fysieke locatie. Gemeenten vragen de WoonWijzerWinkel steeds vaker om advies en diensten. De samenwerking met de gemeente Ridderkerk concentreert zich momenteel voornamelijk rond de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE). Er zijn nog weinig concrete acties of wijkaanpakken geweest, dat begint nu actiever te worden.

Stedin

Stedin is de netbeheerder in Ridderkerk. Stedin vertegenwoordigt daarnaast alle netbeheerders in het RES-proces van de MRDH (naast Stedin ook Liander, Westland Infra en Tennet). Stedin was partner voor de gemeente Ridderkerk bij de totstandkoming van de Warmtevisie. In dit traject heeft Stedin o.a. een onderzoek inbracht dat alternatieven schetst voor aardgas per wijk, het zogenaamde 'openingsbod' van Stedin.

3.5 Ervaringen van stakeholders met de energietransitie in Ridderkerk

Een aantal partijen ervaart Ridderkerk als voorloper op de energietransitie vergeleken met Barendrecht en Albrandswaard. Dit onderscheid zit in de mate van agenderen rondom verduurzamen, energietransitie en communicatie. De gemeente Ridderkerk onderhoudt een goede samenwerking met de partners voor lokale initiatieven. Ridderkerk pakt hierin vooral de rol als regisseur, onder andere door het organiseren van overleg en het samenbrengen van partijen. Op sommige onderwerpen zou de gemeente Ridderkerk een meer faciliterende rol kunnen pakken in bijvoorbeeld het initiëren van samenwerkingen en pilots. Bij pilots ligt het initiatief namelijk vooral bij de betrokken partners zelf. Hoewel er voldoende weerklank bij de gemeente Ridderkerk voor pilots is, zou de gemeente hierin ook zelf de lead kunnen nemen. Er valt nog een slag te maken in het actief betrekken van bedrijven.

De oprichting van de ondernemersvereniging op bedrijventerrein Donkersloot was een leerzaam proces waarbij meer verbinding is gecreëerd. Daardoor zijn er nu korte lijntjes en hebben ondernemers de voordelen ervaren die er zijn van samenwerking met de gemeente. Dit wordt als prettig ervaren. Tevens wordt de betrokkenheid van wethouder Japenga hierbij erg gewaardeerd. De oprichting van de ondernemersvereniging is een best practice van hoe een gemeente een initiatief/traject ten aanzien van de energietransitie kan aanjagen. Een gemeente moet faciliteren en zorgen dat de ambtelijke organisatie ook meegaat, anders blijven de resultaten achter. Het is met elkaar en voor elkaar. Binnen de MRDH is het Donkersloot aangewezen als pilotproject voor de energietransitie. Het vervolg na de oprichting van de ondernemersvereniging op Donkersloot bestaat uit het matchen van agenda's en samenwerkingen organiseren met o.a. Hart voor Klimaatzaken. Hiervoor heeft de gemeente financiële middelen beschikbaar gesteld.

Het betrekken van inwoners blijft lastig, voor velen is het een ver van hun bed show. Inwoners hebben geen geld voor de energietransitie en de praktische zaken zijn voor inwoners niet helder. Er zit volgens verschillende respondenten nog een groot gat in de communicatie en de voorlichting. Dat is wel degelijk een taak van de gemeente, maar er zitten grenzen aan. Inwoners moeten goed geïnformeerd worden over wat de energietransitie en bijvoorbeeld een warmtenet gaat opleveren, maar ook wat de andere implicaties zijn. Er moet nog flink gewerkt worden om de inwoners attent te maken op de realiteit. Gevreesd wordt door verschillende raadsleden dat zo'n 80% van de Ridderkerkse inwoners niet exact weten wat de gevolgen van de energietransitie voor hen zijn. Vermoedelijk worden zij pas wakker wanneer de daadwerkelijke uitvoeringswerkzaamheden gaan starten. Men is zich bewust van de opgave, maar weet niet hoe dat doorbroken kan worden. Het vraagt continue aandacht bij de uitvoering van de energietransitie. De gemeente mag hierin wat assertiever communiceren (o.a. over de resultaten van de RES). Er zijn ook wijken die niet op het beoogde warmtenet gaan en die zelfvoorzienend moeten zijn (o.a. met warmtepompen). Daar staan inwoners anders in de energietransitie, dus er is wel differentiatie. Jonge woningkopers lijken zich niet bewust te zijn dat er vanuit de energietransitie nog van alles moet gebeuren aan hun woning. Ook ontbreekt nog inzicht in de financiële consequenties.

In de energietransitie heeft de gemeente Ridderkerk ook te maken met tegenkrachten. Er zijn bijvoorbeeld tegenkrachten die zich afvragen of we wel degelijk van het gas af moeten. Ook is er tegenstand geweest vanuit inwoners bij planvorming voor de drie

windturbines op Nieuw Reijerwaard en windturbines op bedrijventerrein Oost. De gemeente Ridderkerk wilde in eerste instantie geen windmolens plaatsen, maar de provincie wees een locatie voor windmolens aan op bedrijventerrein Oost (de provincie heeft soms hogere belangen). Daarbij kwam de windmolen ook aan de Barendrechtse zijde te staan. De provincie heeft aangegeven daar het meest duurzame bedrijventerrein van Europa te willen maken. In Oost is veel verzet geweest tegen het nieuwe bedrijventerrein, de leefbaarheid kwam daar in het geding. De weerstand heeft zich met name in de eerste jaren gemanifesteerd. Het mantra van de gemeente is op dit moment dat drie windmolens echt het maximale is.

Hoofdstuk 4 Resultaten en financiën

In dit hoofdstuk beschrijven we welke prestaties de gemeente levert en tegen welke kosten. Ook bespreken we kort in hoeverre er gezocht wordt naar landelijke fondsen en subsidies. Verder is er een benchmark uitgevoerd om de belangrijkste resultaten in een vergelijkend perspectief te plaatsen. De belangrijkste bevindingen ten aanzien van de resultaten en financiën zijn:

- De gemeente Ridderkerk heeft substantieel meer acties/taken opgepakt op het thema energietransitie dan beschreven in het Milieu & Duurzaamheidsprogramma uit 2016. De opgestelde Warmtevisie en bijdrage aan de RES zijn voorbeelden van aanvullende acties/taken.
- Het jaar 2020 was met vaststelling van de Warmtevisie en oplevering van de (concept)RES ook budgettair een kanteljaar. Besloten is om een de bestemmingsreserve uit te breiden met € 4 miljoen.
- Aanvullende investeringen zijn noodzakelijk. Daarbij kijkt Ridderkerk primair naar aanvullende rijksmiddelen en de inzet van externe subsidies en financiering voor bewoners en ondernemers. De succesvolle aanvraag van de RRE-regeling is daar een voorbeeld van.
- De resultaten van Ridderkerk zijn alleen in beeld op het niveau van output, namelijk de activiteiten die de gemeente heeft uitgevoerd. Noch de bijdrage aan de in de begroting opgenomen prestatie-indicatoren noch de bijdrage aan de CO2-reductie doelstelling zijn op dit moment in beeld.
- De inzet van Ridderkerk in de periode 2018-2020 is in hoge mate vergelijkbaar met omliggende gemeenten. De meeste inzet was proces georiënteerd en gericht op het maken van beleid en plannen. Met de inzet van de bestemmingsreserve onderscheidt Ridderkerk zich door substantiële budgetten beschikbaar te stellen (circa € 1,25 miljoen per jaar voor de uitvoering van de Klimaatvisie).
- Net als in de andere benchmarkgemeenten is de opwek van grootschalige energie voor Ridderkerk vooral beoogd met opwek via zon, en in mindere mate via wind.
- Ridderkerk scoort ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten laag op de totaal bekende hernieuwbare warmte en de totaal bekende hernieuwbare energie.

In dit hoofdstuk komen de volgende onderzoeksvragen aan de orde:

7. Wat is de omvang van de inzet op energietransitie in structurele en incidentele middelen (inclusief eventuele revolverende fondsen)? En wordt er ook gezocht naar landelijke subsidies en regelingen?
8. Welke resultaten (prestaties en effecten) heeft de gemeente Ridderkerk inmiddels bereikt?
9. Hoe verhoudt de energietransitie van Ridderkerk zich tot de omliggende gemeenten qua ambitie, rolopvatting en (financieel) instrumentarium?

4.1 Omvang van de energietransitie in structurele en incidentele middelen

Inzet middelen in de periode 2018-2020

Het onderdeel Duurzaamheid binnen het Milieu & Duurzaamheidsprogramma vormt zoals gezegd het centrale programmaonderdeel gericht op de energietransitie. In de begroting was voorzien in een jaarlijkse inzet van € 134.000 in de periode 2018-2020.

Tabel 2 Begroting milieu en duurzaamheid 2016 t/m 2020

Duurzaamheid	2016	2017	2018	2019	2020
Programma Duurzaamheid (projectkosten)	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Programma Duurzaamheid (formatie)	€80.000	€80.000	€80.000	€80.000	€80.000
Uitvoering Energieprojecten	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000	€ 14.000

Aanvullend is in deze periode besloten de gerealiseerde onderuitputting van het investeringsvolume van het voorgaande jaar toe te voegen aan het budget duurzaamheid. In 2019 is besloten tot het instellen van een Reserve Warmtevisie voor een bedrag van € 240.000. In 2020 is besloten met ingang van 2021 aanvullend € 4 miljoen te storten in deze reserve. De middelen waren initieel bedoeld voor de uitvoering van de Warmtevisie.

In 2020 is tevens de aanvraag van de gemeente Ridderkerk voor de subsidie Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) goedgekeurd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Dit betekent dat alle circa 11.100 woningeigenaren in Ridderkerk € 90 voor energiebesparende maatregelen ter beschikking kunnen krijgen van de gemeente, wanneer ze een eigen bijdrage van € 5 doen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het inregelen van de cv-installatie, het aanbrengen van radiatorfolie en tochtstrips of het plaatsen van led-lampen.

Voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed wordt in eerste instantie gebruik gemaakt van de reguliere budgetten van de meerjarenonderhoudsplannen. De kosten voor maatregelen die niet binnen de meerjarenonderhoudsplannen passen, worden in beeld gebracht en zo nodig voor separate besluitvorming ingebracht. Dat is nog gebeurd tijdens de onderzoeksperiode voor dit rapport.

De gemeente Ridderkerk streeft ernaar om subsidies en financieringsregelingen voor inwoners en ondernemers te ontsluiten. Daarbij zijn de onderstaande regelingen in beeld bij de gemeente. Het ontbreekt op dit moment aan een overzicht van in welke mate inwoners en ondernemers hier succesvol gebruik van maken.

Subsidieregelingen:

- Ministerie van Binnenlandse Zaken Proeftuinen aardgasvrij: subsidieregeling voor aardgasvrije proeftuinen.

- Subsidies van o.a. de provincie Zuid-Holland en Europese subsidies kunnen ondersteuning bieden in de vorm van procesgeld of subsidie voor aanleg van nieuwe infrastructuur (bijvoorbeeld Kansen voor West en ELENA).
- Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) voor woningeigenaren.
- Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE) voor particuliere huishoudens en zakelijke gebruikers (o.a. Vereniging van Eigenaren (VVE's)).
- Voor VvE's is er subsidie beschikbaar voor een energieadvies, eventueel procesbegeleiding en een energieadvies in combinatie met een meerjarenonderhoudsplan en eventueel procesbegeleiding.

Financiering:

- Nationaal Energiebespaarfonds (NEF) biedt energiebespaarleningen tegen lage rente voor VvE's en particuliere eigenaren.
- Warmtefonds: afspraak uit Klimaatakkoord en biedt langjarige financiering tegen aantrekkelijke rente voor woningeigenaren en VvE's voor verduurzaming van woningen. De lening is aan te vragen via NEF.
- Hypothecaire leningen.
- Overige duurzaamheidsleningen via verschillende Nederlandse banken.

Perspectief op inzet middelen 2021 en verder

De in 2020 gealloceerde middelen voor de Warmtevisie worden in de periode 2021 tot en met 2025 ingezet. Met de (concept) Klimaatvisie wordt voorgesteld de besteding te verbreden waarbij alle onderdelen uit de Klimaatvisie gedekt kunnen worden uit de reserve. De Klimaatvisie ligt op 3 juni ter besluitvorming bij de raad.

Tevens wordt voorgesteld om het structurele bedrag voor duurzame energietransitie/ klimaat in de begroting te verhogen van € 65.800 naar € 150.000. Tegenhanger daarvan is dat de onderuitputting van het investeringsvolume van het voorgaande jaar niet langer wordt toegevoegd aan het budget duurzaamheid.

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Inzet Klimaatvisie	€ 1.582k	€ 1.526k	€ 1.271k	€ 1.069k	€ 1.120k

De vraag is of het (financieel) instrumentarium dat in Nederland bestaat, voldoende is om de opgave energietransitie in te vullen. De randvoorwaarden om de RES 1.0 uit te voeren zijn nog niet allemaal geborgd (bijvoorbeeld de Warmtewet). Onder andere naar aanleiding van het ROB-onderzoek naar de 33 taken in de energietransitie, is aangegeven dat er ook uitvoeringsbudget beschikbaar moet komen vanuit het Rijk om de energietransitie te kunnen uitvoeren.¹

¹ ROB, Van Parijs naar Praktijk; bekostiging en besturing van de decentrale uitvoering van het klimaatakkoord, 2021.

4.2 Resultaten (prestaties en effecten)

Om in dit onderzoek de resultaten te duiden is onderzocht naar de benoemde doelen en ambities uit de programmabegrotingen en de resultaten uit de jaarrekeningen.

De gemeente Ridderkerk hanteert twee prestatie-indicatoren in de begroting op het gebied van de energietransitie. Het gaat om:

- percentage hernieuwbare elektriciteit (bron: waarstaatjegemeente.nl);
- de voorraad lucht op basis van de uitstoot van CO₂, stikstofoxiden, fijnstof en vluchtige organische stoffen (bron: [waarstaatjegemeente.nl/dashoofd/Energie en Klimaat](http://waarstaatjegemeente.nl/dashoofd/Energie%20en%20Klimaat))

Het is lastig om de doelen en ambities af te lezen tegen de resultaten. In de doelen en ambities uit de programmabegrotingen worden namelijk cijfers genoemd die verwijzen naar voorgaande jaren (lopend van 2014 tot 2017). Daarnaast is vanaf de programmabegroting 2018 de indicator 'CO₂-reductie ten opzichte van 1990' ingewisseld voor bovengenoemde indicator 'voorraad lucht op basis van de uitstoot van CO₂, stikstofoxiden, fijnstof en vluchtige organische stoffen'. Bovendien zijn in de jaarrekening 2019 de resultaten van de twee prestatie-indicatoren niet beschikbaar omdat deze vanaf 2019 geen onderdeel meer zijn van de website waarstaatjegemeente.nl. Ook zijn de jaarrekeningen van 2020 en 2021 nog niet beschikbaar.

Beide indicatoren zijn zogenaamde outcome-indicatoren. De maatregelen van de gemeente dragen daaraan bij, maar zijn niet uitsluitend bepalend voor het bereiken van de doelen. Voor de periode 2018-2020 is niet in beeld in welke mate de inzet van de gemeente Ridderkerk heeft bijgedragen aan deze prestatie-indicatoren. Dit maakt het voor de raad lastig om te monitoren in hoeverre de gestelde doelen en ambities behaald zijn (overigens is het gebrek aan outcome-indicatoren een landelijk beeld).

In de benchmark in paragraaf 7.3 zijn diverse prestaties van de gemeente Ridderkerk in de energietransitie opgenomen. In paragraaf 8.1 wordt verder uiteengezet bij welke informatiebronnen de gemeente Ridderkerk aansluit.

Op het niveau van output zijn de ambities uit het Milieu & Duurzaamheidsprogramma op hoofdlijnen afgezet ten opzichte van de realisatie. Dit is uitgewerkt in de eindevaluatie die eind 2020 is aangeboden aan de gemeenteraad. Hieruit blijkt dat de gemeente Ridderkerk de meeste voorgenomen activiteiten conform planning heeft uitgevoerd. In de tabel op de volgende pagina is weergegeven welke voorgenomen activiteiten de gemeente Ridderkerk heeft uitgevoerd.

Tabel 3 Welke voorgenomen activiteiten heeft de gemeente Ridderkerk uitgevoerd

Milieu en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020	Duurzaamheid					
Hoofddoelstelling	CO2-reductie van 40% t.o.v. 1990					
Deel doelstellingen	Energiebesparing	Duurzame Energie-opwekking	Duurzame nieuwbouw	Mobiliteit en vervoer	Samenwerking partners	Interne duurzaamheid
Acties/producten	Actieve voorlichting via WoonWijzer Winkel	Oprichting energie-coöperatie	Ontwikkeling duurzaam Cornelisland	Realiseren elektrische oplaadpalen	Stimuleren en faciliteren Duurzaamheidskring	100% Duurzaam inkopen
	Actieve voorlichting via gemeentekanalen	Realisatie zonnepanelen Recreatiecentrum De Fakkel	Ontwikkeling duurzame nieuwbouwwoningen	Verduurzamen mobiliteit	Realisatie Kenniscentrum Duurzaamheid	Verduurzamen openbare verlichting
	Samenwerking met Woonvisie	Opstellen Warmte koude atlas				Verduurzamen gemeentelijke accommodaties
	Samenwerking met DCMR	Realiseren Energiesysteem gemaal				Vergroten klimaatbestendigheid
	Samenwerking Wijk West	Stimuleren uitvoering Motie Nieuw Reijerwaard				Behalen Fair Trade gemeente
	Milieubarometer	Onderzoeken mogelijkheden zonneweide				
	Kansen bij Verkassen					
Gerealiseerd						
Niet gerealiseerd						
Niet volledige in beeld						

Aanvullend blijkt dat de gemeente Ridderkerk fors extra inzet heeft geleverd op het thema energietransitie. Voorbeelden daarvan zijn het vroegtijdig vaststellen van de Warmtevisie, de bijdrage aan de RES 1.0 en bijvoorbeeld het aanvragen en uitvoeren van de RRE-subsidie. Vanuit de RRE-subsidie is de afgelopen maanden een totaalwaarde van € 150.000 aan energiebespaarpakketten aan 2.000 huishoudens besteed. Deze energiebespaarpakketten hebben tezamen gezorgd voor een CO2-reductie van 450 ton per jaar.

Daarnaast is er een grote toename van zonnepanelen bij particulieren zichtbaar (o.a. via de WoonWijzerWinkel). Ook heeft energiecoöperatie De Groene op twee locaties collectieve zonnepanelen met lokale participatie gerealiseerd (zo'n 900 tot 1.000 zonnepanelen).

Een andere belangrijke uitdaging is het meekrijgen van de buitenwereld in de energietransitie: bewoners, stakeholders, netbeheerders, woningcorporaties, energiecoöperaties, grondeigenaren, et cetera. Communicatie en marketing zijn daarbij erg belangrijk. De gemeente Ridderkerk heeft ook hier extra inspanningen verricht. Er wordt nu bijvoorbeeld een onderzoek gestart naar gedragsverandering bij inwoners.

Bovengenoemde activiteiten waren niet voorzien in het Milieu en Duurzaamheidsprogramma. De mate waarin dit heeft bijgedragen aan de CO2-reductie in Ridderkerk dan wel de toename van duurzame opwek en/of verminderde afhankelijkheid van aardgas is echter nauwelijks in beeld gebracht.

4.3 Verhouding energietransitie van Ridderkerk tot de omliggende gemeenten

Benchmarking

Om de resultaten van de gemeente Ridderkerk in perspectief en in een bredere context te plaatsen, is een benchmark uitgezet op een aantal (kern)indicatoren. De benchmark bestaat uit twee componenten: 1) een vergelijking op beleid en 2) een vergelijking aan de hand van data. Er is een vergelijking gemaakt met de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard, Krimpenerwaard en Nissewaard.

De volledige benchmark is te vinden in bijlage 5. Hieronder zijn een aantal highlights van de benchmark weergegeven.

Tabel 4 Benchmarkgemeenten

Gemeente	Context
Ridderkerk	<ul style="list-style-type: none">• 46.241 inwoners (2019)• Gemeentegrootte: middelgroot• Onderdeel van de BAR-organisatie• RES Rotterdam - Den Haag
Albrandswaard	<ul style="list-style-type: none">• 25.271 inwoners (2019)• Gemeentegrootte: klein• Onderdeel van de BAR-organisatie• RES Rotterdam - Den Haag

Barendrecht	<ul style="list-style-type: none"> • 48.673 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • Onderdeel van de BAR-organisatie • RES Rotterdam - Den Haag
Krimpenerwaard	<ul style="list-style-type: none"> • 56.048 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • RES Midden-Holland
Nissewaard	<ul style="list-style-type: none"> • 84.797 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • Onderdeel van samenwerkingsverband Voorne-Putten • RES Rotterdam - Den Haag

Vergelijking op beleid

Tabel 5 CO2-reductie

Gemeente	CO2-reductie
Ridderkerk	Klimaatvisie: 2030: 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 2050: 95% CO2-neutraal
Albrandswaard	Klimaatvisie: 2030: 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 2050: 95% CO2-neutraal
Barendrecht	Klimaatvisie: 2030: 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 2050: 95% CO2-neutraal
Krimpenerwaard	2021: 5% CO2-reductie t.o.v. 2015 2030: 50% CO2-reductie 2050: CO2 neutraal en aardgasvrij
Nissewaard	2050: volledig overgeschakeld op CO2-vrije duurzame energiebronnen

De nationale doelstellingen zijn een CO2-reductie van 49% in 2030 en een CO2-reductie van 95% in 2050. Zowel Ridderkerk als de andere benchmarkgemeenten volgen grotendeels deze doelstellingen.

Tabel 6 Voorbeelden van plannen rond de opwek van zon/wind/geothermie

Gemeente	
Ridderkerk	<p>Opwek zon Zonnedak de Werf, de Fakkels, gemeentehuis, rouwcentrum Vredeshof, kinderboerderij Dierenhof en sporthal de Wissel.</p> <p>Opwek wind Drie windturbines op Nieuw Reijerwaard Wind voor de rest van de gemeente zo goed als uitgesloten</p> <p>Geothermie In de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk alsmede in overige gemeenten in de regio wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>
Albrandswaard	<p>Opwek zon Zonnepark Rhooon (voormalig slibdepot langs A15)</p> <p>Geothermie In de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk alsmede in overige gemeenten in de regio wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>
Barendrecht	<p>Opwek zon Zonnepark Vaanplein Zonnepark op rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Hollandse Delta Zonnepark de Punt</p> <p>Opwek Wind Windturbines bedrijventerrein Oost</p> <p>Geothermie In de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk alsmede in overige gemeenten in de regio wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>
Krimpenerwaard	<p>Opwek zon Zonneroos project Vilst</p> <p>Opwek zon/wind/geothermie Geen concrete plannen voor zonnevelden en windturbines. Initiatieven worden vaak afgeschoten door de provincie. Door juridische kaders voor de bescherming van drinkwaterwinning zijn windenergie, zonnevelden, winning van warmte/koude uit de bodem en oppervlaktewater vaak niet toegestaan.</p> <p>Geothermie Onderzoek naar beschikbaarheid geothermie afgerond. Geen concrete plannen nu.</p>
Nissewaard	<p>Opwek zon Intentieverklaring drijvend zonnepark drinkwaterproductielocatie Berenplaat Zonnepanelen sporthal Maaswijk (postcoderoos)</p>

	<p>Solar Parking bedrijventerrein Halfweg-Molenwatering (parkeerplaats met zonnepanelen)</p> <p>Opwek wind Windlocatie Brielse Maasdijk - Hartel Oost (18 MW windenergie Q4 2023).</p> <p>Geothermie In Krimpenerwaard en de andere gemeenten op Voorne-Putten wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>
--	---

Alle vijf de gemeenten kennen diverse plannen voor de opwek van duurzame energie. Er zijn vooral projecten rondom de opwek via zon bekend. Opmerkelijk is dat in alle vijf de benchmarkgemeenten weinig windparken worden ontwikkeld. Daarnaast zijn de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk en de gemeente Nissewaard onderdeel van een grootschalig onderzoek naar de potentie van geothermie. Er zijn bij de vijf benchmarkgemeenten nog geen concrete projecten voor geothermie gepland.

Tabel 7 Plannen transitie visie warmte/wijkplannen

Gemeente	
Ridderkerk	<p>Transitie Visie Warmte Warmtevisie in 2020 vastgesteld.</p> <p>Wijkplannen In 2021 gestart met 1 wijk. Elk jaar komen er wijkplannen bij.</p>
Albrandswaard	<p>Transitie Visie Warmte Warmtevisie in 2020 vastgesteld.</p> <p>Wijkplannen In 2021 gestart met 1 wijk. Elk jaar komen er wijkplannen bij.</p>
Barendrecht	<p>Transitie Visie Warmte Warmtevisie in 2020 vastgesteld.</p> <p>Wijkplannen In 2021 gestart met 1 wijk. Elk jaar komen er wijkplannen bij.</p>
Krimpenerwaard	<p>Transitie Visie Warmte Het concept Warmtevisie ligt nu ter inzage.</p> <p>Wijkplannen Tot 2030 zet Krimpenerwaard in op een gemeentebrede aanpak voor vermindering van het aardgasgebruik door isolatie, besparing en verwarmen met (hybride) warmtepompen omdat verwacht wordt dat hiermee voor 2030 meer aardgas en CO2 kan worden bespaard dan wanneer enkele wijken voor 2030 volledig aardgasvrij worden gemaakt. De aanleg van warmtenetten is voorlopig nog niet haalbaar.</p>

Nissewaard	<p>Transitie Visie Warmte Warmtetransitievisie in 2020 vastgesteld. In 2050 zijn alle wijken aardgasvrij</p> <p>Wijkplannen 23 warmteplannen worden gefaseerd opgeleverd en uitgevoerd vanaf Q1 2021.</p>
------------	--

Bij de meeste benchmarkgemeenten is inmiddels een warmtevisie vastgesteld. Op Krimpenerwaard na zijn alle gemeenten hierbij gekomen tot een fasering van kansrijke wijken waar de komende jaren tot 2030 wordt gestart. Krimpenerwaard kiest ervoor om tot 2030 in te zetten op een gemeentebrede aanpak voor vermindering van het aardgasgebruik door isolate, besparing en verwarmen met (hybride) warmtepompen omdat verwacht wordt dat hiermee voor 2030 meer aardgas en CO2 kan worden bespaard dan wanneer enkele wijken voor 2030 volledig aardgasvrij worden gemaakt. De aanleg van warmte is in Krimpenerwaard voorlopig nog niet haalbaar. Ridderkerk loopt redelijk synchroon met de andere gemeenten.

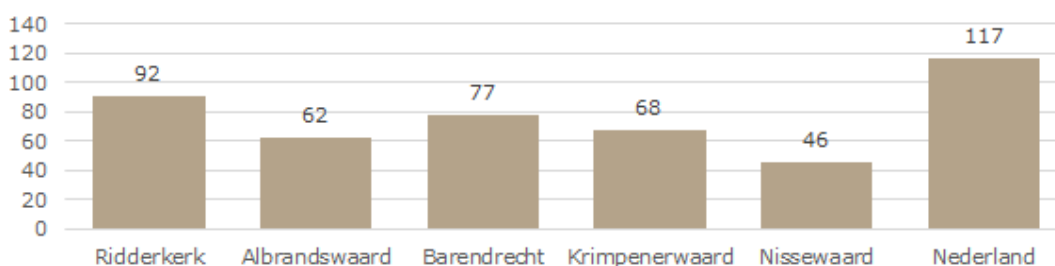
Inzet in structurele en incidentele middelen

Op basis van de bekende benchmarkgegevens is het lastig om een degelijke vergelijking te maken van de inzet in structurele en incidentele middelen van de vijf benchmarkgemeenten. Het thema energietransitie (en duurzaamheid) valt bij de gemeenten onder diverse, samengestelde programma's. De gegevens gaan niet zo ver in detail dat voor het onderdeel energietransitie afgelezen kan worden hoeveel middelen er beschikbaar zijn gesteld per gemeente.

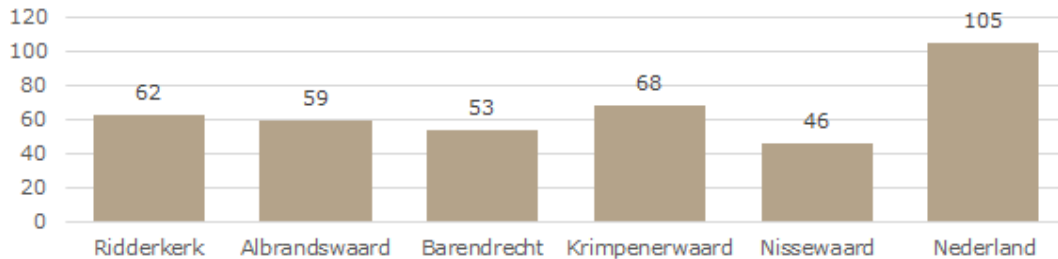
Ook zien we bij sommige gemeenten een verandering van indeling van programma's. Dit kan verklaard worden doordat in 2018 gestart is met het proces voor de RES, en de energietransitie daarvoor nog niet concreet in de programma's was opgenomen.

Vraag

Figuur 3 Totaal bekend energieverbruik per 1000 inwoners (inclusief hernieuwbare warmte, zonnestroom 'achter de meter' en auto(snel)wegen) [TJ] (2018)

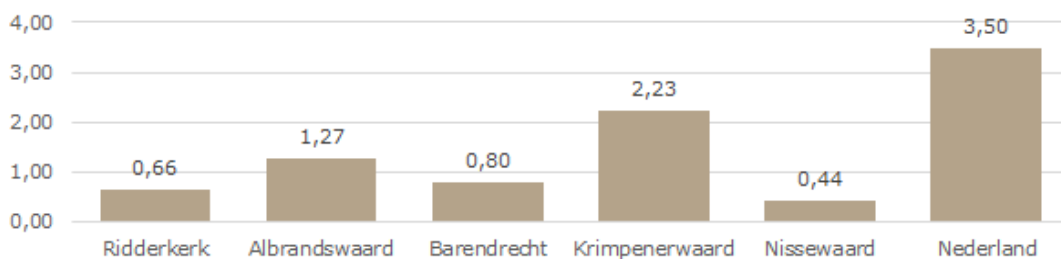


Figuur 4 Totaal bekend energieverbruik per 1000 inwoners (inclusief hernieuwbare warmte, exclusief auto(snel)wegen) [TJ] (2018)



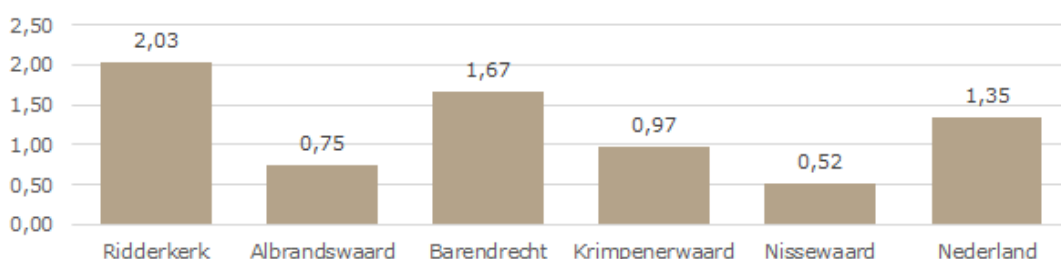
Uit bovenstaande figuren kan afgelezen worden dat Ridderkerk een aanzienlijk hoger energieverbruik kent dan de andere benchmarkgemeenten. Dit kan verklaard worden door de ligging van Ridderkerk langs de snelweg A15. In de cijfers over het energieverbruik waarbij auto(snel)wegen niet zijn meegeteld, is het bekend energieverbruik namelijk een stuk lager. Ridderkerk heeft wel een lager cijfer dan het landelijk gemiddelde energieverbruik.

Figuur 5 Totaal bekende hernieuwbare warmte per 1.000 inwoners [TJ] (2018)



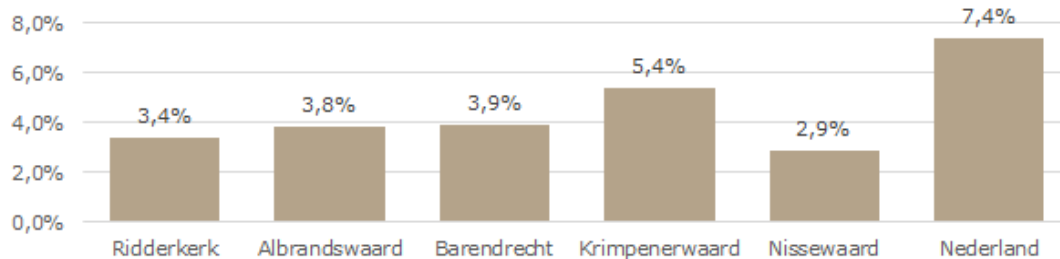
De totaal bekende hernieuwbare warmte in Ridderkerk is erg laag ten opzichte van de landelijke cijfers. Alleen Nissewaard heeft nog minder bekende hernieuwbare warmte.

Figuur 6 Totaal bekende hernieuwbare energie voor vervoer per 1.000 inwoners [TJ] (2018)



Ridderkerk heeft een hoge score op het totaal bekende hernieuwbare energie voor vervoer ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten en het landelijk gemiddelde.

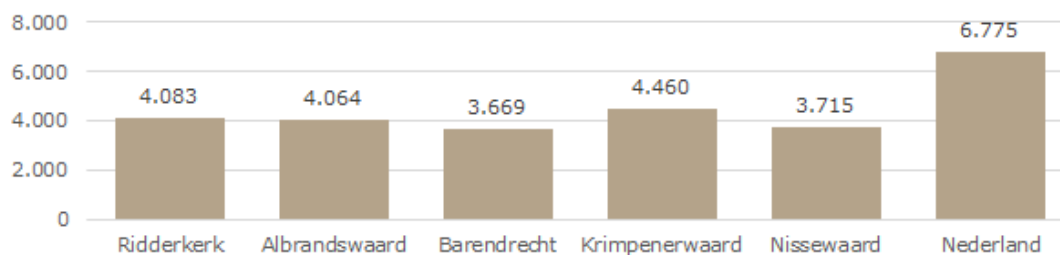
Figuur 7 Percentage bekende hernieuwbare energie [%] (2018)



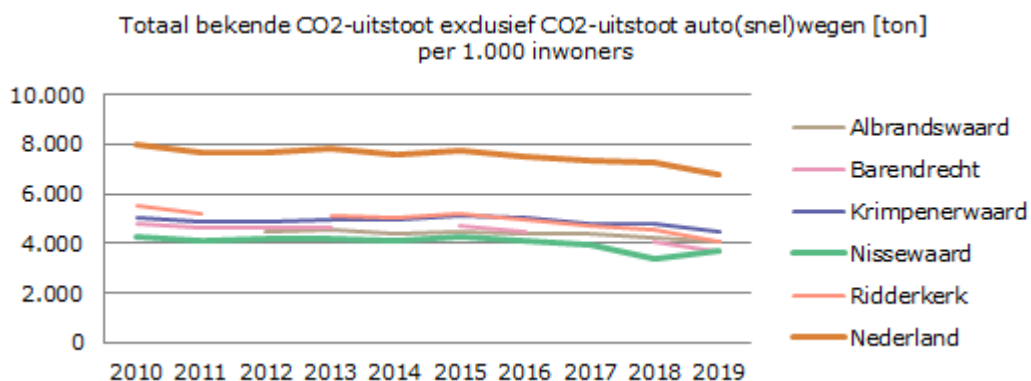
Ridderkerk heeft een lager percentage bekende hernieuwbare energie dan veel andere gemeenten. Enkel de gemeente Nissewaard scoort lager. Ook ten opzichte van het landelijke percentage scoort Ridderkerk laag.

Impact

Figuur 8 Totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot auto(snel)wegen per 1.000 inwoners [ton] (2019)



Figuur 9 Totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot auto(snel)wegen [ton] per 1.000 inwoners



Uit bovenstaande twee figuren kan afgelezen worden dat de totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot auto(snel)wegen van Ridderkerk niet veel verschilt ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten. Alle vijf de gemeenten kennen een lagere CO₂-uitstoot dan het landelijke gemiddelde. Op Nissewaard na kennen de gemeenten een lichte daling van de uitstoot.

Hoofdstuk 5 Evaluatie en verantwoording

In dit hoofdstuk beschrijven we op welke wijze verantwoording wordt afgelegd door het college, dat wil zeggen, wat er wordt teruggekoppeld aan de raad en kan de raad zijn rol ook vervullen met de aangeleverde informatie. Ook gaan we in op de vraag hoe de gemeenteraad kan (bij)sturen en controleren. Welke instrumenten en overleggen zijn hiervoor en in hoeverre heeft de raad hier ook gebruik van gemaakt?

De belangrijkste bevindingen zijn:

- Er wordt veel informatie over de energietransitie gedeeld met de raad, zowel vanuit de P&C-cyclus als in de commissie Samen Wonen. Uit verschillende gesprekken (waaronder die met de raad) komt naar voren dat opgave vanuit de energietransitie dusdanig groot en complex is, dat het moeilijk is om de hele raad tevreden te houden met de informatievoorziening.
- De raad wordt ook in de voortgang van de uitvoering meegenomen. De focus ligt daarbij op het heden en met name op de output omdat deze goed meetbaar is. De outcome is lastig te grijpen omdat dit ook afhankelijk is van externe factoren (hier hebben ook andere gemeenten mee te kampen).
- Naast presentaties in de commissie worden er ook raadsbijeenkomsten georganiseerd. Uit gesprekken komt naar voren dat de lokale bijeenkomsten over het algemeen goed door raadsleden worden bezocht, maar dat de regionale bijeenkomsten op minder animo kunnen rekenen.
- Er zijn de afgelopen jaren weinig moties en geen amendementen ingediend (slechts een aangenomen motie). De vragen die er zijn gesteld gaan in op kleine (uitvoerings)onderdelen. Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is, voelen ze zich vaak nog niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op dit thema.
- De raad is in zijn algemeenheid goed aangehaakt bij de RES en er wordt constructief meegedacht. Er zijn verschillende vormen van informatievoorziening vanuit de RES: schriftelijk, raadsinformatiebrieven, bijeenkomsten met brainstormsessies en regionale/facultatieve bijeenkomsten. De regionale informatievoorziening vanuit de RES wordt als adequaat gewaardeerd door de raad. Dit betekent volgens hen niet gelijk dat ze ook genoeg invloed hebben.
- Verschillende stakeholders bemerken dat Ridderkerk qua ambitie of betrokkenheid er niet bovengaan steekt, maar men doet wat het moet doen. De gemeente Ridderkerk hecht een groot belang aan samenwerking, er heerst begrip voor de regionale context, maar ze bewaken daarin wel hun eigen belang.

In dit hoofdstuk komen de volgende onderzoeksvragen aan de orde:

10. Hoe wordt de gemeenteraad over de voortgang van het beleid geïnformeerd (en is dit tijdig, juist, volledig en begrijpelijk)?
11. Op welke wijze kan de gemeenteraad regie voeren en grip houden op de energietransitie? Welke instrumenten zijn er, aan welke knoppen kan gedraaid worden en wanneer kan de raad dit doen?

5.1 Informatievoorziening

In deze paragraaf wordt beschreven welke informatie wordt gedeeld met de gemeenteraad en in hoeverre er een systematiek is om de gemeenteraad te informeren over ontwikkelingen in de uitvoering van energietransitie.

Gedeelde informatie

In de P&C-cyclus legt het college verantwoording af over het gevoerde beleid. Deze agenda bepaalt in hoge mate de inhoud van de verschillende documenten die onderdeel uitmaken van de jaarlijkse begrotingscyclus: de kadernota, de programmabegroting en de jaarstukken. Voor het controleren of het beleid zich verder ontwikkelt volgens de principes van de gestelde kaders, heeft de gemeenteraad van Ridderkerk de volgende gegevens tot zijn beschikking:

- Via de reguliere P&C-cyclus per jaar:
 - kadernota
 - programmabegroting
 - jaarverslag
 - accountantsverslag
- Overige documenten over voortgang

Ook buiten de P&C-cyclus van de gemeente Ridderkerk wordt de raad van informatie voorzien, bijvoorbeeld rondom de vaststelling van nieuw beleid en visies. Dit gaat om bepaalde documenten zoals de recent vastgesteld Warmtevisie en de nog vast te stellen Klimaatvisie. Uit gesprekken komt naar voren dat de visies regelmatig geëvalueerd zullen worden. Zo gaat voor de klimaatvisie tweemaal per jaar een evaluatie plaatsvinden. Ook zijn er in het verleden ieder jaar evaluaties geweest van het Milieu en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020. Een compleet overzicht van de gedeelde informatie per jaar is te vinden in bijlage 2. Ook ontvangt de raad regelmatig informatiebrieven over de stand van zaken van bepaalde thema's. De raad is de afgelopen anderhalf jaar uitvoerig meegenomen middels raadsinformatiebrieven over de ontwikkelingen ten aanzien van de energietransitie zoals blijkt uit onderstaand overzicht.

- 2021-01-29 RIB Voortgang Regionale Energiestrategie RES.
- 2020-12-11 RIB Regeling Reductie Energiegebruik Ridderkerk.
- 2020-12-11 RIB Regeling Reductie Energiegebruik Ridderkerk - overzicht geplande activiteiten.
- 2020-11-20 RIB Conceptvisie Klimaatvisie.
- 2020-11-20 RIB Conceptvisie Klimaatvisie Ridderkerk - De route naar 2050.

- 2020-06-26 RIB Verlenging convenant realisatie windenergie stadsregio Rotterdam.
- 2020-06-26 RIB Verlenging convenant realisatie windenergie stadsregio Rotterdam - convenant 2012.
- 2020-05-08 RIB Regionale Energie Strategie RDH.
- 2020-05-08 RIB Regionale Energie Strategie RDH - brief griffier 4-3-2020.
- 2020-05-08 RIB Regionale Energie Strategie RDH - concept deel A.
- 2020-05-08 RIB Regionale Energie Strategie RDH - concept deel B.
- 2020-05-08 RIB Regionale Energie Strategie RDH - format wensen en bedenkingen.
- 2020-05-08 RIB Regionale Energie Strategie RDH- samenvatting.

De raad wordt ook in de voortgang meegenomen. De focus ligt daarbij op het heden en met name op de output omdat deze goed meetbaar is. De outcome (het uiteindelijke effect) is lastig te grijpen omdat dit ook afhankelijk is van externe factoren die deels buiten het terrein van de gemeente liggen, zoals verkeer op de A15 en A16. Er zit altijd discrepantie tussen output en outcome. Niet elke euro die geïnvesteerd wordt, is direct als resultaat zichtbaar. De te meten outcome vraagt om een lange adem. Op output kan ook makkelijker gestuurd worden dan outcome. Resultaten ten aanzien van CO2-reductie kunnen via de klimaatmonitor inzichtelijk worden gemaakt, het is een belangrijke tool om impact op lokaal niveau te tonen. De gemeente beschikt niet over een eigen instrument om te monitoren, daarom wordt aangehaakt op landelijke instrumenten. Het is volgens de gemeente op dit moment niet realistisch om als gemeente een eigen monitoringsysteem op te zetten. De gemeente Ridderkerk monitort daarom via platforms zoals www.waarstaatjegemeente.nl en <https://klimaatmonitor.nl> de voortgang. Kwantitatieve informatie wordt met de wethouders besproken, maar is eerder (nog) niet in evaluaties meegenomen richting de raad.

Uit verschillende gesprekken (waaronder die met de raad) komt naar voren dat opgave vanuit de energietransitie dusdanig groot en complex is, dat het moeilijk is om de hele raad tevreden te houden met de informatievoorziening. Vanwege de grote verschillen in kennis en expertise zijn er ook verschillende behoeften. In het gesprek met de raad is aangegeven dat ze wel het idee hebben dat alle benodigde informatie met hen gedeeld wordt. Er is nog veel onduidelijkheid in de toekomst waardoor nog niet alles tot achter de komma is uitgewerkt.

Wijze van informatiedeling

De energietransitie is complex, het is heel technisch aan de ene kant, maar heeft aan de andere kant ook een grote maatschappelijke impact op de samenleving. Daarom is het lastig om er als raadslid een goed besluit over te nemen. Vanuit de gemeente is aangegeven dat het voor hen een uitdaging is om het kennisniveau bij de raad op het juiste peil te brengen zodat zij de juiste beslissingen kunnen nemen. Daarvoor wordt de raad veelvuldig meegenomen middels onder andere presentaties waarop later weer teruggekomen wordt. Zo is in de Commissie Samen Wonen de raad op meerdere momenten meegenomen in het proces rondom strategie en visievorming binnen de energietransitie middels presentaties:

- 2020-02-12 Presentatie Warmtevisie Ridderkerk
- 2020-02-12 Presentatie energiestrategie Ridderkerk

- 2020-05-20 Presentatie warmtevisie Ridderkerk
- 2020-05-20 presentatie energiestrategie Ridderkerk
- 2020-12-01 Presentatie concept Klimaatvisie

Naast presentaties in de commissie worden er ook raadsbijeenkomsten georganiseerd. Uit gesprekken komt naar voren dat de lokale bijeenkomsten over het algemeen goed door raadsleden worden bezocht, maar dat de regionale bijeenkomsten op minder animo kunnen rekenen. De gemeente organiseert ook diverse bijeenkomsten voor stakeholders waar raadsleden naartoe kunnen.

Er is op dit moment geen werkgroep in de gemeente Ridderkerk die zich bezighoudt met de energietransitie. Een enkele partij heeft wel een RES-werkgroep op regionaal niveau. Het vermoeden bestaat dat naarmate het proces rondom de transitie vordert er wel behoefte aan een werkgroep zal ontstaan. In de Commissie Samen Wonen staat de RES in ieder geval wel steeds op de agenda. Voor raadsleden is dat op dit moment ook het gewezen gremium om zaken met elkaar te bespreken.

In een groeps gesprek met de raad is ook gevraagd (middels Mentimeter) waar ze behoefte aan hebben om hun kaderstellende en controlerende taak goed uit te voeren. Dit is weergegeven in onderstaand figuur. Duidelijk is dat de raad behoefte heeft aan meer overzicht en stippen op de horizon met daarbij een route die valt te monitoren.

Figuur 10 Behoeft van de raad ten aanzien van de energietransitie

Wat kan beter/ waar heeft u behoefte aan?

Mentimeter



Uit het gesprek met de raad kwam verder naar voren dat sommigen nog niet tevreden zijn over de uitleg hoe bepaalde maatregelen bijdragen aan het grotere geheel. Het is vanuit die hoedanigheid een nadrukkelijke wens van de raad om een stappenplan te ontvangen met welke maatregelen genomen gaan worden en wat de mogelijke consequenties daarvan zijn. Een scenario-analyse van de kosten en effecten om het met elkaar in perspectief plaatsen zou daarbij ook wenselijk zijn, zodat een raadslid ook echt scherpe en duidelijke keuzes kan maken.

5.2 (Bij)sturen en controleren

Raadsleden hebben diverse instrumenten waarmee ze opdrachten kunnen geven (motie) of wijzigingen kunnen aanbrengen in het ontwerpbesluit (amendement). Uit de documentenstudie komt naar voren dat er op het gebied van de energietransitie de afgelopen jaren enkele moties maar geen amendementen zijn ingediend. In tabel 6 zijn de ingediende moties en amendementen weergegeven. Opvallend is dat slechts een motie daadwerkelijk is aangenomen.

Tabel 8 Moties en amendementen met betrekking tot de energietransitie

Jaar	Moties	Amendementen
2018	<ul style="list-style-type: none"> Motienr-20-2018-BO1-subsidie-op-zonnepanelen (verworpen) Motienr-21-2018-BO1-zonnepanelen-in-buitengebied (ingetrokken) 	Geen
2019	<ul style="list-style-type: none"> Motienr.55.2019.SGP.groene leges (afgedaan) 	Geen
2020	<ul style="list-style-type: none"> Motie 97-2020 CU zonnepanelen Oosterpark (aangenomen) 	Geen

Als gekeken wordt naar de thematiek van de moties, dan komt duidelijk naar voren dat de raad zich op specifieke onderdelen heeft gericht: zonnepanelen en leges. Naast het indienen van moties en amendementen kan de raad ook schriftelijke vragen stellen, of zelf discussienotities opstellen en indienen. Hiervan heeft de raad de afgelopen jaren slechts twee keer gebruikgemaakt:

- 116 (2018-09-22) Vraag Bo1 zonnepanelen en WOZ
- 119 (2018-11-01) Vraag PvdA en Bo1 geluidsbelasting windturbines Nieuw Reijerwaard

Bovenstaande spitst zich net als de moties toe op een specifiek instrument binnen de energietransitie om groene stroom op te wekken: zonnepanelen en windturbines. Er zijn via de geijkte (bij)sturingsinstrumenten geen fundamentele beleids- of koerswijzigingen voorgesteld vanuit de raad. Dat is ook bevestigd in het gesprek met de raad. Raadsleden geven aan erg betrokken te zijn bij het thema, maar omdat het veld zo complex en dynamisch is, voelen ze zich vaak nog niet geëquipeerd om echt te kunnen (bij)sturen op dit thema. In de interviews is heel duidelijk aangegeven dat de keuzes op dit moment voor raadsleden ook lastig zijn te overzien omdat het een opgave is van meerdere decennia in een veld dat continu in beweging is. De opgave gaat over meerdere raadsperiodes en het raakt de wortels van de samenleving. Het is volgens meerdere respondenten dan ook een bewustwordingsproces dat ook tijd nodig heeft om de urgentie ervan in te zien. Nog veel zaken zijn onbekend waardoor het voor raadsleden moeilijk is om keuzes te maken. Tevens kost het veel tijd om alle informatie die op dit moment verschijnt (ook vanuit de RES) op te nemen.

RES Proces

Naast het lokale beleid en visies wordt ook op regionaal niveau van de raad verwacht dat ze input leveren en kaders meegeven voor de energietransitie. De raad is op meerdere momenten door het college meegenomen middels raadsinformatiebijeenkomsten over de totstandkoming van de RES, waarbij het vooral ging om de vraag 'wat vindt je als raad zijnde belangrijk'. De raad heeft op deze avonden input geleverd. Op 12 februari 2019 is de raad in het voortraject van de RES tijdens een raadsbijeenkomst geïnformeerd over volgende stappen binnen het RES-proces. Daarbij zijn drie toekomstperspectieven getoond waarbij de raad kon aangeven welke elementen het meest aanspreken voor Ridderkerk.

Deze input heeft de wethouder meegenomen naar de RES-overleggen in de regio:

- Inzetten op betaalbaarheid voor iedereen. Energiearmoede moet worden voorkomen.
- Draagvlak: betaalbaarheid, participatie, informeren, faciliteren van initiatieven van burgers en bedrijven. Uitgesproken dat volledig van bovenaf opleggen niet zal werken en weerstand zal creëren.
- Warmte: in regio overschot aan restwarmte en tekort aan elektriciteit. Voelen als opdracht om vol in te zetten op 'grootschalig' warmtenet. De gemeente heeft hierin leidende en faciliteren rol. Kleinschalige lokale warmtenetten worden niet uitgesloten.
- Opwek/bronnen: mogen geen grondboringen vanwege grootste gedeelte ligging binnen grondwaterwingebied, geothermie geen reële oplossing. Inzet op zon op dak en besparing en isolatie. Kleine initiatieven ook welkom.
- Ruimtelijke inrichting: uitgangspunt is beperkte impact. Behouden van groene randen waarbij geen plaats is voor extra windmolens. inzet op dubbel grondgebruik bij geluidsschermen. Terughoudend met zonneweides.

Er zijn verschillende vormen van informatievoorziening vanuit de RES: schriftelijk, raadsinformatiebrieven, bijeenkomsten met brainstormsessies, regionale/facultatieve bijeenkomsten. Er is kortom een breed palet om informatie te verkrijgen. De regionale informatievoorziening vanuit de RES wordt dan ook als adequaat gewaardeerd door de raad. Dit betekent volgens hen niet gelijk dat ze ook genoeg invloed hebben. Sommige raadsleden hebben het idee dat er niet veel met hun input is gedaan. Een individuele gemeente moet daarom scherp blijven om niet op alle punten meegezogen te worden in de regio, bemerken verschillende raadsleden.

Op 4 mei 2020 heeft het college de concept-RES vrijgegeven waar de raad middels een 'wensen en bedenkingen-document' een reactie op kon geven en waar de raad van Ridderkerk ook goed gebruik van heeft gemaakt (zoals ook in paragraaf 5.3 is beschreven). De wensen en bedenkingen van de raad zijn vervolgens voorzien van een reactie namens het college en ter beschikking gesteld aan de RES Regio Rotterdam-Den Haag.

De raad is in zijn algemeenheid goed aangehaakt bij de RES en er wordt constructief meegedacht, bemerken respondenten. Het wordt vanuit de raad zelf gewaardeerd dat ze vanaf het begin af aan zijn betrokken bij de RES. Uit gesprekken komt naar voren dat raadsleden zeer geïnteresseerd zijn in de regio, maar zodra het gaat om de lokale aangelegenheden, zoals de warmtevisie, de betrokkenheid is groter is.

Opvallend is wel dat de raad opmerkt dat voor de RES duidelijke stippen op de horizon zijn gezet, die in de lokale situatie volgens hen juist ontbreken.

Vanuit verschillende stakeholders betrokken bij de RES, wordt opgemerkt dat Ridderkerk qua ambitie of betrokkenheid er niet bovenuit steekt, maar men doet wat het moet doen. De gemeente Ridderkerk hecht een groot belang aan samenwerking, er heerst begrip voor de regionale context, maar ze bewaken daarin wel hun eigen belang.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Bestudeerde documenten

Beleidsdocumenten

- Verduurzamen Maatschappelijk vastgoed
- Milieu - en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020
- Doelenboom Milieu- & Duurzaamheidsprogramma 2016-2020
- Eindevaluatie Milieu- en Duurzaamheidsprogramma over de jaren 2016-2020
- Concept Integrale Visie per wijk op groen in de openbare ruimte (Groenvisie) Ambitiedocument
- Groen is onze toekomst. Integrale visie per wijk op groen in de openbare ruimte
- Beleidsplan Afval en Grondstoffen 2019-2023
- Ontwerp partiële herziening VRM windenergie
- Praatplaat Energietransitie BAR-organisatie. april 2019
- Startnotitie Transitievisie Warmte Ridderkerk
- Raadsvoorstel Startnotitie opstellen Transitievisie Warmte 19 september 2019
- Warmtevisie Ridderkerk: dé route naar 2020
- Concept Klimaatvisie Ridderkerk: De route naar 2050
- Uitvoeringsprogramma Klimaatvisie Ridderkerk: De route naar 2050

Overige documenten

- 18 februari 2018: Praatplaat industrie
- 2 maart 2018: Rapportage Haalbaarheidsonderzoek collectief energie besparen op bedrijventerrein Donkersloot
- 2019: Verordening Stimuleringslening duurzaamheid Ridderkerk 2019-2023
- 2 juli 2020: Raadsbesluit mobiliteitsplan Ridderkerk

P&C Documenten

- Programmabegrotingen tussen 2018-2021
- 1e tussenrapportages tussen 2018-2020
- 2e tussenrapportages tussen 2018-2020
- Jaarstukken 2018 en 2019

RES-documenten

- 18 december 2017: Uitgangspuntennotitie RES Rotterdam - Den Haag
- 11 september 2018: Basisdocument: Regionale energiestrategie regio Rotterdam Den Haag.
- 15 juni 2019: Infographic Positie Volksvertegenwoordiging in de RES
- Juli 2019: Energieperspectief 2050: Naar een betrouwbare, schone, betaalbare en veilige energievoorziening voor iedereen in de regio Rotterdam Den Haag in 2050.
- Juli 2019: Energiestrategie regio Rotterdam - Den Haag. Regionale Prioriteiten.
- 24 juli 2019: Collegebrief Besluitvorming Energieperspectief 2050.
- December 2019: Plan van Aanpak Uitvoeringsprogramma RES Rotterdam Den Haag.
- 17 april 2020: Duurzame brandstoffen in de regio Rotterdam Den Haag. Achtergrondnotitie voor het uitvoeringsprogramma RES
- 22 april 2020: Netimpactanalyse Westland Infra, Stedin, Liander & Tennet
- Juni 2020: Concept Energiestrategie Regio Rotterdam Den Haag - deel A
- Juni 2020: Concept Energiestrategie Regio Rotterdam Den Haag - deel B
- Juni 2020: Concept Energiestrategie Regio Rotterdam Den Haag - Samenvatting
- September 2020: Wensen en bedingen op concept RES 2020

Raadsinformatiebrieven

- 8 maart 2018: RIB over aanleiding, doelstelling en proces RES
- 8 maart 2019: RIB terugkoppeling opbrengst raadsbijeenkomst februari 2019
- juli 2019: RIB over energieperspectief 2050: het proces en landelijke ontwikkelingen
- 7 februari 2020: RIB Evaluatie 2019 Milieu- en Duurzaamheidsprogramma
- 8 mei 2020: Regionale Energie Strategie RDH
- 8 mei 2020: Regionale Energie Strategie RDH - brief griffier 4-3-2020
- 8 mei 2020: Regionale Energie Strategie RDH - concept deel A
- 8 mei 2020: Regionale Energie Strategie RDH - concept deel B
- 8 mei 2020: Regionale Energie Strategie RDH - format wensen en bedenkingen
- 8 mei 2020: Regionale Energie Strategie RDH - Samenvatting
- 26 juni 2020: Verlenging convenant realisatie windenergie stadsregio Rotterdam - convenant 2012
- 20 november 2020: Conceptvisie Klimaatvisie Ridderkerk - De route naar 2050
- 11 december 2020: Regeling Reductie Energiegebruik Ridderk + overzicht geplande activiteiten
- 29 januari 2021: Voortgang Regionale Energie Strategie RES

Presentaties

- 3 oktober 2018: Presentatie Regionale Energie Strategie
- 12 februari 2019: Energiestrategie - Regio Rotterdam Den Haag
- 12 februari 2019: Energiestrategie - Regio Rotterdam Den Haag - toelichting toekomstbeelden CE Delft
- 12 februari 2020: Presentatie Warmtevisie Ridderkerk
- 12 februari 2020: Presentatie Energiestrategie Ridderkerk
- 20 mei 2020: Presentatie warmtevisie Ridderkerk
- 20 mei 2020: Presentatie Energiestrategie Ridderkerk
- 12 januari 2020: Presentatie concept Klimaatvisie

Bijeenkomsten (Commissie Samen Wonen, gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders)

- 3 oktober 2018: cie bijeenkomst Samen Wonen: presentatie over RES
- 12 februari 2019: brede consultatie voorjaar 2019 (presentatie Regionale Energie Strategie toelichting toekomstbeelden door CE Delft).
- 9 december 2018: start samenwerking RES
- februari 2019: interactieve raadsbijeenkomst over verschillende toekomstbeelden van onze energievoorziening
- 27 juni 2019: cie bijeenkomst Samen Wonen: Startnotitie opstellen warmtevisie
- 16 juli 2019: raadsvergadering vaststellen Startnotitie opstellen Transitievisie Warmte
- september 2019: cie bijeenkomst Samen Wonen: presentatie over energieperspectief 2050
- oktober 2019: 23 colleges stemmen in met energieperspectief 2050, bouwsteen voor de RES
- 12 februari 2020: cie bijeenkomst Samen Wonen: RES en Warmtevisie
- april 2020: regionale RES bijeenkomst
- 4 mei 2020: college stemt in met vrijgeven concept RES aan NP RES
- 20 mei 2020: cie bijeenkomst Samen Wonen: RES en Warmtevisie
- 27 mei 2020: cie bijeenkomst Samen Wonen → vanaf dan periode wensen en bedenkingen tot 9 juni 2020
- 23 juni 2020: college neemt besluit over wensen en bedenkingen + stuurt deze naar stuurgroep RES, informeert de raad via RIB
- 3 september 2020: cie bijeenkomst Samen Wonen: Bespreking opgestelde wensen en bedenkingen RES
- 26 november 2020: cie bijeenkomst Samen Wonen: voorbereiding Warmtevisie
- 10 december 2020: raadsvergadering vaststellen Warmtevisie Ridderkerk 'de route naar 2050'

- 4 maart 2021: cie bijeenkomst Samen Wonen: Concept nota beantwoording van wensen en bedenkingen

Moties

- Motienr-20-2018-BO1-subsidie-op-zonnepanelen (verworpen)
- Motienr-21-2018-BO1-zonnepanelen-in-buitengebied (ingetrokken)
- Motienr 55.2019.SGP.groene leges (afgedaan)
- Motie 97-2020 CU zonnepanelen Oosterpark (aangenomen)

Schriftelijke raadvragen

- 116 (2018-09-22) Vraag Bo1 zonnepanelen en WOZ
- 119 (2018-11-01) Vraag PvdA en Bo1 geluidsbelasting windturbines Nieuw Reijerwaard

Benchmarkdocumenten

Albrandswaard

- Programmabegrotingen tussen 2018-2021
- 1e tussenrapportages tussen 2018-2020
- 2e tussenrapportages tussen 2018-2020
- Jaarstukken 2018 en 2019
- Schetsplan Duurzaamheid Energiebeleid
- Warmtevisie Albrandswaard, de route naar 2050

Barendrecht

- Programmabegrotingen tussen 2018-2021
- 1e tussenrapportages tussen 2018-2020
- 2e tussenrapportages tussen 2018-2020
- Jaarstukken 2018 en 2019
- Klimaatvisie Barendrecht
- Uitvoeringsprogramma Duurzaam Energiebeleid Barendrecht 2016
- Warmtevisie Barendrecht, de route naar 2050

Krimpenerwaard:

- Programmabegrotingen tussen 2018-2021
- 1e tussenrapportages tussen 2018-2020
- 2e tussenrapportages tussen 2018-2020
- Jaarstukken 2018 en 2019
- Collegeprogramma 2021-2022
- Concept Warmtevisie Krimpenerwaard
- RES 1.0 Midden Holland

Nissewaard:

- Programmabegrotingen tussen 2018-2021
- 1e tussenrapportages tussen 2018-2020
- 2e tussenrapportages tussen 2018-2020
- Jaarstukken 2018 en 2019
- Collegeprogramma 2021-2022
- Programmaplan Duurzaamheid 2020
- Warmtetransitievisie Voorne-Putten

Bijlage 2 Lijst van geïnterviewde personen

Organisatie/functie/rol
Bestuurlijk portefeuillehouder voor de energietransitie
Delegatie van de gemeenteraad
Manager cluster Ontwikkeling leefomgeving en regio
Teamleider energietransitie en klimaatadaptatie en
Strategisch adviseur energietransitie/ vertegenwoordigers in de RES
Strategisch adviseur energietransitie
Regionaal programmamanager RES regio Rotterdam-Den Haag
Waterschap Hollandse Delta
Netbeheerder (voor warmtevisie)
Regionale energieloket
Duurzaamheidskring
Platform Natuur, Milieu en Duurzaamheid
Woningcorporatie Wooncompas
Lokale energiecoöperatie De Groene Stroom

Bijlage 3 Normenkader

Onderzoeksvraag	Norm
Beleid	
1. Welke landelijke en regionale kaders zijn er?	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van de landelijke en regionale beleidskaders en deze zijn bekend bij de gemeente Ridderkerk.
2. Welke kaders en richtlijnen hebben raad en college met elkaar afgesproken ten aanzien van de energietransitie? Welke ambities, doelen en bijbehorende effect- en prestatie-indicatoren heeft de gemeente daarbij opgesteld en zijn deze SMART geformuleerd?	<ul style="list-style-type: none"> • Het beleidskader is vastgesteld en actueel. • De beoogde maatschappelijke effecten zijn expliciet benoemd. • De raad heeft mee kunnen denken en beslissen in het kader van hun kaderstellende rol. • De doelen zijn benoemd en SMART geformuleerd (of SMT). • Er is expliciet in kaart gebracht welke streefwaarden gerealiseerd dienen te worden.
3. Welke andere beleidsthema's worden ingezet ten behoeve van de ambities op het gebied van energietransitie?	<ul style="list-style-type: none"> • Relaties met andere beleidsterreinen zijn expliciet benoemd en duidelijk gemaakt. • Maatschappelijke instellingen en ketenpartners hebben mee kunnen denken vanuit hun adviseursrol in de totstandkoming van het beleid.
Organisatie en uitvoering	
4. Hoe is de energietransitie (lokaal) georganiseerd en welke instrumenten worden hiervoor ingezet (met een overzicht van de 33 taken van de Raad van het Openbaar Bestuur)?	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van de ingezette instrumenten die beschikbaar zijn voor de energietransitie. • De gemaakte keuzes binnen het beleid zijn vastgelegd in documenten en bekend in de organisatie. • De keuzes voor het inzetten van instrumenten zijn gemotiveerd. • Het beleid van de gemeente is in lijn met de prestaties, inzet van instrumenten en ambities van de omliggende gemeenten.
5. Welke partijen betreft de gemeente Ridderkerk bij de energietransitie en hoe verloopt de samenwerking?	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van taken en afspraken die zijn gemaakt met de regio Rotterdam-Den Haag over de taken die daar zijn belegd. • De gemeente heeft een overzicht van de partijen waarmee ze samenwerken en fungeert als regisseur binnen het veld. • Partijen weten de gemeente te vinden en kunnen bij de gemeente terecht voor initiatieven rondom de energietransitie.

<p>6. Wat zijn de ervaringen van stakeholders met de energietransitie in Ridderkerk? En hoe gaat de gemeente om met duurzaamheids-/ energie-initiatieven die vanuit de samenleving komen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is sprake van een effectieve regionale samenwerking tussen de gemeente Ridderkerk en de maatschappelijke partners. • Er wordt vanuit de gemeente actief informatie gedeeld, bijeenkomsten gehouden en initiatieven ontplooid om maatschappelijke stakeholders aangehaakt te houden.
<p>Resultaten en financiën</p>	
<p>7. Wat is de omvang van de inzet op energietransitie in structurele en incidentele middelen (inclusief eventuele revolverende fondsen)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van de totale kosten beschikbaar. • De kosten voor de uitvoering blijven binnen de gestelde kaders van de gemeenteraad.
<p>8. Welke resultaten (prestaties en effecten) heeft de gemeente Ridderkerk inmiddels bereikt?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De prestaties van de gemeente zijn inzichtelijk gemaakt en in lijn met de geformuleerde streefwaarden en doelen. • Er is sprake van het bereiken van de geformuleerde doelstellingen, in lijn met de streefwaarden.
<p>9. Hoe verhoudt de energietransitie van Ridderkerk zich tot de omliggende gemeenten qua ambitie, rolopvatting en (financieel) instrumentarium?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een overzicht van de totale kosten beschikbaar. • De kosten voor de uitvoering blijven binnen de gestelde kaders van de gemeenteraad. • De gemeente Ridderkerk loopt in de pas met haar ambitie, rolopvatting en de inzet van instrumentarium met vergelijkbare (buur)gemeenten.
<p>Evaluatie en verantwoording</p>	
<p>10. Hoe wordt de gemeenteraad over de voortgang van het beleid geïnformeerd (en is dit tijdig, juist, volledig en begrijpelijk)?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het college rapporteert (via de P&C-cyclus) over de voortgang op de energietransitie. • Er vindt een jaarlijkse evaluatie plaats die gedeeld wordt met de gemeenteraad. • De gedeelde informatie is tijdig, toegankelijk en duidelijk voor de gemeenteraad.
<p>11. Op welke wijze kan de gemeenteraad regie voeren en grip houden op de energietransitie? Welke instrumenten zijn er, aan welke knoppen kan gedraaid worden en wanneer kan de raad dit doen?</p>	<p><i>Hiervoor bestaat in beginsel geen norm, dit moet uit het onderzoek blijken.</i></p>
<p>12. Welke mogelijke effectieve beleidsmaatregelen worden niet door Ridderkerk ingezet, m.a.w. wat zouden we kunnen missen c.q. welke extra kansen zijn er?</p>	<p><i>Hiervoor bestaat in beginsel geen norm, dit moet uit het onderzoek blijken.</i></p>

<p>13. Wat zijn de specifieke uitdagingen voor Ridderkerk waar het de energietransitie betreft?</p>	<p><i>Hiervoor bestaat in beginsel geen norm, dit moet uit het onderzoek blijken.</i></p>
<p>14. Welke lessen zijn er te trekken met betrekking tot de lokale energietransitie en de RES 1.0? Wat zijn de specifieke uitdagingen voor Ridderkerk waar het de energietransitie betreft?</p>	<p><i>Hiervoor bestaat in beginsel geen norm, dit moet uit het onderzoek blijken.</i></p>

Bijlage 4 De 33 taken van de ROB

Overkoepelend	1.1 Monitoren en herijken RES RES Rotterdam-Den Haag 1.0 (en Energieperspectief 2050)	1.2 Vergoeden planschade					
Gebouwde omgeving	2.1 Opstellen wijkuitvoeringsplan	2.2 Uitvoeren wijkuitvoeringsplan, begeleiden bewoners Warmtevisie Ridderkerk, de route naar 2050 Faciliteren voorbeeldprojecten duurzame nieuwbouw Pilot FCR unit op Nieuw Reijerwaard*	2.3 Samenwerken met corporaties en VvE's Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 Warmtevisie Ridderkerk, de route naar 2050	2.4 Vergunningverlening, handhaven, toezicht			
Gebouwde omgeving	Warmtevisie Ridderkerk, de route naar 2050 2.5 Verzorgen gemeentebrede communicatie (energieblok)	2.6 Verduurzamen eigen vastgoed	2.7 Verduurzamen maatschappelijk vastgoed	Handhaven Wet Milieubeheer door DCMR	2.8 Verduurzamen overige utiliteitsbouw Faciliteren Onderzoek De Bespaarcase bedrijventerrein Donkersloot	2.9 Monitoren en herijken transitievisie warmte	
Mobiliteit	WoonWijzerWinkel en WoonWijzerWagen Duurzaamheidslening Ridderkerk Regeling Reductie Energiegebruik (RRE) Inzet energiecoaches Cursus voor VvE's over verduurzaming	Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 Opstellen en uitvoeren (programma) Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 Opstellen en uitvoeren (programma) Verduurzaming gemeentelijk vastgoed Energie neutrale en aardgasloze sporthal De Wissel	Inzet bedrijf Enerless en opstellen uitvoeringsprogramma Energietransitie Donkersloot Faciliteren opvolging advies stichting Stimular naar mogelijkheden voor verduurzaming op bedrijventerrein Cornelisland		Milieu - en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020	
Mobiliteit	Ondersteunen Duurzaamheidskring Ridderkerk 3.1 Onderzoeken energiebehoefte laadinfra Mobiliteitsplan Ridderkerk (inclusief PVA elektrische laadpalen)	3.2 Aansluiten bij regionale aanbesteding laadinfra Aanbesteding i.s.m. gemeente Rotterdam	3.3 Opstellen regionaal programma emissieloois Programma duurzame mobiliteit MRDH	Faciliteren Milieubarometer die duurzaamheidsprestaties zichtbaar maakt 2050	3.4 Vormgeven zero-emissiezones* NVT	3.5 Handhaven zero-emissiezones NVT	
Mobiliteit	3.6 Extra aanpassen stedelijke infrastructuur Realiseren ca. 240 oplaadpunten Realisatie deel snelfietsroute (F15)	3.7 Stimuleren deelconcepten Milieu- en Duurzaamheidsprogramma 2016-2020: deelscooters	3.8 Verduurzamen eigen mobiliteit Plan van aanpak in voorbereiding	3.9 Klimaatneutraal inkopen Grond-Weg-Waterwerken NVT	3.10 Handhaven CO2 norm mobiliteit In afwachting wetgeving		
Industrie	4.1 Handhaven CO2-besparingsplicht NVT						
Landbouw	5.1 Aansluiten bij progr. veenweidegebied NVT	5.2 Ondersteunen landbouwbedrijven NVT	5.3 Vergroten areaal natuur (ook op eigen grond) NVT	5.4 Aanpakken voedselverspilling NVT			
Elektriciteit	6.1 Stimuleren zonneweides Verkenning Zonneparken in het buitengebied Ondersteunen (Oprichting) energiecoöperatie De Groene Stroom	6.2 Stimuleren windparken Faciliteren 3 windturbines op Nieuw Reijerwaard					
Ondersteunende processen	7.1 HR In voorbereiding cf. Klimaatvisie	7.2 Facilitair en ICT In voorbereiding cf. Klimaatvisie	7.3 Juridische zaken In voorbereiding cf. Klimaatvisie	7.4 Financiën en control In voorbereiding cf. Klimaatvisie		7.5 Implementatiekosten (concept) Klimaatvisie + reserve WTV	

* dit zijn projecten die geen onderdeel van de TVW vormen maar wel bijdragen aan de energietransitie in de gebouwde omgeving.

Groen	Relevant en met acties (deels) in ontwikkeling
Rood	Niet van toepassing in Ridderkerk
Geel	

Bijlage 5 Benchmark

Benchmarking

Om de resultaten van de gemeente Ridderkerk in perspectief en in een bredere context te plaatsen, is een benchmark uitgezet op een aantal (kern)indicatoren. De benchmark bestaat uit twee componenten: 1) een vergelijking op beleid en 2) een vergelijking aan de hand van data. Er is een vergelijking gemaakt met de volgende gemeenten:

- Barendrecht
- Albrandswaard
- Krimpenerwaard
- Nissewaard (vm. Spijkenisse + Bernisse)

Tabel 9 Benchmarkgemeenten

Gemeente	Context
Ridderkerk	<ul style="list-style-type: none"> • 46.241 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • Onderdeel van de BAR-organisatie • RES Rotterdam - Den Haag
Albrandswaard	<ul style="list-style-type: none"> • 25.271 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: klein • Onderdeel van de BAR-organisatie • RES Rotterdam - Den Haag
Barendrecht	<ul style="list-style-type: none"> • 48.673 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • Onderdeel van de BAR-organisatie • RES Rotterdam - Den Haag
Krimpenerwaard	<ul style="list-style-type: none"> • 56.048 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • RES Midden-Holland
Nissewaard	<ul style="list-style-type: none"> • 84.797 inwoners (2019) • Gemeentegrootte: middelgroot • Onderdeel van samenwerkingsverband Voorne-Putten • RES Rotterdam - Den Haag

Vergelijking op beleid

Tabel 10 CO2-reductie

Gemeente	CO2-reductie
Ridderkerk	Klimaatvisie: 2030: 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 2050: 95% CO2-neutraal
Albrandswaard	Klimaatvisie: 2030: 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 2050: 95% CO2-neutraal
Barendrecht	Klimaatvisie: 2030: 49% CO2-reductie ten opzichte van 1990 2050: 95% CO2-neutraal
Krimpenerwaard	2021: 5% CO2-reductie t.o.v. 2015 2030: 50% CO2-reductie 2050: CO2 neutraal en aardgasvrij
Nissewaard	2050: volledig overgeschakeld op CO2-vrije duurzame energiebronnen

De nationale doelstellingen zijn een CO2-reductie van 49% in 2030 en een CO2-reductie van 95% in 2020. Zowel Ridderkerk als de andere benchmarkgemeenten volgen grotendeels deze doelstellingen. Ridderkerk heeft tevens het doel gesteld om in 2050 CO2-neutraal te zijn. Een aantal van de benchmarkgemeenten heeft dit ook tot doel gesteld.

Tabel 11 Plannen rond de opwek van zon/wind/geothermie

Gemeente	
Ridderkerk	<p>Opwek zon Zonnedak de Werf Zonnedak de Fakkel</p> <p>Opwek wind Drie windturbines op Nieuw Reijerwaard Wind voor de rest van de gemeente zo goed als uitgesloten</p> <p>Geothermie In de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk alsmede in overige gemeenten in de regio wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>
Albrandswaard	<p>Opwek zon Zonnepark Rhooon (voormalig slibdepot langs A15)</p> <p>Geothermie</p>

	In de drie BAR-gemeenten alsmede in overige gemeenten in de regio wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.
Barendrecht	<p>Opwek zon Zonnepark Vaanplein Zonnepark op rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Hollandse Delta Zonnepark de Punt</p> <p>Opwek Wind Windturbines bedrijventerrein Oost</p> <p>Geothermie In de de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk alsmede in overige gemeenten in de regio wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>
Krimpenerwaard	<p>Opwek zon Zonneroos project Vilst</p> <p>Opwek zon/wind/geothermie Geen concrete plannen voor zonnevelden en windturbines. Initiatieven worden vaak afgeschoten door de provincie. Door juridische kaders voor de bescherming van drinkwaterwinning zijn windenergie, zonnevelden, winning van warmte/koude uit de bodem en oppervlaktewater vaak niet toegestaan.</p> <p>Geothermie Onderzoek naar beschikbaarheid geothermie afgerond. Geen concrete plannen nu.</p>
Nissewaard	<p>Opwek zon Intentieverklaring drijvend zonnepark drinkwaterproductielocatie Berenplaat Zonnepanelen sporthal Maaswijk (postcoderoos) Solar Parking bedrijventerrein Halfweg-Molenwatering (parkeerplaats met zonnepanelen)</p> <p>Opwek wind Windlocatie Brielse Maasdijk - Hartel Oost (18 MW windenergie)</p> <p>Geothermie In Krimpenerwaard en de andere gemeenten op Voorne-Putten wordt de komende drie jaar naar specifieke plekken gezocht waar winning van warmte dieper dan 500 meter mogelijk is.</p>

Alle vijf de gemeenten kennen diverse plannen voor de opwek van duurzame energie. Er zijn vooral projecten rondom zonnevelden en andere manieren van opwek via zon bekend. Opmerkelijk is dat in alle vijf de benchmarkgemeenten weinig windparken worden ontwikkeld. Daarnaast zijn de gemeenten Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk en de gemeente Nissewaard onderdeel van een grootschalig onderzoek naar de potentie van geothermie. Er zijn bij de vijf benchmarkgemeenten nog geen concrete projecten voor geothermie gepland.

Tabel 12 Plannen transitie visie warmte/wijkplannen

Gemeente	
Ridderkerk	<p>Transitie Visie Warmte Warmtevisie in 2020 vastgesteld.</p> <p>Wijkplannen In de Warmtevisie is gekomen tot een fasering van wijken waar de komende jaren tot 2030 wordt gestart.</p>
Albrandswaard	<p>Transitie Visie Warmte Warmtevisie in december 2020 vastgesteld. Hierin staat een fasering van wijken waar de komende jaren tot 2030 wordt gestart.</p> <p>Wijkplannen Wijkgerichte aanpak opstellen voor collectief warmtenet en gebiedsgerichte all-electric aanpak. In 2021 start in kansrijke wijk Portland met participatieprocessen t.b.v. een wijkuitvoeringsplan.</p>
Barendrecht	<p>Transitie Visie Warmte Warmtevisie vastgesteld.</p> <p>Wijkplannen Gekomen tot een fasering van vier startwijken waar de komende jaren tot 2030 wordt gestart.</p>
Krimpenerwaard	<p>Transitie Visie Warmte Het concept Warmtevisie ligt nu ter inzage.</p> <p>Wijkplannen Tot 2030 zet Krimpenerwaard in op een gemeentebrede aanpak voor vermindering van het aardgasgebruik door isolatie, besparing en verwarmen met (hybride) warmtepompen omdat verwacht wordt dat hiermee voor 2030 meer aardgas en CO2 kan worden bespaard dan wanneer enkele wijken voor 2030 volledig aardgasvrij worden gemaakt. De aanleg van warmtenetten is voorlopig nog niet haalbaar.</p>
Nissewaard	<p>Transitie Visie Warmte Warmtetransitievisie in 2020 vastgesteld. In 2050 zijn alle wijken aardgasvrij</p> <p>Wijkplannen 23 warmteplannen worden gefaseerd opgeleverd en uitgevoerd vanaf Q1 2021.</p>

Bij de meeste benchmarkgemeenten is inmiddels een warmtevisie vastgesteld. Enkel in Krimpenerwaard moet deze nog vastgesteld worden (de concept Warmtevisie ligt hier nu ter inzage). Op Krimpenerwaard na zijn alle gemeenten hierbij gekomen tot een fasering van kansrijke wijken waar de komende jaren tot 2030 wordt gestart. Krimpenerwaard kiest ervoor om tot 2030 in te zetten op een gemeentebrede aanpak voor vermindering van het aardgasgebruik door isolate, besparing en verwarmen met (hybride) warmtepompen omdat verwacht wordt dat hiermee voor 2030 meer aardgas en CO2 kan worden bespaard dan wanneer enkele wijken voor 2030 volledig aardgasvrij worden gemaakt. De aanleg van warmte is in Krimpenerwaard voorlopig nog niet haalbaar. Ridderkerk loopt redelijk synchroon met de andere gemeenten.

Tabel 13 Inzet in structurele en incidentele middelen (inclusief eventuele revolverende fondsen)

Gemeente	Inzet middelen
Ridderkerk	<p>Jaarrekening 2018: Programma 10. Gezondheid en duurzaamheid Energietransitie valt hier onder 7.4 Milieubeheer</p> <p>Lasten 7.4 Milieubeheer: Begroting 2018: € 987.000 Begroting na wijziging: € 1.611.900 Rekening 2018: € 1.511.100 Verschil: € 100.800</p> <p>Baten 7.4 Milieubeheer: Begroting 2018: € 5.000 Begroting na wijziging: € 5.000 Rekening 2018: € 214.300 Verschil: € 209.300</p> <p>Jaarrekening 2019: Programma 10. Gezondheid en duurzaamheid Energietransitie valt hier onder 7.4 Milieubeheer</p> <p>Lasten 7.4 Milieubeheer: Begroting 2019: € 1.344.000 Begroting na wijziging: € 1.752.200 Rekening 2019: € 1.487.300 Verschil: € 264.900</p> <p>Baten 7.4 Milieubeheer: Begroting 2019: € 5.000 Begroting na wijziging: € 41.200 Rekening 2019: € 21.900 Verschil: - € 19.300</p> <p>Het overgrote deel van de budgetten zijn incidenteel, dat staat haaks op de structurele ambities en wensen van de energietransitie. De afgelopen jaren is zo'n € 150.000 ingezet, waar Ridderkerk tot nu toe wel mee uit de voeten kon.. Voor de komende jaren is € 4 miljoen beschikbaar voor wijkplannen en de realisatie hiervan. De financiële middelen zijn nu wel gereserveerd. De gemeente Ridderkerk is van mening dat het Rijk meer budget beschikbaar mag stellen. Berekend is dat er € 1,8 miljard voor gemeenten benodigd is voor de energietransitie en de klimaatdoelstellingen.</p>
Albrandswaard	<p>Jaarrekening 2018: Restantbudget voor projecten wordt overgeheveld naar 2019: € 12.900 voor de energietransitie. Duurzaamheid en milieu is een onderdeel van 3.1 Buitenruimte wat weer onderdeel is van het programma Buitenruimte.</p> <p><i>Lasten 3.1 Buitenruimte</i> Begroting 2018: € 11.992.517</p>

<p>Begroting na wijziging: € 12.715.300 Rekening 2018: € 12.608.755 Verschil: € 106.545</p> <p><i>Baten 3.1 Buitenruimte</i> Begroting 2018: € -6.137.800 Begroting na wijziging: € -6.453.500 Rekening 2018: € -6.510.257 Verschil: € 56.757</p> <p><i>Incidentele lasten 2018:</i> Energietransitie: Primaire begroting: € 0 Begroting na wijziging: € 26.000 Jaarrekening: € 13.1000</p> <p>Jaarrekening 2019: Eind 2019 aanvraag RRE toegekend € 603.900.</p> <p>Duurzaamheid en milieu is een onderdeel van 3.1 Buitenruimte wat weer onderdeel is van het programma Buitenruimte.</p> <p>Extra kosten € 50.000,- voor opstellen agenda en structureel € 34.800 voor FTE.</p> <p><i>Lasten 3.1 Buitenruimte</i> Begroting 2019: € 12.291.200 Begroting na wijziging: € 13.285.700 Rekening 2019: € 13.847.276 Verschil: € -561.576</p> <p><i>Baten 3.1 Buitenruimte</i> Begroting 2019: € -6.447.700 Begroting na wijziging: € -7.022.100 Rekening 2019: € -6.942.305 Verschil: € -79.795</p> <p>Taakveld 7.4 Milieubeheer: Duurzame energietransitie (onderschrijding) € 46.772. Door de ontwikkeling van de RES is niet ingezet op de ontwikkeling van het Energie Transitie Plan op desinvestering te voorkomen.</p> <p><i>Incidentele lasten 2019:</i> Energietransitie advieskosten: Primaire begroting: € 0 Begroting na wijziging: € 50.000 Jaarrekening: € 29.196</p> <p>Energietransitie voorlichting: Primaire begroting: € 0 Begroting na wijziging: € 6.900 Jaarrekening: € 726</p> <p>Incidentele onttrekkingen aan reserves 2019: Energietransitie voorlichting: Primaire begroting: € 0 Begroting na wijziging: € -6.900 Jaarrekening: € -726</p>
--

<p>Barendrecht</p>	<p>Programmabegroting 2021: Programma Verduurzamen Begroting 2020: lasten € 9.834.100; baten € 10.503.500 Begroting 2021: lasten € 11.755.500; baten € 12.117.100 Begroting 2022: lasten € 12.154.500; baten € 12.088.600 Begroting 2023: lasten € 12.085.400; baten € 12.071.800 Begroting 2024: lasten € 11.943.300; baten € 12.064.200</p> <p>Jaarrekening 2018: Het is niet vindbaar waar de energietransitie onder valt. Wel wordt genoemd dat de energietransitie een bijzonder thema is bij werkgroep klimaat. Dit valt onder programma 4 Ruimte en Wonen onder 17. riolering. Daarom zijn de cijfers van 2018 moeilijk in perspectief te plaatsen.</p> <p><i>Lasten 17. riolering</i> Begroting 2018: € 1.894.700 Begroting na wijziging: € 1.961.600 Rekening 2018: € 1.972.358 Verschil: € 10.758</p> <p><i>Baten 17. riolering</i> Begroting 2018: € 3.010.200 Begroting na wijziging: € 3.080.200 Rekening 2018: € 3.316.157 Verschil: € 235.957</p> <p>Jaarrekening 2019: Duurzaamheid en energie vallen onder Programma 3 Samen leven, leren en werken: Economie. Omdat er meerdere taken onder economie vallen is het lastig om de cijfers in perspectief te plaatsen.</p> <p>Jaarrekening 2019: <i>Lasten 3. Economie</i> Begroting 2019: € 1.810.800 Begroting na wijziging: € 1.876.800 Rekening 2019: € 1.954.723 Verschil: € 77.923</p> <p><i>Baten 3. Economie</i> Begroting 2019: € 1.920.600 Begroting na wijziging: € 1.919.800 Rekening 2019: € 2.053.682 Verschil: € 133.882</p>
<p>Krimpenerwaard</p>	<p>07 Programma Duurzaamheid, Infrastructuur en Milieu</p> <p>Jaarrekening 2018 <i>Lasten (na bestemming) 07 Programma Duurzaamheid, Infrastructuur en Milieu</i> Begroting 2018: € 21.326.000 Begroting na wijziging: € 23.589.000 Rekening 2019: € 23.265.000 Verschil: € 324.000</p> <p><i>Baten (na bestemming) 07 Programma Duurzaamheid, Infrastructuur en Milieu</i> Begroting 2018: € 12.967.000 Begroting na wijziging: € 14.543.000 Rekening 2018: € 14.427.000 Verschil: € 116.000-</p>

	<p>Jaarrekening 2019: Lasten 07 Programma Volksgezondheid en Milieu (valt energietransitie onder)</p> <p>Beleidspeerpunt energietransitie: In 2021 is de CO2-uitstoot van de samenleving van Krimpenerwaard met tenminste 5% afgenomen t.o.v. 2015. We gaan voor 50% lagere CO2-uitstoot in 2030 voor de gemeentelijke organisatie.</p> <p>Kosten minder CO2-uitstoot: € 50.000 incidenteel € 48.000 structureel</p> <p>Kosten meer duurzame energie: € 186.000 incidenteel € 274.000 structureel</p> <p>Begroting 2019: € Begroting na wijziging: € Rekening 2019: € Verschil: €</p> <p><i>Baten 07 Programma Volksgezondheid en Milieu (valt energietransitie onder)</i> Begroting 2019: € Begroting na wijziging: € Rekening 2019: € Verschil: €</p> <p>€ 1 miljoen in kadernota 2020 voor duurzaamheidsleningen. In het programma duurzaamheid 2018-2021 is er een budget van jaarlijks € 37.500 opgenomen voor proceskosten bij het stimuleren van duurzame initiatieven (bijvoorbeeld zonnepanelen, duurzame woonwijken).</p>
Nissewaard	<p>Jaarrekening 2018 Valt onder verschillende programma's en is niet benoemd, kan dus niet weergegeven worden</p> <p>Jaarrekening 2019 Programma Duurzaam ontwikkelen en wonen Thema Duurzaamheid & klimaatadaptatie</p> <p><i>Lasten:</i> Begroting 2019: € 1.164.000 Begroting na Wijziging: € 1.650.000 Rekening 2019: € 1.447.000 Verschil: € 203.000</p> <p><i>Baten:</i> Begroting 2019: - € 3.000 Begroting na wijziging 2019: - € 306.000 Rekening 2019: - € 321.000 Verschil: € 15.000</p> <p>Totaal thema: Begroting 2019: € 1.161.000 Begroting na wijziging: € 1.299.000 Rekening 2019: € 1.126.000 Verschil: € 173.000</p>

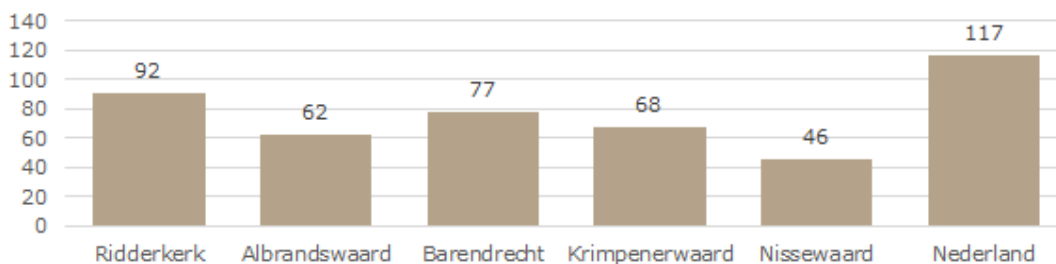
Het is lastig om een degelijke vergelijking te maken van de inzet in structurele en incidentele middelen van de vijf gemeenten. Het thema energietransitie (en duurzaamheid) valt bij de gemeenten onder diverse, samengestelde programma's. De jaarrekeningen gaan niet zo ver in detail dat voor het onderdeel energietransitie afgelezen kan worden hoeveel middelen er beschikbaar zijn gesteld per gemeente. In sommige gemeenten is per programma ook de mutatie reserves weergegeven, bij andere gemeenten niet.

Ook zien we bij sommige gemeenten een verandering van indeling van programma's. Dit kan verklaard worden doordat in 2018 gestart is met het proces voor de RES, en de energietransitie daarvoor nog niet concreet in de programma's was opgenomen.

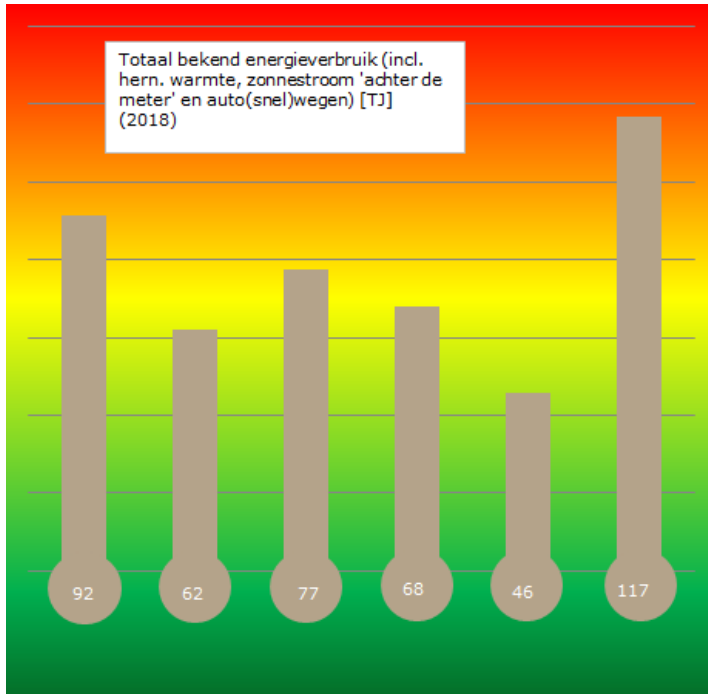
Vergelijking aan de hand van data

Vraag

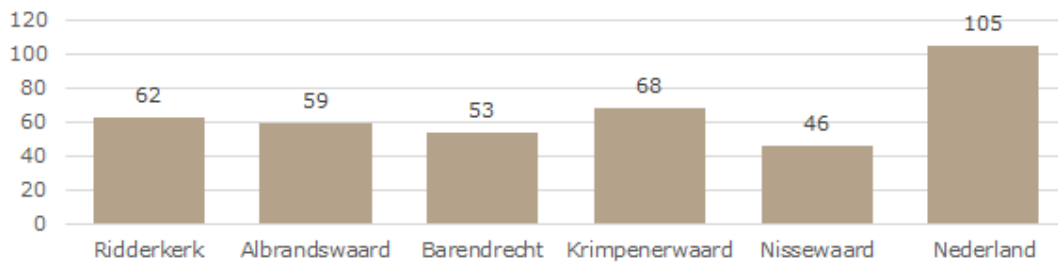
Figuur 11 Totaal bekend energieverbruik per 1.000 inwoners (inclusief hernieuwbare warmte, zonnestroom 'achter de meter' en auto(snel)wegen) [TJ] (2018)



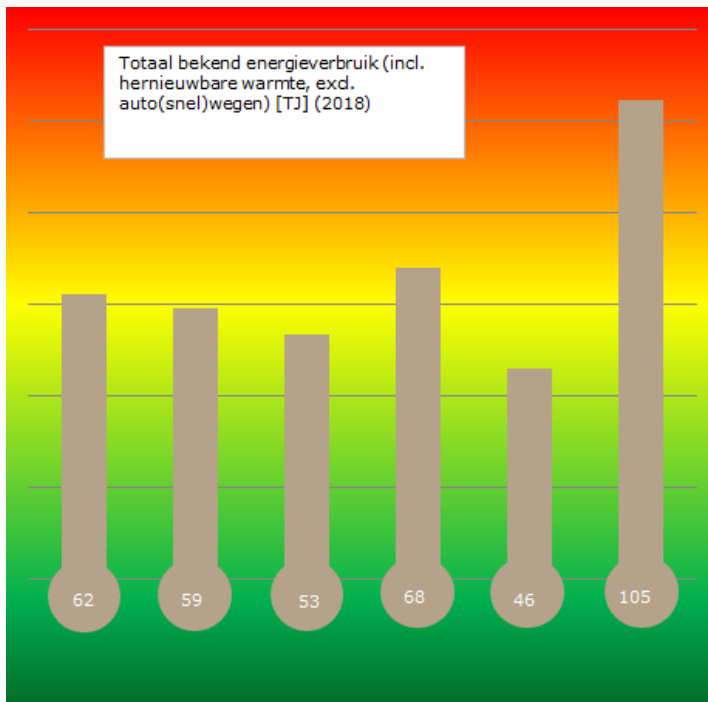
Figuur 12 Totaal bekend energieverbruik per 1.000 inwoners (inclusief hernieuwbare warmte, zonnestroom 'achter de meter' en auto(snel)wegen) [TJ] (2018)



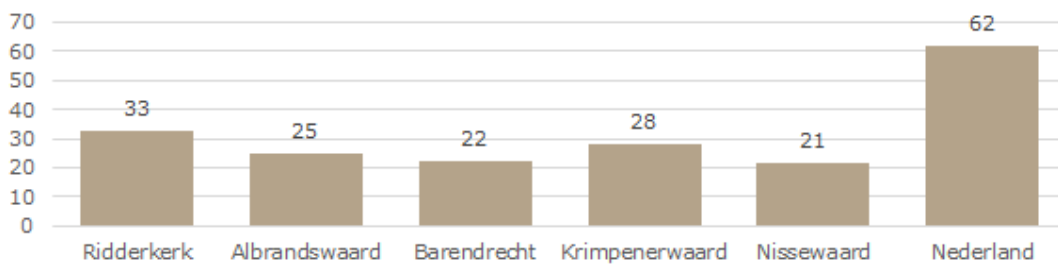
Figuur 13 Totaal bekend energieverbruik per 1.000 inwoners (inclusief hernieuwbare warmte, exclusief auto(snel)wegen) [TJ] (2018)



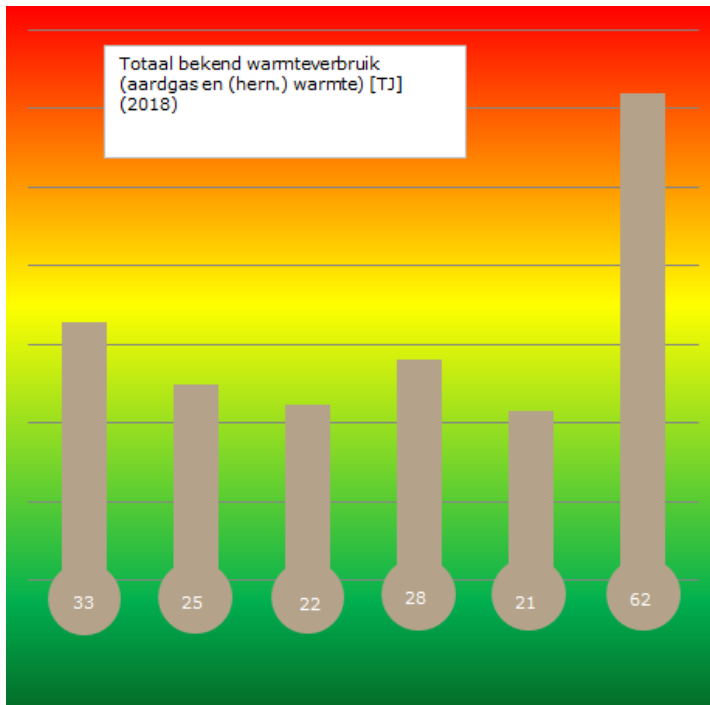
Figuur 14 Totaal bekend energieverbruik per 1.000 inwoners (inclusief hernieuwbare warmte, exclusief auto(snel)wegen) [TJ] (2018)



Figuur 15 Totaal bekend warmteverbruik per 1.000 inwoners (aardgas en (hernieuwbare.) warmte) [TJ] (2018)



Figuur 16 Totaal bekend warmteverbruik per 1.000 inwoners (aardgas en (hernieuwbare.) warmte) [TJ] (2018)

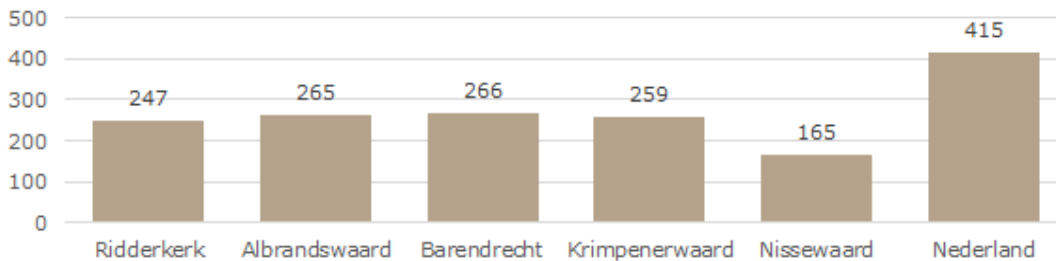


Uit de zes bovenstaande figuren kan afgelezen worden dat Ridderkerk per 1.000 inwoners een aanzienlijk hoger energieverbruik kent dan de andere benchmarkgemeenten. Dit kan verklaard worden door de ligging van Ridderkerk langs de snelweg A15. Ridderkerk scoort wel lager op het landelijk gemiddelde energieverbruik per 1.000 inwoners. Wanneer we kijken naar het energieverbruik waarbij autosnelwegen niet meegeteld is, is het verschil met de benchmarkgemeenten een stuk minder (Krimpenerwaard kent daarbij een groter energieverbruik). Het gemiddelde voor Ridderkerk ligt daarbij aanzienlijk lager dan het landelijke gemiddelde.

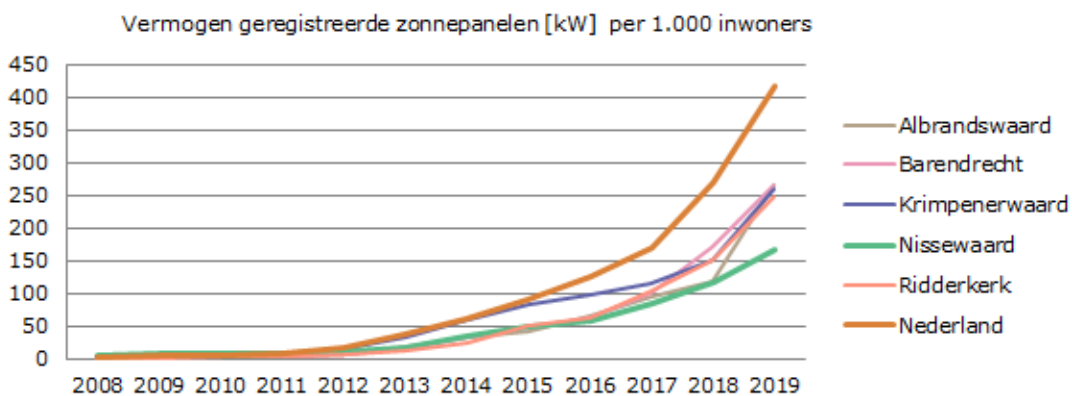
Wanneer we kijken naar het totaal bekend warmtegebruik per 1.000 inwoners scoort Ridderkerk een beetje hoger dan de benchmarkgemeenten. Ook hierbij ligt het gemiddelde voor Ridderkerk fors lager dan het landelijke warmtegebruik per 1.000 inwoners.

Aanbod

Figuur 17 Vermogen geregistreerde zonnepanelen per 1.000 inwoners [kW] (2019)

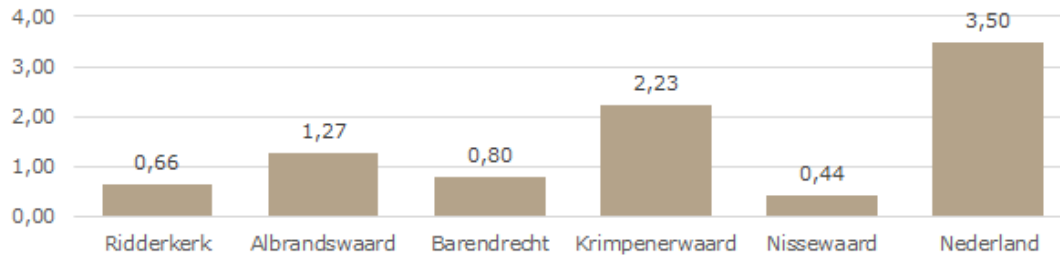


Figuur 18 Vermogen geregistreerde zonnepanelen per 1.000 inwoners

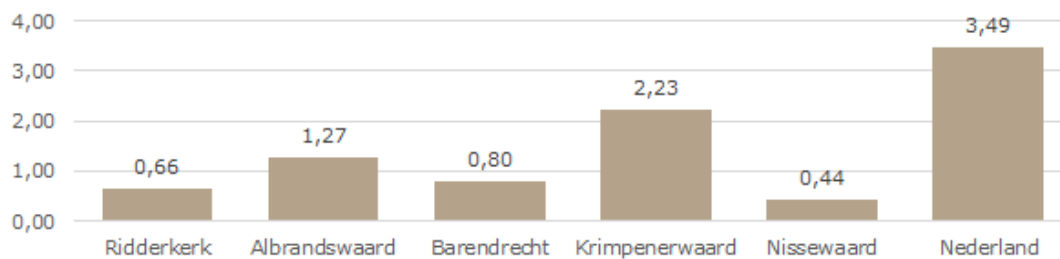


Vergeleken met de benchmarkgemeenten kent Ridderkerk een iets minder groot vermogen aan geregistreerde zonnepanelen. Nissewaard kent van de vijf gemeenten het minste vermogen. Alle vijf de gemeenten kennen een lagere score ten opzichte van de landelijke score. Bij alle vijf de gemeenten en landelijk is de trend in een stijging van het vermogen geregistreerde zonnepanelen zichtbaar.

Figuur 19 Totaal bekende hernieuwbare warmte per 1.000 inwoners [TJ] (2018)

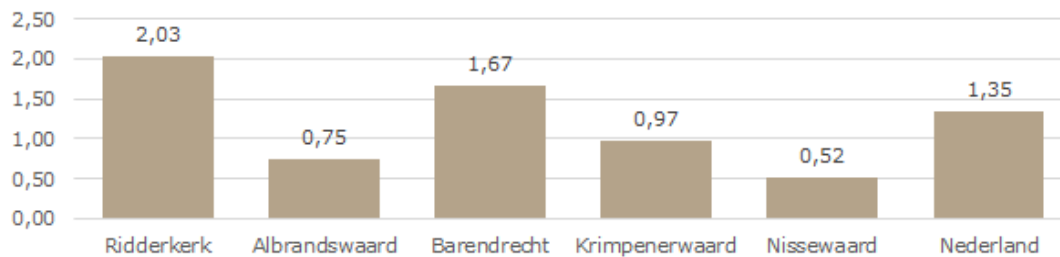


Figuur 20 Totaal bekende hernieuwbare warmte exclusief aan net geleverd groen gas per 1.000 inwoners [TJ] (2018)



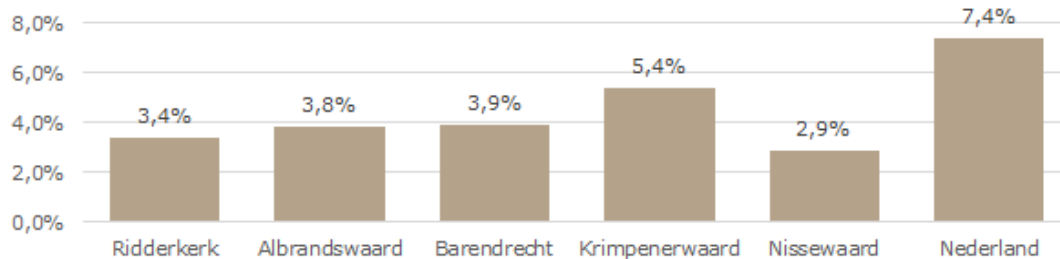
De totaal bekende hernieuwbare warmte in Ridderkerk is erg laag ten opzichte van de landelijke cijfers. Alleen Nissewaard heeft nog minder bekende hernieuwbare energie.

Figuur 21 Totaal bekende hernieuwbare energie voor vervoer per 1.000 inwoners [TJ] (2018)



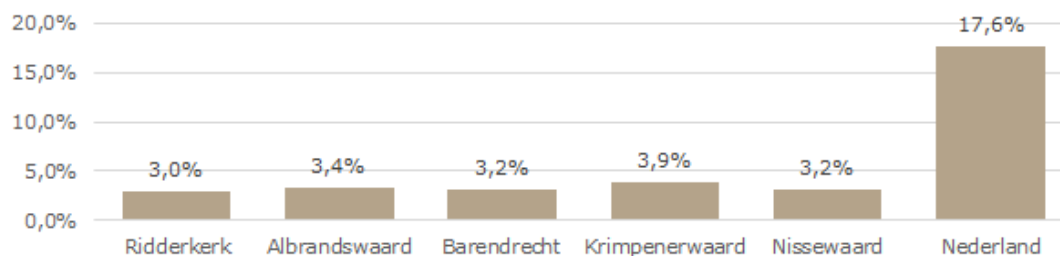
Ridderkerk heeft een hoge score op het totaal bekende hernieuwbare energie voor vervoer ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten en het landelijk gemiddelde. Een mogelijke verklaring is hiervoor de ligging van Ridderkerk langs de A15.

Figuur 22 Percentage bekende hernieuwbare energie [%] (2018)



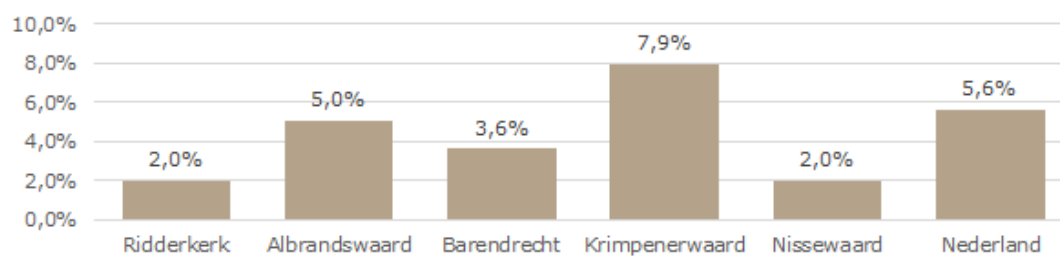
Vergeleken met de benchmarkgemeenten heeft Ridderkerk een laag percentage bekende hernieuwbare energie. Enkel de gemeente Nissewaard heeft een lager percentage. Ook ten opzichte van het landelijke percentage heeft Ridderkerk een laag percentage.

Figuur 23 Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit [%] (2018)



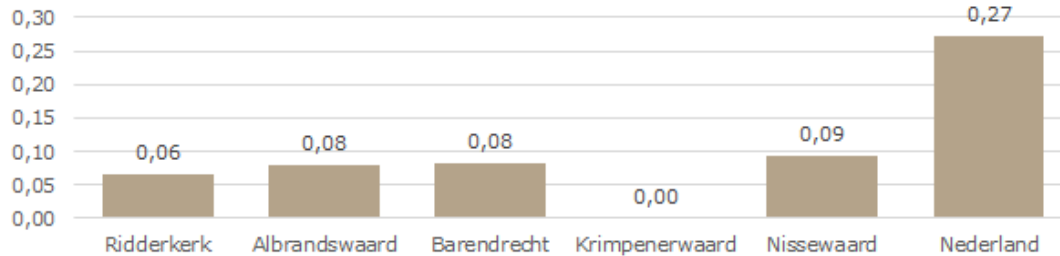
Van alle benchmarkgemeenten heeft Ridderkerk het laagste percentage bekende hernieuwbare elektriciteit. Ook ten opzichte van het landelijk percentage heeft Ridderkerk een zeer laag percentage.

Figuur 24 Percentage bekende hernieuwbare warmte [%] (2018)



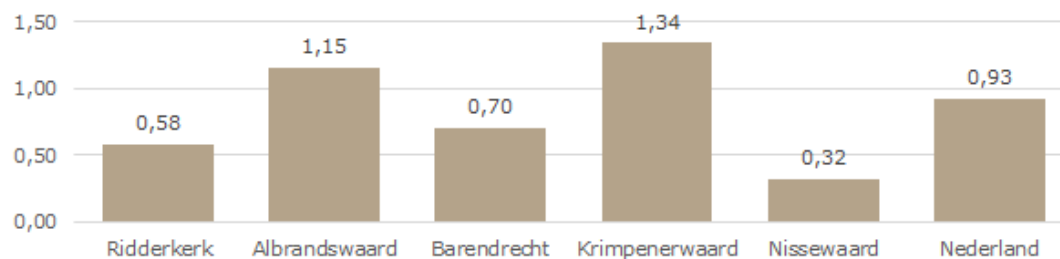
Ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten hebben Ridderkerk en Nissewaard een lager percentage bekende hernieuwbare warmte. Dat Ridderkerk een lager percentage heeft dan Albrandswaard en Barendrecht zou verklaard kunnen worden doordat Ridderkerk geografisch gezien op langere afstand van de Rotterdamse haven ligt, waar de restwarmte vandaan moet komen.

Figuur 25 Ondiepe bodemenergie hernieuwbare warmte per 1.000 inwoners (WKO/WP) [TJ] (2019)



Per 1.000 inwoners heeft Ridderkerk iets minder ondiepe bodemenergie hernieuwbare warmte dan de benchmarkgemeenten. Enkel Krimpenerwaard heeft geen ondiepe bodemenergie hernieuwbare warmte. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde hebben alle vijf de gemeenten relatief weinig ondiepe bodemenergie hernieuwbare warmte.

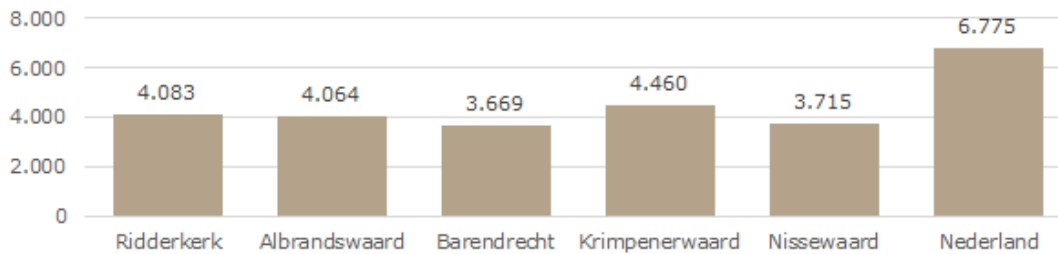
Figuur 26 Houtkachels woningen hern. warmte per 1.000 inwoners [TJ] (2019)



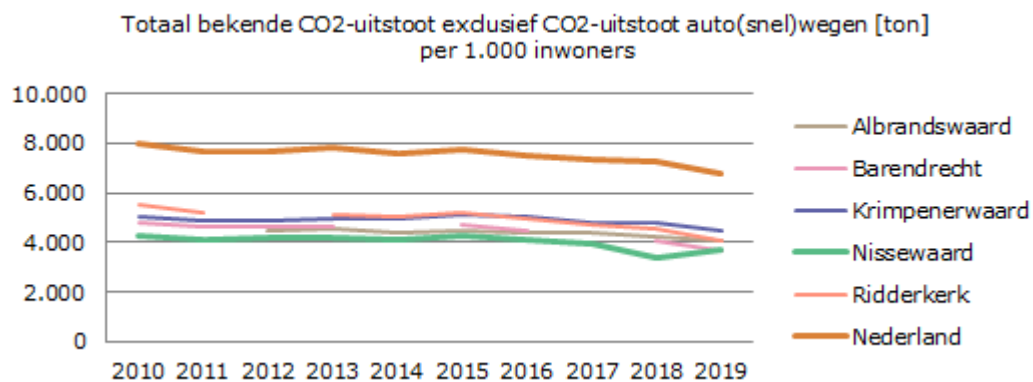
Ridderkerk heeft een lagere score dan de andere gemeenten en de landelijke score. Opmerkelijk is dat Albrandswaard en Krimpenerwaard een hogere score hebben dan de landelijke score.

Impact

Figuur 27 Totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot auto(snel)wegen per 1.000 inwoners [ton] (2019)

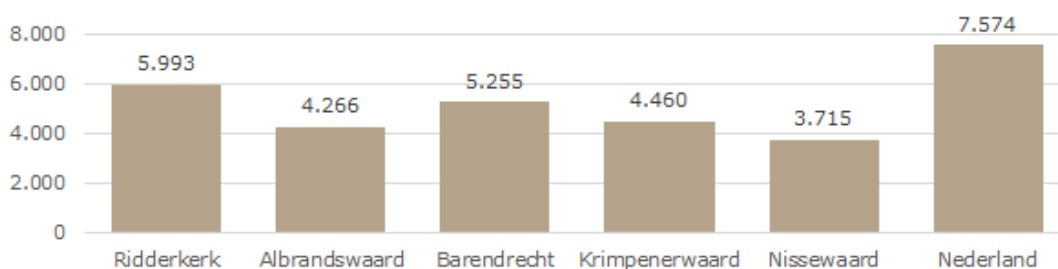


Figuur 28 Totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot auto(snel)wegen [ton] per 1.000 inwoners

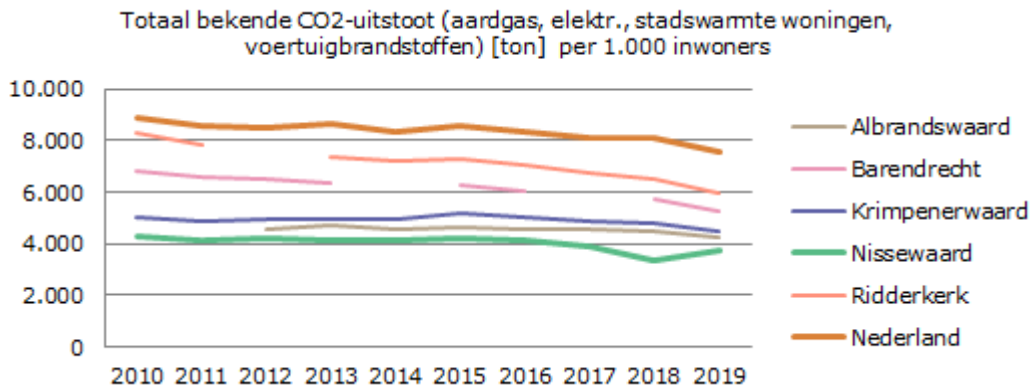


Uit bovenstaande twee figuren kan afgelezen worden dat de totaal bekende CO₂-uitstoot exclusief CO₂-uitstoot auto(snel)wegen van Ridderkerk niet veel verschilt ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten. Alle vijf de gemeenten kennen een lagere CO₂-uitstoot dan het landelijke gemiddelde. Op Nissewaard na kennen de gemeenten een lichte daling van de uitstoot.

Figuur 29 Totaal bekende CO₂-uitstoot (aardgas, elektrische warmte, voertuigbrandstoffen) per 1.000 inwoners [ton] (2019)

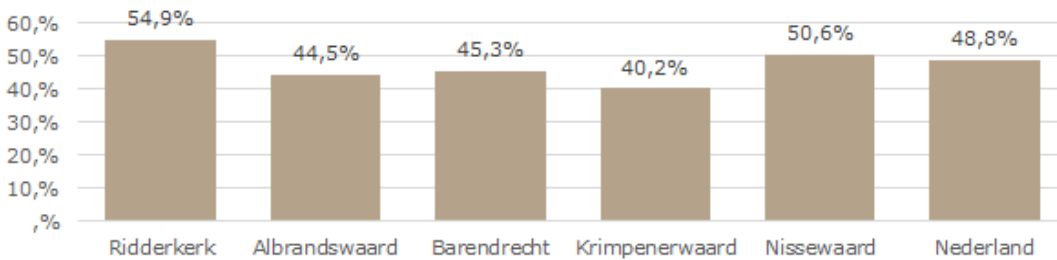


Figuur 30 Totaal bekende CO2-uitstoot (aardgas, elektrische warmte, voertuigbrandstoffen) per 1.000 inwoners [ton] (2019)

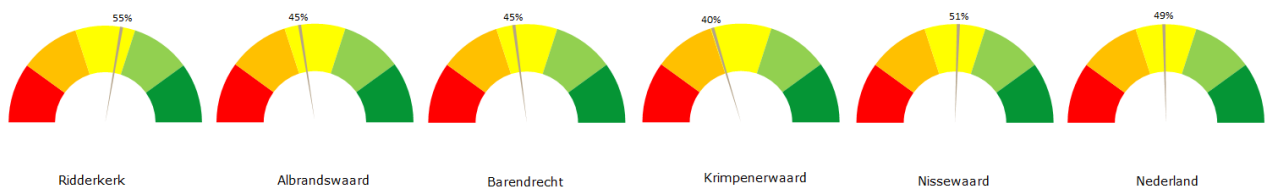


Bij de CO2-uitstoot per 1.000 inwoners waar de uitstoot door voertuigbrandstoffen wel is meegerekend, scoort Ridderkerk relatief hoog ten opzichte van de andere benchmarkgemeenten. Dit kan verklaard worden door de ligging van Ridderkerk langs de A15. Ten opzichte van de landelijke uitstoot scores zowel Ridderkerk als de andere benchmarkgemeenten lager dan de landelijke score.

Figuur 31 Percentage woningen dat is voorzien van een geldig energielabel [%] (2019)



Figuur 32 Percentage woningen dat is voorzien van een geldig energielabel [%] (2019)



Het percentage woningen van Ridderkerk dat is voorzien van een geldig energielabel scoort hoger dan de andere gemeenten en het landelijke percentage.